

Sirota.

Noc je. Brod Sveti Franjo pliva tiho po Jadranu gori. Bar kako je lip vjetar, Sveti Franjo nosi samo one plahete, koje su potrebne, da se vozi. Kapetan Bendeković, ki s njim zapovida, je mudar čovik, i on voli dodati svojem putovanju dva ili tri dane, nego da mu se ča stane. On se vozi iz Dubrovnika, kad cvate trstvo s Istokom i Afrikom. Brod je nakladjen rizom i kavom, da je odveze u Split. Sveti Franjo slisi brodo vlasniku Cvitkoviću.

Kapetan nije Splicanin; on je iz Šibenika, kad je ostavio ženu i četvero djece. On je dostao samo zbog toga zapovijedanje sa Svetim Franjom, kad je njegov kapetan obetezao.

Bendeković je sada sričan, kad pomisli, da će ga svaki udarac vjetra u njegove plahete donesti bliže k njegovom ognjištu. Kakovo će bit veselje, viditi oci četvere dječice pred figurami od farbanoga i poslačenoga driva, pred afrikanskim igranjem, stranskim sadjem i finom slatkarijom! I njihova majka, ka ima tako rado dom lipo spravan, kako će bit ona zadovoljna s pokrivači, ubrusi, lakim pohištvo od bambusa, slonovom košćum i srebrom na ormarici, s pozlaćenim i pladnjici! Kapetan Bendeković se u sebe smije, predstavljajući si njemu draga lica: on je tako ljubi, svih pet! Njegovo zanimanje ga čuda puti drži daleko od doma; misao na one, koje je ostavio, mu razveseli srce usred njegovoga trapljenja, i kad je opet doma vidi, si nabere u nekoliki tajedni rezerve srce za dugo putovanje.

Sidec u svojoj kabini, premislljava kapetan. "Toliko dan još do Splita, kako ću priksutra stignut, se ufam, i kada ću sklasi ... Imat ćemo ugodan vjetar, da dojdemo okolo Korčule, s njim moremo računat, ovu dob ... nije se triba nevrimeha bojat, a Sveti Frano je dobra plavčica. Mala skala strci van na kraju otoka, zbog vode me strah: druge preprike ali ne vidim! Kad budem ja nek u Splitu: odmah ću se u Senj odvesti i u Senju ću ostar, da se uredim s brodo vlasnikom ... ah! i da predam dite familiji, pak ... mala sirotka! Ufam se, da me nece nje ujac van hitit ... U lip posao sam se ja ovde dao! Kad moram sada k tomu staromu gusaru, neznam kako da mi je; jao! Gorljivost nije moja jaka stran. Ta siročak neka bi se bio bolje obrnuo na jednoga duhovnika ili advokata ... istina je pravoda, da ih nije imao pri ruki: čovik čini, ča more. Kad bih bio znao, ga ne bih bio

zvao, ga ne bih bio zeo na palubu: ali gdo zna najpr da će umrit? On je bio blijed, to je istina; ali ja sam mislio da je on svenek takov. Čovika, ki ti reče "kapetan, ja sam svoju ženu zgubio" i ki se plače, to govoreci, to ne mores ispod svojih vrat spudit! on je morao odmah u Senj, i on nije dostao za putovanje drugoga broda nego mojega; on mi se je molio: ja sam imao pomilovanja s njim, svaki čovik bi to bio činio na mojem mjestu. Da mu je ujac oprostio nek zbog toga, ča je umr, i da nek malu zame! ... O tom nije dvojbe, ona nije kriva: ona me zove "tata kapetan", i veli, bez toga da bi se čudila, da je drugi tata prošao. Katkada doda još: da išće mamu ... srce me boli, kad ovo čujem ... Kako je ona smišna! Skoro tako smišna kao moja mala Danica ... Danica mi se bolje vidi zato, ča je bionda, to je najlipse kod male djece; ali ova je prava lipotica, kad se zbudi, s nje skurimi očima ..."

Ovako govoreći, se kapetan stane, da se nagne prik steljke, ka uz njega visi. U steljku je položna mala divčica i spi diboko; i, kao je kapetan rekao, ovo dite mora nastat prava lipotica. Nje crni okaci su sada zatvoreni; rumena lica joj se teplo svitu, a zubaci se bijelu med polustisnutimi usnicami. Nje crni vlasici, dost dužicki za nje starost (ona je dvi i pol ljeta), visu prik kraja steljke, pokrivajući pol ruke, ku ima pod glavicu prignutu. Dobri kapetan se smije, kad tako dite gleda; onda se njegovo lice zaskuri i on veli stenjajući: "Siromaško dite! Sutra će bit jur osam dan, da je sirota ... Jos nisam imao časa da skupim papire i da je zamotam u platno: moram to odmah učinit, dokle mi je na misli. Čovik ne zna, ča mu se more stat: papiri su zgubljeni, ar kad je čovik na vodi ... Gle! ovo su svi. List svitske i crikvene prisege Gregura Zlatarica i Ide Stipanović; krsno pismo i krštenica Ane Zlatarić, njihove kcerke; smrtovnica Ide Stipanović, žene Gregura Zlatarić, i konacno, umrlica Gregura Zlatarić, ki je umr na palubi Svetoga Franje 18-ga aprila 1592. Ja sam ju sam sastavio uz dva svidoke: to su jedini, ki znadu svoje ime pisat ... Siročak! Morali smo ga u morje hitit .. Morje, ono je lip grob za mornara; ali za drugoga, to je svenek neugodno ... Ali evo! još pismo k njegovomu ujacu, majkinomu bratu, da ga proš, za oprostjenje i mu izruči svoju malu kcerku. Kako ga je

Teško spalo, da napiše ovo maloppismo! Rekao sam mu, da mi je neka diktira, ali ne, on je htio da bude pisanje njegovo, da bi već dostignuo kod ujca; on ga ali već nije mogao savrsit, jer mu je sfalila moc, zato je i dost slabo pisano ... Ovo je!"

Papire Gregura Zlatarića, ki su u nepremocljivom platnu zamotani, vrže kapetan u drugi spodobni omot, ki zadržava važne službene papire, kao i pineze.

Da bi bio još sigurniji, prođe kapetan na turam, da si pogleda morje i nebo.

"Jassam vas dao iskati kapetane", mu veli njegov pomoćnik, kad opazi njegove korake. "Takova magla se načinja, da je još nis vidio: zaskuruje se kao navečer. Na velikoj jarboli sam dao o-ganj vazgat." "To je dobro, ali ja ne znam, jeli će ča hasnit."

Zaigta, skurina je strašna. Tiha je površina, premda ide vjetar; on ne drži Svetoga Franju najzad, da se brže vozi, i ne zdize morje, ca se mnogo - krat goda. Kapetan Bendeković da žignut već plahtov, da podupiraju bizanje broda, i on vidi sve muze na jarboli. Tisina je mrska, i on joj ne vjeruje; čim je vjetar jači, tim su i slapi veći. Kapetan ispitava horizont iz svih stran; ali njegovi mornarski oci, ki su naucni da probiju skurinu, ne moru ništa razlikovat u nje gustini. Onda da na stupu nazgat najsvitliju svicu, ali mornar vidi samo rame lampusa i kolo - bar mutne svice ter maglu, ka je okolo broda, a na pedeset metarov ništa nije vidit. Ako drugi brodi na Jadranu nasu - prot plivaju, im se nikako ne more kre - nut.

Najednoč se pokaže nejasan oblik, kumaj vidljiv, pred Svetim Franjom; i os prlje nego kapetan otvori usta, da zapovid da, strese strašan udar krugle stupe i jarbole, da se brod obrne oko sebe, kao da bi bio orihovo lupinje. To je duralo samo jedan hipac; fantastično skazanje je prošlo dalje svojim putem bez postanka, i skrsne opet u magli.

"Beštija!" krikne Bendeković, - "ništa joj ne načinja, da nam je kvar učinila. Kuktić, zamite si muza i lampus, pak pojte kljun broda prigledat, ja cu ovde pazit i pogledat palubu, ka mora imat vrlu skulju ..."

"Kapetan! Kapetan! Zatopit ćemo se: vo da ruka jur nutar!" kricu prestraseni glasi. "Nekate se bojat, dica! K pum - pam, jedna četvrtina pod zapovidanjem Kuktića; ostali muzi s manom doli, da vidimo, kade voda nutar ide! Brzo, i u dobroj uredbi!" Kapetan kumaj savrši svoj govor, kad se jur zmožan slap zdi -

gne prik palube Svetoga Franje: paluba se hoće raskinut pod silnom strujom. Kad se val najzad povuče, zame sobom gibljivo dugovanje i pokine ogradu; drugi busne brod na stran kao baka. Jedan slap se zادهne u kljun i nesricni mornari jur mislu da brod pod njimi prosidje. Vo da nek ruka na skulju nutar.

"Zgubljeni smo!" zdvaja jedan stari mornar. "Kuktić", veli kapetan svojemu pomoćniku, - "spraznite lagvice s uljem i je hitite u morje, to će načinit za kratak čas mir, da moremo sjesti u činakl. Naredi plavčicu: biskvita, vode, oprave, spravi, ja idem doli, da iscem nase knjige." Dosle opravi on svoj posao, stupi kapetan u kabinu doli. Kad je on k sebi zeo svoje papire i te diteta, i kad je je vrpcom zamotao, ku si obisi oko tijela, stupi k maloj steljki.

"Malo puze!" mrmlja on, - "je li znam da bolje, ako joj dam ovde plivati, u nje sanji? Malo imam izgleda, da ju spasim!"

Svejedno ju on zame u svoje ru - ke i ju zamota u pokrivač. Ankica otvori svoje velike oci i, spoznavajuc tatu kapetana, mu se smije i upira usnice, da bi ju kusnuo. Onda nagne svoju glavicu na prsi mornara, pak zaspi opet na njegovu ruku kao u zipki.

Vidjenje, sada ugodno i radosno, ima kapetan u misli, dok ide opet gori na most Svetoga Franje; vidjenje četvere djece, klecece oko svoje majke, gaptaju - ce iz svojih nekrivicnih ust vjčernju molitvu "za betežne, za ulovljene, za putnike, osebujno za tatu, ki je jako daleko na morju ...", i on sam se molj mocnoj Božjoj ruki, ka ga sama more ocu - vat od sigurne smrti, njega i sve muze, za ke je odgovoran.

Misec se pokaže, i njegova mutna svitlina, bez toga da bi proglašala maglu, zretka malo skurinu. Sveti Franjo sve već sidje; ali zapovidi kapetana se spunu; činakl je jur pripravan, i prik morja zlijano ulje je načinilo tisinu, ka se mora brzo izhasnovat, da u dibinu prosi - dajući brod ne zame ljude sobom i da je nadimajuće morje ne zagrne. Kuktić, ravno stojec na otvorenoj palubi, pelja djelo i da mornarom doli stat u camac, da uredu u njem preskrbljene rezerve.

"Sve je gotovo, kapetane!" veli on, kad vidi gospodara pred njim stat.

"Dobro! Imamo biskvita?"

"Da, kapetane i pijace vode, oprave, toliko ca je još bilo kruha na brodu, jedan kanistar vode i pokrivačev."

"Stanimo u čin, hajdi! Doba je. Zapovite mužem." Pomoćnik posluhne. On zove svakoga pojedino u skurini, jedan zame u činaklu redjenje naprik, ter stane pr -

stre: a sada nikoga nimam!"

"Ja ću bit tvoj brat, Ankica: ja ću bit tako srican da imam malu sestru! I ja sam jako osamljen... Onda ćemo bit divi, ki te imaju rado, ja i tvoj ujac: jer on te ljubi, sigurno, zato kad te je k sebi zvao."

Ankica maše s glavom i se nagne k Decijovomu uhu:

"Ti ne smis nikomu povidat: ja sam mu pisala. Jer u proslom ljetu je hotio patit moju hranarinu u internatu, a ja nisam hotila ostavit moju dragu mamu Bendeković. Ali kad sam vidila, da tata Bendeković vec ne more bit kapetan, da Katica i File djelaju, da zaslužu pinez, i da si je mama Bendeković najela ženu za kuhinju, sam pisala mojemu ujcu, podmućkomu, da ga prosim, jeli me hoće dati još u internat, da mi vec ništ s doma ne bude triba. Namjesto toga, mi je dao k sebi dojt; ali to nij uzrok, da zač me on ljubi."

"Morebit da te tako ljubi, da ti ne znaš; ali ja sam sada siguran, da te ljubi, moja draga mala sestra..."

"Magda!" kriči najednoc jedan srdit glaš. To je gospodarica Posedarić, ka se vraća; ona je zdalekoga vidila Ankicu kod Decija i da Magda spava.

Magda se zesne i se zbudi; nje oči su veliki od straha. Ona skoči na noge i kriči na Ankiću s divljim glasom:

"Ča ti djelaš ovde?"

Ankica se je na glas gospodarice naravnala; ona je jur korak nacinila, da pobigne, ali vikanje Magde je ju tako prestrasilo, da stoji na mjestu kao začavljana. Ona zgubi glavu, kao da bi ju viške napadale, i bez toga da misli, da je Decio branit ne more, se hiti prema njemu, govoreći mu s jecajućim glasom: "Branit me!"

Decio joj položi jednu ruku na ramena, a drugu protegne prema Magdi kao da bi ju hotio odvrnut. Magda je ču da za njega učinila od početka njegovoga života do sada. Ali dojt tako grubno, pak mu zeti njegovo veselje! spudit lipu plavu pticicu, ka mu jaci i zaslatki njegovu tugu! On se razjada, i ju potuče jednom ricu, u ku vrze on vas svoj jad i sve svoje oduravanje: "Čemernjača!"

Magda odmakne najzad. "Ah! čemernjača! Ja sam sada čemerna! Sam ti ja mjesto zela! Sam te ja iz štana spudila! Aj! Dica su nezahvalna! Još nezahvalnija od stvari! Ona nisu u stanju da razlikuju, gdo im dobro pak gdo im zlo hoće!"

Decio nij naucan, da drži razlaganja; on je pre zbunjen, da Magdi razjasni, da ova mala nij čemerna, ka ga je podvorila i ku je rado hotio vidit. Medjutim on vidi, da pri prvi njegovi riči Magda još jace kriči nego on. On se veseli,

kad vidi, da ide njegova majka: s njom se barem razumi.

Ali majka Posedarić je siromaškoj Ankici ravno tako malo dobronaklonjena kao i Magda: "Ča djelaš ovde, gospodjica?"

Ankica se začrljeni i brblja nekoliko nerazumljivih rici.

"Mama!" veli Decio, ki ju još svenek k sebi drži, "ona mi je zdignula moju knjigu... i ja sam ju prosio, da mrvu kod mene ostane, i se razgovaramo, mama; zato kad je ona istotako osamljena kao i ja..." "Pusti tu malu, ti ju pre čvrsto držiš, to nij za tvoje kotrige dobro... Ča je to za povidajku od knjige, gospodjica? Ne moreš ti samu odgovorit?"

Decio pusti malu divčicu, ka se muči, da odgovori s bojazljivim glasom:

"Ja sam bila ovde, za stablom, gospa, i ja sam ga gledala... onda su mu knjige spale; on je je pokusio zdignuti, i je nij mogao. Ja sam vidila, da njegova odgojiteljica spi, zato sam mu knjigu zdignula... i da mu ne bude dugo:... da mu ca skodljivoga ne učinim, suprotivno!"

"Onda je dobro!" reče gospodarica Posedarić, malo utišena; - "ali sada moreš pojt! Vrt je dost velik, u njem imaš dost mjesta za igrat i za bizat: ovde te nij triba!"

Gospodarica Posedarić se opet sjede na meku klup, i nadalji svoje djelo pletenja. Ankica načinji polako dva, tri korake; ona čuti, da joj je kapnula prva suza, onda se da u big i skr-sne za drivljem.

Na Jadranu.

Prik noći si knez Posedarić izmisli novi plan s necakinjom i joj ga povi juro kod ručenja:

"Ja vidim, da te moja žena trpit ne more. Ti si naučna, zivit skupa s dicom. Prik noci mi je ca spametnoga došlo na pamet. Ja imam u Solina jednoga daljnje-ga rodjaka. On ima puno dice, s kimi bi se mogla dost igrat. Tako bi upoznala barem svoju uskočku rodbinu. U jeseni bi se pak opet k nam vratila, i ja bih te dao u skolu, da ne bi bila ujni Posedarić na putu! Kako? Bi ti se to vidilo?"

"Da, da ujča, ali onda morate pojt i vi s manom!" odgovori veselo mala necakinja.

"I to morem! Ja imam inako u Dubrovniku posla. Naš brod će se vozit mimo Dugoga otoka, i onde ćemo te ostavit kod našega rodjaka, uskočkoga pretelja. Ti ces mu pravoda govorit tetac."

Knez Posedarić da odmah isti dan jutro postarškomu brodu pismo za svojega rodjaka Mersica. On se neka doveze četertak iz Solin u Božavu na pristanišće pred

kneza Posedarica. Istotako da Marici na-
log, neka spravi Ankicu za putovanje. An-
kica je puna veselja, ali najveć zbog
toga, ča će se smit vozit s ujcem.

I zaista: drugi dan se je ujac još pr-
lje stao nego drugda, i da Ankicu zbuditi.
Od zbunjena i veselja se Ankici rucenje
ne rači. Ona je za putovanje jur spra-
vna. Kočiš naklade kufre na kola, i ko-
nji su jur napreženi. Sada daju gospoda-
rici Posedaric još brzo zbogom. Ankica
cini to, kao navadno, s dostojnim poklo-
nom, samo smi ov put dat svojoj ujni oš
i ruku. Je sada znamda, gošpi Posedaric
zao, da je ona kriva, ča ce mala necaki-
nja otputovat? Ona kaže jasno svoje mi-
šljenje, kad hoće Ankica i Deciju zbo-
gom dat. "Ne!" odgovori oštro i srdito
kneginja; - "On još spi. To nij potri -
bno!"

Brzo se zvezu kola iz vrta. Samo
Marica maše za njimi. Kako rado bi se i
ona s njimi vozila! Ujac voli ali sam
sa svojom malom putovat. On pozna sam
dobro svoje želje nje mladoga srca. Ku-
maj dospene Ankica zbogom dat Nehajgra-
du i da si pogleda varoš, koga toliko
dan jur nije vidila, stoju konji jur na
luki. Brod je jur pripravan na odlazak.
Sve čeka samo na brodovlasnika. On do-
stane sada sa svojom necakinjom kabinu
kapetana. Kad su se u lipoj kapetanovoj
sobići namjestili, pita zapovidnik bro-
da, jeli imaju dva visoki gosti još ku
želju i jeli se moru jur vozit. Brodo-
vlasnik, i još već Ankica su potpuno za-
dovoljni, i onda da kapetan zapovid, da
se gori povuču jedra... i polako i sve
brže se počne brod odaljivat od Senja..
. sad je vidit samo još Nehajgrad... on-
da i toga zgubu s očiju. Med Krkom i Pr-
vićem dojd u Kvarnerić, kad po plavom
Jadraniu pluju doli prema jugu.

Bijeli se u skurini plavoj
Platno prik zburkanoga morja.
Ča išće ono u zemlji dalekoj?
Zač se je ono lućilo od rodnoga kraja?

Igraju se slapi - vjetar puše,
I jarbol skriplje i se srđi...
Jao! on sriće ne išće,
I od sriće ne biži.

Pod njim je štruja svitloga plavila,
Nad njim srića sunca zlatoga;
A on, sanjar, k sebi govori:
"Mir ćeš ti najt samo u buri!"

U starom knezu se zbudu opet čuti sta-
roga mornara. On se jur dugo nij vozio
na svojem lipom Jadraniu. On mora pojt
van na palubu, da diše hladan zrak bure
Ankicu drži čvrsto za rukicu, onda ju
zame na ruke, da joj ovu dragocjenost o-
stri vjetar ne odvliece. Ujac joj kaže o-
toke i zna svakomu ime.

"Sada smo vrieda kod teca Mersića. On
će nas jur cekat, jer ćemo se danas ma-
lo zakasnit. Bura je prevelika. Morebit
da ce i nevrime dojt..." Do dvih smo a-
li sigurno u Božavi, kade će nas tetac
prijet."

Ankica je jur puna sriće, ali
vindar ne zabi na kapetana Bendekovića:

"Čemo i mimo Šibenika dojt?"

"Ne, lipa moja, tako daleko ne ćemo
dojt. Glej, sada ćemo se jur krenuť pre-
ma Dugomu otoku. Pred nami se jur škuri.
To je on!"

Sve bliže dohajaju k zemlji.
Božavsko stanje je jur dobro raziznat.
Danas ide ostra bura, premda imamo lje-
to... ja sam ne znam, ča je ovo: sigur-
no ce nastat mrzlije ili ce nevrime dojt.
Zavolj velikoga vjetra moraju mornari
pazit, da se brod na ku skalu ne zadene.
S velikim brodom se kapetan ne ufa u lu-
ku."

Od pristanišća se je jur jedan ča-
mac lućio i se vozi prema brodu. Jedan
muž s čvrstim rukami vesla, a ta drugi
gleda neprestano na knežev brod...to j'
Mersić! Čun se približi k brodu od zavi-
čne strani i dojde čisto blizu.

Ujac Posedaric je jur dao Ankićine ku-
fre donest, ter da nje prve doli u ča-
mac spustit. Kako ce ali mala divićica
doli dojt? Kako ce ona strah preobladat
i kako ce se ona moć lucit od svojega
ujca?

Za kufri se da brodovlasnik doli
u čamac spustit. Tako ce mu sigurno naj-
laglje slijedit necakinja. "Neka se bo-
jat, ništ ti se nece štāt!" joj više u-
jac gori. Ankica drhteće, kad su je, u-
zem svezali. Pokidob da je dobt uja
odzdo, ju tako teško ne spade. Kad ona
visi tako visoko prik vode, gleda samo
na ujca u camcu pod njom. Samo na poč-
tku je bio strah velik, onda on mjesta
nacinji, veselju, da more bit kod ujca i
je sricna, da joj nisu suze dosle, jer
bi mogla ujcu nek zbantovat i bi se nek
pred drugimi sramovala.

Kad dojde sricno u činakl, ju knez Po-
sedaric objami, kao da se vec nikada ne
bi hotio lucit od svoje necakinje. Nje-
gova najvažnija zadaca je ali sada, da
ju sprijatelji s tecom Mersićem.

"Poglej, ovo su tetac Mersić! Ti ćeš o-
stat sada kod njih. Ja ću vrieda po te
dojt" joj ujac govori.

"Ali... ja sam mislila, da ćete i vi o-
stat s manom" veli mala necakinja pre-
straseno.

"Da, da!" i ujac ju kušne, da
vidi mala divićica njegovu dobru volju;
- "ali ja moram sada u Dubrovnik, i kad
dojdem najzad, ću dojt po tebe. Mene ce
opet goru povlic na uzi. Glej! kapetan
me jur ceka. Morebit da u vodu spadem, a
ti ces se lipo odvest s ovim tecom; on-
de na ubrovi je jur jedan dićic, kotno
File, ki ceka, ti ces se moć s njim i-

grat kao u Šibeniku... "

Knez Posedaric je zaista našao prave riči. Ankicu vindar malo strah od vode i vličenja gori na užu u toj visini, zato voli sada čekat, dokle dojde ujac po nju, Ime "File" joj takaj vece veselje obice nego voznja na zburkanoj vodi. Tako privolji konacno mala necakinja i se luci od ujca bez suz u ocima.

Ipak gleda na kneza Posedarica, ča će se s njim sada strašnoga godat. Njega odvlicu zaista na uzetu gori, i on se čini, da ima jako velik strah od toga. To pripravlja Ankici opet vecu zadovoljsciņu, da je ostala u camcu, i ona se stišće uz teca Mersica. Kad pak ujac srično dojde gori, je opet veseo ter joj mase. Nij se rado od nje lucio, ali kad zna, da je za nju tako bolje, je sve pripravan da ucini.

Medjutim nij Ankiča opazila, kako ju jur dugo tetac Mersic pretišće k sebi. Stopr kad se tako daleko camac odalji od broda, da ujca vec ne more raziznat, zna divicica cijelit mile ruke novoga branitelja. Mala vidi, da joj se sviti dobrota iz lica teca Mersica, ko je pravoda čuda grubnije i skurije od sunca i bure nego to ujca Posedarica.

Kad dojde cun srično na pristanišće, je jur ceka jedan ditić. "To je Gregur, moj sin!" veli Mersic Ankici; - "On je svom silom hotje pojt s manom."

Čamac lezi nize od luke, zato zdignu tetac Mersic Ankicu, a Gregur ju jur ima u ruka. To je bilo prvo pozdravlje nje s Gregurom, i njihovo prvo dotaknjenje. Ankica vec ne gleda na teca niti na muža, ki ju je cvrstom rukom dovezao na sigurniju zemlju, sada ju zanima samo Gregur, ki ima zaista čuda skupnoga s Filom Bendeković.

Rado bi se mala divicica odmah razgovarala s njim i ga nesto pitala, kako, je htela Filu, ali jur daje otac Mersic svojemu sinu zapovid, da kola simo doveze. Kad se Ankica obrne, su jur tetac Mersic na ubrovu, ter zimlju iz ruk ja koga muža kufre, ke im ta gori daje. Kad im zadnjega da, mase on Ankici i se o pet odveze brzimi udarci.

Gregur je odmah cvde s košesom, koga vlice ziv, crn konj s nepočesnom gri vom. Tetac vrzu najzad za sidilo dva Ankicine kufre i posadu Ankicu uz Gregura, ki nemirnoga crnca drži za vojke. Onda stanu i oni gori i se sjedu na drugu stran uz Ankicu, tako da ona u sredini med njimi dvimi sidi.

"Šmo gotovi?" pita Gregur, ki more nek tesko najzad drzat nestrpljenoga konja.

"Jur se moremo vozit" odgovori otac Mersic. Klik, klak!... Konj potegne i počne odmah bizat. Najprvo ide kroz mje-

sto Božava, a onda po kamenitoj cesti prema Solinam. Put je vrlo brizljast i bogat s okretima, ki peljaju u diboko pod vozači ležeće playo morje.

Grgo si počne fuckat jačku "Milo moje morje..." Napjev se lipo slaze s jednanim bizanjem konja, s sarolikom krajinom i s morjem, ko je danas vrlo živo.

Kad dojdu na brižić, briše vrlo vještari od istočne strani, tako da tetac Mersic dobro zamotaju Ankicu u pokrivač. Mala divicica je vidila jur od početka, da joj kod teca nece bit dugo. Oni se počnu odmah zanimat za nje prošlost.

"Nuder nam povidat, mala Ankica, ča si ti jur dozivila. Ti si bila jur daleko: u Dubrovniku, Splitu, Šibeniku i u Senju, kade leži ta poznati Nehajgrad!"

"Aj, tece, to nij čuda! Znete, ja ne znam tako lipo povidat kožno naš ujac. Oni čedu vam znat to sve čuda bolje razložit nego ja. Ujac Posedaric su mi čuda povidali od uskokov, od hrvatskih junakov i od bitak protiv Turka. Oni su mi rekli, da ste i vi uskoki, je to istina?" pita mala divicica kao odraslena.

"No, da, kako zamemo!" tetac Mersic se nasmiju: - "zapravo se ne zna; morebit, jer moj otac su povidali, da su njegov otac, moj stariotac, bili pastir; kao uskoki smo pobigli iz Jajca u Klis, kade su jur uskoki stanovali, dokle se nisu preselili velikim dijelom u Senj, a mi smo dosli na Dugi otok. Ja se na to vec ne znam spomenut, jer sam bio stopr par misec star, kad smo dosli u Soline. Moj otac, Bog im daj pokoj, su nam znali čuda povidat od bojev s Turkom."

"A vi nist ne znate?" pita turobno Ankica.

"Ja ti morem samo od morja povidat, od turskih gusarov, ki su mojega oca ubili kod Malte, od naših napadov na turske i venecijanske brode, od izdaje Desandica i slavnoga čina Posedarica, strica tvojega ujca Posedarica."

"To su mi ujca jur sami povidali" veli Ankica. "Da, ja sam ali kao junak još vidio, kako se je bila sva senjska flota, izvezla da priteče Komizancem na pomoc, a najzad vec nigdo nij došao. To j' bilo strasno za cijel hrvatski narod!"

"Da, ča ali Hrvati nigda nisu pobili Turka?" pita sada Grgo.

"No, pravoda! Dost puti. Ja vam znam i o pobjedi hrvatskih junakov i junakinj povidat, jer i hrvatske divojke imaju čuda dijela na borbi protiv Turka."

"Da, prosim!" veli odusevljeno Ankica.

"To su mi moj otac povidali, ki su bili sami svidok tega junackoga djela naših hrvatskih divojak", velu tetac Mersic, vrzu kraj svoju fajfu, i se nagnu

blíže k Ankici ter svojemu sinu, da je bolje čuju: "Bilo je ljeta 1521-ga na Jurjevu. Svi hrvatski borci su bili skupa došli. Sva jajačka posada se je s narodom bila pričestila. Po masi projde izvan grada mnoštvo kiceh divojak. Junaki su se sakrili u bližnjoj gori. Divojke su se zgrabile u kolo i su zatančale. Najednocr zatutnji zemlja, i strašna ceta Turkov navli bližu kola. Divojke zavrishu, a Turki poskaču s konji, se pomisaju med divojke i viču:

"Nuder, divojka, da skupa zaigramo!"

"Kucak nevjerni!" viknu junaki i je napadu iz loze. - "Hoće vam se kola i naših divojak? Udríte, junaki, u ime Jezusevo!"

Hrvati otvoru oganj iz svojih pušksov. Turki poskaču na konje. Divojke pobignu u Jajce. Jedan dijel Turkov se bije s hrvatskimi junaki, a drugi dio odleti za divojkama. No onda napade ban Petar Keglević iz grada, i Turki se sada nahajaju med dvimi ognji. Hrvati sve postriljaju do jednoga. Ne ostane oka za svidoka. Kako je rekao jajački ban Keglević, zazvonili su nekrizu usi, da je odzivalo do Budima i do Carigrada."

Tetac Meršić povidaju još čuda drugih zanimljivih povidanj od bitak s Turki, ka su im povidali njihov otac i ka su dijelom sami doživili. Tako se skrāci putnikom voznja iz Božave u Soline, ka se drugač dost dugo rasteže.

Ankica je trudna. Kola stresaju, a med Grgom i tečom sidit, je jako ugodno, tako da konačno mala zaspi. Čim dođu bliže Solinam, je i cesta lipša, da dite još mirnije spi. Pred Meršicevim stanom stanu kola, ali Ankica čuti samo u polusnu, da ju negdo zame i odnese. Ona se ne zbudi, jer misli da ju nosi dobra Mare spat, kad je trudna od gledanja hrvatskih varošev zaspala. Mala divičica čuje još i glase veselih dičakov, i mišli u polusnu, da su to još dičaki svečera na cesti, ki se igraju na zganjarenje, i ki ne idu tako zaran spat kotno male divičice.

- - -

Kad se Ankica zbudi, je vani jur škuro. Ona leži na divanu. Pred njom stoji stara službena, ka drzi sviču prik nje glave. "Ovo je ona, Petar?" pita ona; - "kako je velika!" "Ovo je ona; Ankica, sada se moreš stat, jer te i drugi hoće vidit!"

Ankica dojde nek polako k sebi, i se mora spomenut da je danas nacinila jur dalek put od Senja u Soline, i da j došla med druge ljude, ki drugacije izgledaju. Ankica stane doli s divana ter si sliče jupicu.

"Daj, gospodjica!" joj veli stara službena, gledajuc na malu s velikim veseljem, - "ču ju odnest u tvoju hižu."

Ankica vrže svoju kapicu na stolac, koga postavi uza nju. Onda se obrne k vratom, iz kih dohaja larma. Vani se otvaraju jedna vrata i zapiraju, kao da bižali k zvoncu putnih vrat; sad se otvoru i vrata hiže, u koj je spala; dvoja kafečka lica, spodobna Greguru, samo manja, se pokazu na pol, i dva glasi kriču: "Kade je?"

"Ovo je!" odgovori stara službena. Dvi glave opet skrsnu, i tetac Meršić pitaju da zač nisu vec svič našgale zene. "Gospodar, lojene sviče su sfalile reče službena s hitrim glasom:

"Roza bi ih bila morala dat doprimit da Iren takaj." "Kade je moja sestra?" pita ju tetac Meršić; - "A Iren? Ona bi se bila morala jur za Ankicu skrbit."

"Roza je u velikoj hiži, gospodare, ona mi je rekla, da dojdete s gospodjicom k njoj. Ja ne znam, kade je druga."

Po tih riči projde starica sa svičom, čiji plamen miglja u zraku, prik hodnika; jedna vrata se otvoru, i Ankica stupi u jednu veliku sobu, u koj je malo pohištva, ali u koj stoji jako velika peć. Pred pecom stoji velik svicnjak s dvimi rukami; na ti je samo jedna jedina sviča. Ona sviti na rudastu Rozinu glavu. Ankica ide prema svojoj teti, ka brzo zdigne glavu od svojega djela.

"Ah! Ovo je Ankica" krikne ona, - "čudeći se presenečena. Ja te pak nisam ovako zaran očekivala. No, kod nas će ti se sigurno dopadati!"

I ona ju izvanredno živo i čvrsto objami. "A kade je Irenka?" velu opet tetac Meršić. - "Ona bi to mogla dojt pozdravit Ankicu!"

Kumaj sprogovori ona ove riči, kad se otpru vrata od druge strani velike hiže, iz ke peljaju naime troja vrata stupi nutar divičica od sridnjega rasta s vrlo živim kretanjem i poskakajućimi koraki.

Ankica i ona se objamu, onda se gledaju, i prik crnih i kruglih očiju Irenke opisuju nje trepavice, govorece zategnjenje. Ne samo na vanjski nimaju ove dvi divičice skupno jednoga poteza na licu, u nji stanuju i dvi različne duše.

"Kako ide tvojemu ujcu?" pita Iren, postaveci se na stran. - "On se dobro stoji, budje?" "Kad bi on nek i drugim ča dao!" doda Roza, ka je vrlo zgovorna od svoje naravi. "On će ali sve za nju učinit, sve!" nadalji Iren.

Onda se obrne da si bolje pogleda Ankicu, i se nazlobno našmisi, ča toliko znači: "Sada je i nam ča poslao!"

Ankica ništ ne veli. Ona je med ovimi dvjimi divojkami najmlaja i najslabija u riči, ča more onda? Njoj se čini, da je nje glas kumaj čuti u tako velikoj hizi.

"Tata, se vi niste utrudili po tako da lekom putu, na koli?" veli Iren i porine tecu Mersicu stolac.

"Ja nisam trudan. Moraš ga ponudit Ankici, ona će znat čuda povidat od svoje- ga putovanja!"

"Oprostite!" veli Iren, da more iz neprilike pobignut; "Ja idem pogledat, zač nij večera još gotova."

Ona ostavi hizu kroz vrata, ku je otpr- to ostavila, i projđe u iste veliku so- bu, u koj je ali već pohištva. Jedan ve- lik stol stoji u sredini; velika ladica zględa iz nugalja van, a okolo stola sto- ju čvrsti stolci.

Pred oblokom drugim je vidit črnu ta- blu, i na stijeni visi takaj tabla iste farbe. Dva dičaki se prigovaraju pred njom i se rivaju, s kredom u ruki; tabla je puna malih figur, ke hoćedu bit spo- dobne Ankici. "Kako strašne karikature!" veli Iren sa zadovoljnim nasmiškom. "To je mala gospodjica, ku kanite predstavi- ti, budje?" "Ona nij čemerna!" veli Ro- man, kredu u ruki.

"Ona je malo spodobna brodovlasniku", nastavi Irenka, ka je uvijek imat za ša- lu, - "a vi još i ne znate, kako joj se starlji zovu. Daj meni kredu, Roman!"

Ona zame kredu, i povuče prik sve ta- ble kolobar, od koga idu dužicki trak, idući i prik figur, ke su nacrtali diča- ki. Velik smih napuni hizu i zove Gregu- ra u blagovaonicu.

"Kot se činji, će bit jur večera" veli Irenka. - "Kade je Anka?"

"Ovde!" reče Iren, kazajuć na tablu. - "Ona ima trake!"

Grgej se prigne, zame špondju, stupi k tabli i se prik nje poveze.

Roman i Marko bizu, i vrata kuhinje se otpru da daju škroz pojt ditiću, ki ne- si veliku kadecu supu; potom dojđu i drugi k stolu.

Kad se Ankica sjede na livu stran oca obitelji, a Iren na de- snu, ima mala stranjkinja pred sobom dva dičake, čiji vlasi visu do obrv, i ki gledaju s velikim očekivanjem na dno svojih pladnjov.

"Marko je najmlaji, budje, tetac?" pi- ta Ankica. "Da! premda je od Romana za glavu veći. Pred tobom je je mrvu strah, to će ali projt, nje bojazljivost ne du- ra na zalost dugo."

Zaista traja njihova strašljivost samo, dokle su poceli jist juhu. Prlje nego im pladnje zamu, obrnu Roman i Marko sv-

je glave, i počnu djelat tiho svoju toj- kavost. U razgovor med ocem i divojkami se Anka ne misa.

Roza ter Iren se živo pominaju, tetac Mersic se najednoč javu i hitu rečenicu u razgovor, ka nist nima stih posla, o- cemu ide razgovor. Trepetajuć glas Gre- gura zapuni pauze, ke mu divičice preo- stavu, da se more i on javit. On ne mo- re ali zadavit kikavi glas Roze niči čis- to tanki Irenke. Mali govoru spocetka samo poluglasno; onda se ohrabru, se mi- šaju u razgovor i vrlo pogovaraju. Roman ki je najživiji, počne odmah jacit; ali njegov otac mu veli, neka čeka barem do- kle poju, do poslastic!

Poslastice postoju od vrtnoga sadja i slatkih fig. Gregur i Marko se počnu prepirat zbog jednoga pitanja; oni se stanu i počnu drapać. Tetac Mersic se takaj stanu, i dosezu vrlo svakoga, od čega se dičaki samo smiju. Onda se svi skupa opet utišu, dokle pita Roza svoje- ga brata, jeli imaju Grabarićevi tu li- pu krčmu na Boricevoj cesti na lakoviji.

"To je njeva krčma!" odgovori s nasmi- škom otac Mersic.

Na te počnu svi četiri glasi, jedan če- merno jacit: To je njeva,

To je njeva,

To je njeva krčma.

Roza napiše pjesmicu odmah na tablu, i oni ponovu jacku u zboru, ča pak zovu kulturu. "Kako su veseli, jeli?" velu tetac Mersic, obrnuci se k siromaškoj, Ankići, ka otvori čistu svoje velike, čr- ne oči i koj počne u ušesi jur susnjit.

Na sriću opazu tetac, da mora bit mali gost jur jako trudan i ju pozovu, da ide u svoju hizu.

Roza se ponudi da ju otpelja; ona ju zaista sprohodi prik hodnika ter po ste- penica gori, do jedne male hiže, ka je dost prosto uredjena.

Prije nego Roza ostavi Ankicu, ju sti- sne med svoje sake i ju kusne na celo p- svojoj neugodnoj pravici, Ankica ali, s mrvu teškom glavom, zaspi večeras bez toga da čuje larme, ka navadno gluši s- odzdo gori i ka joj proti nje volji da zaspat u dibok san.

Jutro se je zaran zbudila. Ona čuje pod oblokom staricu, ka ponavja napjev od čera; onda se oblice. Pri spravlja - nju čuje prodirljive glase; med trepetajućimi glasi dičakov spozna ona oštro krićanje Irenke i zdahne teško. Dičaki, premda imadu sećsko ponašanje i divlje zględanje, joj se vidu; ali ta grubna i svadljiva Irenka joj se nikako ne more dopadat, i ona je kriva, da su njihovi medjusobni odnosaji svaki dan nategnuti-

ji. Ona je jur čuda na tu najstariju divi-
čicu mislila i si je ju predstavljala
kao savjetnicu za nju, kao peljaticu, sa-
da ali spozna Ankica, da se je bolje ra-
zumila s Maricom u Senju, koj nij rod
kao Irenki. Kad je opravna, projde k o-
bloku, ki daje svitlinu nje hizici, i
kroz stakla, ka su glabo zaškurena la-
kim zastorom, vidi široko morje. Njego-
vi slapi se nastavljaju uz nagle skali-
ne, na ke je nasadjen mali paviljon, u
kom Ankica stanuje, i njegovo sušnjanje
je čut dan i noc.

Ankica još nikada nij bila ovako blizu
tomu strasnomu elementu; vidjenje te či-
ste široke plavine djeluje diboko u mla-
du dušu. Ona počne molit, sklopi ruke i
je nasloni na dasku svojega obloka; onda
ga otvori na obadva krila, i frizak
zrak napuni nje pluća. Nje srce se raši-
ri, govoreci pobožno slatke riči "an-
djeo Gospodinov".

Kad ona spuni svoju dužnost, pogleda
na neobično zgleđanje sobe, na staro o-
ružje, ko stoji u kutu, lezi na ormaru.
Ovde bi se rado nastanila; onda cuti da
je nje želudac tako prazan! Ankica od-
mah ostavi svoju hizu, ne znajuc, koli-
ko je uri. Hodnik, na kom je već vrat,
je zaostavljen; na stepenica, po ki se
more par puti prekobacit, takaj nikoga
nij; na zadnjoj stepenici strefi Rozu,
ka dojde s kadećim lončićem preda nju.

Kad vidi, da ide Ankica, pokre lončić
pregacom, da sapa nek tesko more izla-
zit, ali ipak dojde van, i teta ostavi
za sobom duseću zastavu. Ankica još ne
zna, ča to znači.

"Ti ideš rucevat, sigurno" joj ona re-
če; - "daj si dobro racit!" I, osvidoče-
na da joj pregaca dobro služi, ide dalje
po stepenica. Vindar ostavlja sapu za
sobom.

"Ona mi još i nij rekla, kamo i-
deš rucevat", si misli Ankica. - "Oh! o-
vo je smisan stan!"

Ona misli da je našla vrata blagovaoni-
ce ter je otvori. Velika hiza je prazna,
bez lončica i pladnjov. Onda projde po ho-
dniku, ki je pun te duhe, ka je slijedi-
la Rozu, stane tri stepenice doli i se
nahaja u kuhinji, u koj je kamin rasvi-
ćen i oko koga se obraca stara službena.
čiji glas je pri zbudjenju čula.

"Dobro jutro, teta!" pozdravi Ankica u-
ljudno; - "Vi se zovete Ivanka, mislim."

"Da, gospodjica! Ja sam pitala, ča si
željis za rucenje; nigdo mi nij znao po-
vidat."

"Kod mojega ujca sam htela do-
stat šokoladija u mliku."

Ivanka tropi po stolu.

"Ravno za te sam ga bila postavila, ali
Iren je zadahnula i si je zela polovicu,

onda je Roza ostalo odnesla, dokle sam
bila u mlikarnici. Nist ne morem u vezi
dobroga načinjit, da ga ne zadahnu i po-
žeru, kad moram rec. Velu da su muži po-
žrti, ja ali velim, da su divičice čuda
požrljivije. Ča ču sada tebi dat?"

"Ako imate mlika... "

"Ako ga imam, rado, gospodjica, drugač
ga ja ne morem nikomu ukrast. U kuhinji
cinju ča te, ali u mlikarnicu nigdo neće
Ja ču ti odmah dat mlika!"

"Kade se ručuje, teta!?"

"Ovdje, gospodjica, na ovom starom sto-
lu od hrasta. Danas su dicaki zločestiji
nego drugda; ovde se ne zame tako točno,
a blagovaonica bi nek ostala u neuredbi!
Pač ovde morem svakoga podvorit, kako ja
hocu. U obitelji imaju dobro srce za te,
gospodjica; ali te buće! A divičice su
katkada gorje od dicakov, zaistinu!"

To sve govoreci, hiti Ivanka hrastovih
cipalin na ognjišće, da ponovno plasa.
Brzo zakipi mliko u toj vrućini.

Ankica ručuje s apetitom i more nek te-
sko Ivanku oćisit, ka pojedno jauće zbog
ukradjenoga šokolada.

"Dicaki su bili pogledat, da ča ti pri-
pravljam za rucenje", veli ona; - "ali
nijedan nij badnuo tvojega šokoladija. Te
gospe ali nimaju toliko postenja, ča im
se vidi, one odnesu."

"Dicaki su ali jur dost larmali danas
jutro!" reče Ankica.

"Oni švenek galamu načinaju, a danas te
stopr ča pokazat! Već ne znamo, da ča ce-
mo s njimi zapocet. Sada u ljeti je dost
nevrimen, ali to je njim svejedno."

"A tetac? Ča djelaju tetac danas jutro?"

"Gospodar je uvijek u svojoj kućici na
ubrovi. On je jako karač dicake, da čedu
te zbudit i da ti je počivak potriban. On
je mislio, da još nisi ostavila svoju hi-
zu."

"A Iren i teta Roza?"

Velika usta Ivanke se raširu na smija-
nje. "Naše gospe se ne zadržavaju dopo-
dne čuda u kuhinji", veli ona: - i to je
lako za razumit. Roza će si opet novu
frizuru načinat, a to ne ide tako brzo!
A Iren će stat knjige, ke otač ne smi vi-
dit, ide po stanu ili se tim čim zabavlja.
One se čudakrat naganjaju i prepiraju. Ra-
do se vadu za svoje slatkarije. Danas ju-
tro su si dilile svoj šokoladi, onda su
si kuhale jabuke, razbijale orihe ter si
pokvarile zeluce. Čuvaj se, gospodjica,
da ne budeš i ti tako kotno Iren!"

Ankicu malo glava boli, i kad dočuje, si
vrže kapicu na glavu ter projde.

Ankica mora nek projt prik dvora, da sto-
ji pred morjem, ko je danas vrlo nemirno.
Ona gleda prema horizontu i slijedi biza-
nje slapov - najpr, a onda najzad.

"Ovo je to šušnjanje, ko sam ja knoći čula", si ona veli; - "Iz obloka je zgle- dala široka površina kao svitlo zrcalo.

Ona si misli, da je sada najbolje, ako ide k svojem u tecu, i ona se otpravi na desnu stran, a na lijevu ima morje, ko se čini, da od nje bizi. Konacno zagleda ona vrlo veliku lopu, ka je na pijesak postavna. Kad dojde bliže, vidi da je kucića zatvorena, i da joj daju dva obločići svitlinu. Kad ali popade za kvaku vrat, se daju otpriti.

"Dobro jutro, tetac!" krikne Ankica, kad vidi Mersica kod stola sidit s perom u ruki. On ju ljubezno objami i onda reče: "Zapri vrata, jer će ti bit hladno! Danas ide vrlo bura!"

Ona posluhne; vrata imaju takaj obločić, da nij tako škuro putri.

Ankica zame jedan stolčac i se sjede čsto uz stol, Tetac Mersic se slatko smiju, gledajući ju, i se povezu lako rukom po nje meki vlasi, ke otkrije pad nje kapice.

Kad je Ankica radosno prednesla svoja pitanja o hiži, ku su joj dali, prikrućenja, ko joj je Ivanka načinila, reče odmah:

"Ča vi vo djelate, teče?"

"Da! Vidiš ove čripe? Nje ću ja vrc u moj park, ki je odzdo na morju, onde, kade vidiš črne kolce."

On se stane i protegne ruku prema redu črnih kolcev; Ankica se je takaj štala ter se približila k vratnomu obločiću, pak veli da je dobro vidi.

Oni se sjeđu opet na svoja mjesta, i tetac Mersic, ki najde u ditetu vjernu slusateljicu, počne razlagati svoje plane.

"Ja se bavim jur s tim ispitivanjem potle je moja dobra žena umrla. Znaš, Ankica, meni je potribna kakova zabava. Ja ne vjerujem da sam stim časa zgubio, jer kad bi imao pinez u ruki, bi mi bio uspjech siguran."

On muči, čeka nekoliko časa u premissivanju, onda nadalji:

"Ja sam čuda puti rekao, da ću se obrnut na tvoga ujca, da mi malo pomore, on je bogat. Ja sam si prevec časa dao, i moja sestra ter moja najstarija kcer mi nisu vec dale mira, da idem k ujcu tvojemu. I sada je dosla lipa prilika. On je sam k nam dosao. Ja mu pravoda još nist nis od pinez rekao, jeg on ce još dojt inako po tebe. A znaš ča: sada mi govoru, da te neka ne dam najzad, ako mi ujac tvoj Posedarić ne da pinez. Ali ja nisam takov človik, ja ljubim mir nada svim na ovom svitu."

Ankica gleda na tečino lice i vidi, kako se tuzno stišće. Ona štupi bliže k njemu. "Tetac, ja sam srićna kod vas -

Meni se vidu i dićaki."

"Oni nisu jako ljubezni, siromaska dićca, njihova teta im sve dopusti: ča ćeš ali protiv tako dobrog sudjelovanja? Ako im ja dam kaštige, da nete dostat ubjeda, je njihova teta ili starija sestra krmu za mojim hrbatom."

Tetac Mersic znamu ša stola jedan predmet i ga pokažu divičici. Jedan kolac, črn od morske vode, je pun malih, svitlih, otvorenih školjak od puzmušov.

"Lipe školjke", krikne Ankica; - "nisu ovo ostrige, tece? Svaki tajedan dostaju naš ujac ostrige, one imaju sure školjke, a djundju imaju samo nutri."

"Ove ostrige su jur stare, ali ove vo su mlade, od ovoga ljeta. Mer ti vidiš, kako izgledaju iznutra. Kašnje pak ću je pobrat, i je vrc na mjesto da rastu. Tri ljeti su triba da ostriga sraste; u toj starosti je ona dost tusta za pojst.

"Kade su dićaki danas?" pita najedno Ankica. "Bog zna! Oni čedu se kade za bavljat. Prik sutra će dojt njihov učitelj. Ja mislim da neće imat čuda knjižic za popravljat."

"A vi nist ne velite, tetac?"

"Čemu? Roza pak Iren mislu, da je to dobro, i ja im dam činit. Te danas jutro nisu za norca?"

"Ja ih još ni nisam vidila!"

"Ja sam im se zagrozio, da s tobom ne zahajaju kao s Irenkom, ka je dobra divičica, ali slabe pameti. No uostalom mi oni još posluhnu. Znaš ti računat, Ankica?"

"No, pravoda, teče, u računanju sam imala uvijek jedinicu."

"Eh, dobro! Pomozi mi onda! Prije, kako se mora na ovo pismo odgovorit, ko sam ve dostao. Mene je skrb za budućnost mojega parka i ja bih hotio znat, koliko sam imao jur izdavanja. Tvoj ujac bi morao posao gledat od druge strani. Glej, jur dvanajst ljet se hranim ufanjem, do sada sam bio strpljen. Na, ovo ti je pero, papir, tenta i plan zemljišne knjige, katastera. Mores se ti na njem pufti!

"Ja se ufam, tetac!" odgovori Ankica i porine stolac, na kom je sidila, na stran. - "Odmah ću ja pismo pazljivo prestat i zabilješke razvezat."

Ona čini, ča je rekla: Ankica je pripravna da piše na stolu, pero u ruki, a tetac Mersic ju gledaju. Ona vec ne misli, kakovu vridnost ima nje djelo. Sada joj se počinje dopadati u Solina. Vec ne misli na Irenku niti na Rožu. Ča joj to načinja, ako je one moru trpit. Vazno je sada poduzece teca Mersica. Ona mu more pomoc, jer zna računat. Od nje sad čuda odvisi, jeli ce se Mersicu njegovo djelo ugodat, jeli splatit ili ne. Nebo se prik morja još sve nij rascistilo, a-

li u kućici je sada svitlo i ugodno nastalo kroz sunce Ankičinoga znanja i te plinom odusevljenoga maloga nje srca.

Ankica ste, prisposodablja i broji s velikim zanimanjem. Ona si da razložit zemljišne knjige i razumi odmah razlaga nje teca. On se zgubi u računanju pojedinosti, u beskrajni mali račun, ki, sve skupa sračunano, nacinaju strasnu svotu. Kad Ankica završi svoje djelo, prešte ona tecu rezultat:

"Tata, ovoliko kolac vam je triba... toliko kolcev ce pokrit površinu od toliko metarov... i to ce vas stat..."

"Moja draga Ankica, ti ces mi bit vrlo vridna pomoc", krikne Mersić; - "pogledj ali, kakov zgubitak cu imat. Od moje obitelji si ne morem ocekivat pomoci kao od tebe. Moja sestra ne zna dobro skupa zdavat, Irenka ne moze opet brojey tr - pit, dicaki uopce jos ne gnaju racunat. Bi ti svaki dan k meni dosla, pak bi mi pomogla?"

"Da, tece!" veli Ankica, - "svaki dan jutro jednu uru, ako hocete."

"Samu jednu uru?"

"Ja cu ali morat i u stanu sigurno čuda pomoc, kao u Šibeniku kod mame Bende-kovic; ali ako... ako sam vam zaistinu, triba za racunanje, si necu brojiti ure."

To obećanje je dosta tecu Mersiću. On si je jur smislio toliko fantastičnih računov! Zvonac k drugomu ručenju preki ne razgovor njihov, i prvi put po dugom casu, poslušne tetac Mersić odmah ter ostavi svoju kucicu.

U blagovaonici je jur Iren zaposlena s ručenjem. Ona prekine svoje jilo, da podvori svojega oca i Ankicu, ka ju gleda s nekim strahom. Kao da ne bi bio jos dan, nij jos pocesala svoje vlase; uopce jos nij sprayna, vlasi joj neuredjeno visu, a obliceno ima nesto kao nocnu jupu, koj jedan zep van visi. Roza i Gregur stupu najednoć nutar. Anka se zdigne da pozdravi Rozu, ka se ne ufa da ju objami, jer bi si mogla oskodit cesljanje na svojoj glavi.

Gregur ali, kao svenek, si izminji sAnkicom nasmisak. On ima rumena lica i blijede, isprane ruke; premda je čemer-no vrime, je jur bio pred zorom ribe lovit. Romana i Marke nij, i tetac Mersić mignu odmah svojoj sestri, ka je jur uznemirena. "Za volju Božju, brate, ti nimaš pomilovanja sa siromaskom dicom, ka imaju samo jos dva dane slobodno."

"Uostalom, tata, je svaki dan kao danas, veli Irenka drsko, pogledajuc Ankicu, ca toliko znači: "Ča kani ona, znamda, preminit naše dobre obicaje?"

"Ne svaki dan, ne svaki dan!" odgovoru

otac Mersić, - "toga ne bi bilo, kad bi bila njegova sestra malo oštija s njimi!"

On još ne završi rečenicu, kad se jur dva dobrijaki pokazu na vrati i se posidaju na prazna mjesta.

"Dica, hocete rib?" pita teta Roza.

"Da, teta! ali ne mrzlih!" odgovoru dva glasi. "Vi bi bili morali ovde bit, kad smo mi jili", velu oštro otac; - "ja nimam rado neuredbe; ako hocete rib, ce te i mrzle pojist!"

"Tata, ali neka bit tako oštar!" veli Iren. Roza ništ ne veli. Ona nima prava, da zapovida, i zato muči; u misli se ali bratu suprotstavlja.

Ona pogleda Irenku, ka ostavi stol sa šervietom u ruki, i stavlja s nekrivi očnim pogledom tecu Mersiću pitanja o oštiga, na ka dostane opširan odgovor. I dok joj on razlaže, počistu Roman i Marko jedan pladanj brzo s toplimi ribami, ke je Iren preda nje postavila.

Danas se ufaju dva dobrijaki pogledat Ankići u oči, ter se pred njom i pominaju. Kad ali poju, se odsmuljaju opet van, da ih Ankica već cijel dan ne vidi.

Nevrime će dojt, i zato se tetac Mersić ne vratu tamo, ča zovu svoj biro: morje more lako dostignut njegovu kucicu i posta mudrost mu brani, da se zadržava kod konstrukcije, ka mu nikakove garancije stalnosti ne daje. Ankica ga je ohrabrila, ča je aldovala cijelo dopodne kod njegovoga posla, ona će mu rado pomoc. On postvara na hodniku velike ormare, ki stoju jur dugo prazni, i je prepusti Ankići. Dva ili tri pute ide teta

Roza otpodne prik hodnika s takovim licem, kao da ništ ne bi vidila, ča se dela; Iren je manje sramezljiva, otvori ormar i vidi Ankičinu pratež u njem visit.

Ov dan uživaju teta i nećakinja skupa svoju tajnu slast u potpunoj harmoniji cuti. To, ča zovu slabost teca Mersica za tu strankinju, je za nje premet neizcrpljivoga razgovora. Njihovi živci, ki su inako nategnuti kroz čemer-no vrime, nacinaju svake vrsti planov, ki da zniču upliv Ankice na teca.

"Moji brati se, hvala Bogu, čuda za nju ne zanimaju", veli Iren; - "pravoda joj se je Grgo danas jutro priznavajuci nasmišio."

"Tvoji brati me toliko ne uzemiruju kao tvoj otac", odgovori Roza obrisajuc si od marmelada crljena usta, - "mi moramo prepričiti, da ne bude toliko s njom skupa."

- - -

Ankica je završila svoje djelo i se ne ufa, da ide gori k teti Rozi, za se namjesti u blagovaonici. Grgo sidi kod ta-

ble ter se uči pri lojenoj svići.

"Ti doslobadjas?" pita Ankića.

On se nasmije i postavi svičnjak dalje.

"Oh, ja vidim dosta!" odgovori ona.

To je po sebi razumljivo da se je tamo sjela, u blizinu svíce; ali kad među tim Roza i Iren nutar dojdju, si jur migaju i se otajno našpočkaju.

Iren stupi k crnoj tabli.

"Dječaki se ne smu od učnje držat najzad, rece ona oštro, - "moja teta će sada št."

"Ali će joj Grgo to doslobodit?" pita Ankića. "Ti ćeš ga prosit."

Jur su večeru naredili; Roman i Marko još svenek falu.

"Oni ne moru bit ovakovu dob vani", velu otac Mersić, - "vani curi kao iz kabla, i grmi."

"Ja je čujem prik dvora pojti", veli Gregur. Oni su zaista prik dvora išli, jer sad stupu nutar s mokrimi vlasima, zamazanimi hlačama, ali veseli i nikako ne bojazljivi.

"Neyrime je vani!" krikne Roman; - "ni ste čuli, kako grmi, kot iz kanone!"

"Ali ovako ne morete večerat", velu otac Mersić. Zač ne? Roman i Marko imaju samo glave mokre, oni si je obrisu svojimi servietami: tomu se mora Iren smijati do suz, i se stane, da im osusi glave svojom servietom. Ankića se takaj ne more najzad držat da se smije, kad vidi dva tolovaje. Sa svojimi obrisanimi vlasima zgedaju kao dvi mokre kokose. Ov večer im je ric dosla, i oni slefuru stim već, ča su do sada zakasnili. Pri jilu je još malo gibanja. Roman očimeće Greguru, da nij htio s njim pojti; Gregur se urupi na Irenku, ka potpira Romana. Konacno nastane svadja opcenita. Na velik strah Ankiće se stanu svi četiri, grozeci se jedan drugomu, zdivajuci.

Dječaki imaju svoje nože u ruka, Iren mase vilicami. Roza kriči: "Sjedite, da se veljek sjedete!" Otac Mersić troplje ča nek rukom more doseć i servietom, po hrbati ditičev. Ankića je čisto blijeda i zatvori oči. Ovakovoga ča se u Šibeniku kod obitelji Bendeković nigda nij gođalo, ali vindar je još bolje nego smrt na tišina u Senju uz ujnu Posedaricu. Kad čuje Ankića glasno smijanje, otvori opeć svoje oči. To je Iren, ka kaze na način svojih bratov na nju, govoreći:

"Poglete der mučenice!"

Grgo se sjede, zacrljeneći, i veli:

"Ankića nij naučna da večeruje s divljimi!" Već nij triba Romana i Marke jaće razdražit, ke Iren svenek potpira.

"Mi imamo uskočku krv u nami!" kriči

Roman svetačno i tropi po stolu.

"Živio uskoki!" viče Marko, mahajući sakami. "Ankića, neka se bojat!" velu tetac Mersić, nagnujući se prik divičice; - "neyrime se približava, čemerno vrime im škodi. Rijetko dojde tako daleko da se draplju, barem ne pred manom."

"Ja sam ti jur rekla, da im toliko ne povidaš od uskokov", veli teta Roza svojemu bratu, - "ja ne znam čemu!"

Iren se čini da ima zadaću, puhati u žeravku da se ne ugasi, ponovi bratom ric tete Roze; to je dosta, da se svi tri stanu s nozi u ruka i počnu tancati divlji oko tete Roze.

Onda ju prisilu da se stane, i ju otpegljaju pred kip, ki visi med obloki i ki predstavlja uskokoga oficira sa sabljom ruku na držalu, i ki gleda s ognjem punimi očima. Oči su mu škuri i ognjeni, nos dužičak kao kod južnih Slavenov, celo ravno, ali nisko, ko spomina na kneza Posedaricu.

Teta Roza, ka se kipu obrne, sprogovoru na diku uskokov nekoliko riči postovanja, ke joj Gregur najprgovori, i onda se smi opet sjest. Potom dojde opet red na Ankiću.

"Ankića, kot se čini, ništ ne zna od velikih uskokov, premda je dosla iz Senja", kriči Roman. I, sprohodjen od Marke, skoči nada nju.

"Vidiš!" velu tetac Mersić smijuće. - "Večeras su vrlo veseli!"

Ankića mora takaj kipu. Ona stoji pred njim casak i je ganuta, kako veliku spodobnost ima s nje ujcem Posedaricom.

"Šest puti je bio naranjen, pak se je još dalje borio!" veli Roman; "Ni li bio hrabren!!!"

"Tri rane najednoč je donešao iz bojišća", doda Marko, - "on je bio pravi uskočki junak!"

Ankića se diboko pokloni pred kipom, a ditičaki počnu opet jaćit. Ona se ali smi sada sjest. "Ča veliš?" ju pita tetac Mersić, videći da se giblju nje usnice.

"Ja molim, teče, da nas Bog od Turkov oslobodi!"

Ona vrže svoje rukice u njegove. "Tebi se nij triba bojat!" joj šušlja on, - "dokle si kod mene, si pred njimi sigurna."

Iren, ka vidi, kako se nje otac Ankić nagne, kriči: "Čemo ovde cijeli večer ostat, čace? Sad bi bila jur doba, da se stol sprazni!"

"I ja mislim, da je jur doba da završimo večeru u mojoj hiži, ka de stoji velika tabla za gospodine, ki se hoće učiti", veli otac Mersić.

Roman i Marko protestiraju. Sada će se inako vrijeđa škola počet, i onda čedu se dost moć učiti. Oni ne kanu pojti

spat. Ništ tako rado nimaju kao rasikovanje i grmljavinu. A danas imadu tu priliku. Irenka zapira obloke, jer zašicuje nutar. Sada ce se pak i morje pocet gibat, kad se vjetar nadigne. Pri toj mužiki se dica, barem Mersiceva, najradje ucu. Kao svenek, hocedu cinit, samo ca im se vidi. Dicaki daju obitelji gori, pojt i pokusu zaman svom silom, da držu Gregura najzad, ki slijedi svoga oca.

Oni mu se obišaju za ruke do njegove hiže; ali Grgo stupa odlučno nutar, a oni moraju sami najzad i su opet brzo po stepenica zdola. "Čemo se zaistinu učiti?"

Pita Marko. Roman projde van u hodnik i zame s ormara dvi sablje i dvi stare maske, ke visu na stijeni. Oni si je uredu i očistu od praha ter si je nasadu i se pocnu borit kao pravi uskoki. Roman nij zadovoljan s igrom Marke, ki mu je skoro zasikao u ruku, ter hiti svoju masku kraj, istotako i sablju. A ca ce njegov brat sam? I njemu je pravo, jer je trudan. Konacno se obadva sjedu muce knjigam. Spočetka je još čut Romana brbljat, onda već nista... obadva ucenjak i drimlju prik mudrosti knjig. To je danjašnji dan, ki se tako završi s većerom ucnje.

U hiži oca Mersica, ki s fajfom u zuba ste, se uci Grgo. Roza sidi med Irenkom, ka popravlja zastore, i Ankicom, ka pomaze, krpāt pratez dicakov, ki čedu u skolu, ter zasiva gumbice. Siromaška Ankica se zesne kod svakoga rasikovanja, a osebujno ju strasi neko tupo brundanje, ko nastane katkada kot rujenje. Ona se čudi, kad vidi, da drugi na to ne pazu. "Oh! Bože", reče ona konacno, - "ča to tako tutnji, ča je nek to?" obrnući se k Greguru.

"To je morje", odgovori on s nasmiškom.

Ona doda, zdignujući ruku na svoje oči.

"Oh? kakov udarac!"

"To je grmljavina", veli Iren, pletuci - "zaran nam je jur bura dosla!"

"I ce bit ovako svaki vecer?"

"Ja ne vjerujem."

"Ne!" veli Gregur, - "sada imamo još ljeto. Velike bure čedu stopr dojt u jeseni."

"Da, na morje cu se vrijeđa naviknut", reče Ankica ljubežno. - "Ča ali nek tako fucka?"

"To je vjetar", odgovori Iren, ka se smije Ankicinomu strahu, - "danas je vro ljuto. Teta Roza, tebi se još ne spava? Tata jur dobro spi! Idemo sada!"

Ona ugasi jednu svicu i se stane; Roza isto cini; one projdu na nožni prsti iz hiže. Gregur ter Ankica se prignu prik oca, i dva glasi velu: "Laku noc, cace!"

On otvori oči i se nasmiši: "Laku noc, dica, dobro spite, ja cu moj sanj nadaljit na stelji."

Ankica ne najde sama simo-tamo-put, ki pelja u nje hižu. Gregur, ki nosi dva svicnjake s nazganimi svicami, je nje peljac, i ona mu pokaže mala vrata, ka su od nje hiže.

"Kakova je to misao, da si se ovde nastanila!" veli on s nezadovoljnim glasom.

Siromaška Ankica, ka je čisto blijeđa i trepeće, pokusi da se smije, kad mu želji laku noc i stupa već mrtva nego živa u svoju hižu. Svetacna glazba uzbuđene naravi je bila u zatvorenoj hiži teca Mersica samo mrmljanje, ako se prisposdobi sa strasnim rompotanjenjem i tutnjanjem, ko vlada u ovom dijelu stana: grede pada se tresu, vjetar zvižda ljuto, a morje se čini tako blizu, da Ankica misli, od straha ce joj srce puknut. Ona vrže svoj svicnjak na stol, se približi k obloku i zakrešci: jedan slap se je pred njom zdignuo, korunjen bijelim pinami; bez toga da premisli, kako daleko je voda od nje, ju zgrabi strasan strah. U tom hipcu tukeće na nje vrata. "Ankica, ča imaš? Zač si vikala? Si jur na stelji?"

To je glas Grge. On otvori tiho nje vrata. "Slap! Slap!" jeca ona u plaču.

Grgo tropi nogom.

"Ja ne znam, da zač su te taknuli simo u ov stari nugalj? Ali nimaj straha, hodi s manom!" On ju zame za ruku, ju otpelja k obloku ter joj razlaže, da j to samo vkanjivanje, ko joj da viditi jedan slap, ki se zdiže pred nje oblokom.

"Dvor je jako dibok", veli on, - "oko njega je još brana, a voda ne dojde još ni do stijene stana. Ova hiža mrvu van visi, ali zato je nista! Pogledj sada, slap!"

Ankica otvori oči. Djelovanje mrtva, ko ju je prestrasilo, se ponovi; ali Gregur je ovde i ona se poufa, da gleda strasan slap, korunjen pinom, i ona razumi, da se množina vode samo zato nastavlja, da se opet rašica na brani skaline. "Sad već nećeš imat straha", veli Gregur; - "lezi se brzo: ja se moram oš učiti, ali prije cu još kurit jednu cigaretu na hodniku. Moja hiža je na drugu stran; ako se još bojiš, me vikni; laku noc!"

On projde van, zatvori vrata za sobom, i po svojem obećanju, se sece goriti ter doli, dokle skuri svoju cigaretu; Ankica čuje njegove jednake korake med bubanjem vode, ona dusi dim duhana, tako da se i njoj živci otišu; ona vidi, kako udara u nje sobu svica Grge, - u ovom stanu nimer nist potpuno ne zapira

I ona čuti da je oslobođena od straha. Kad Gregur lako potropi na nje vrata, ne dostane nikakovoga odgovora. Ankica spava duboko, i smijuć prođe nje pretelji i andjeocuvar u svoju hizu.

Kad se jutro zbudi, misli Ankica da je za časak odnešena u tihi stan, svojega ujca Posedarica. Ona otvori oci, ca je dosta, da rasprsi nje sanjarije. Ovde nij bijeloga plafona, nego prik nje se krizaju grede i daske; ovde nij obloka, ki je zakrit roseckimi zastori nego mali cetveronugljasti obločić, prik koga visi staro školjasto platno. Ankica se brzo stane, jer ne more razumit diboko tisanje. Kako su mogli vjetar i morje tako brzo zamuknut?

Ona proteče k obloku. Figovo drivlje stoji mirno. Jutarnje sunce se sviti na njegovom lišću. Morje je široko, i se čini tiho i svitlo. Plavčice letu prik Solinovoga zaliva s punimi jedri.

Ankica dojde doli dobro zaspana i okripljena. Vrata blagovaonice su otvorena, ona zagleda Grgu, ki stoji pred tablom. Spominajući se na njegovu ljubezljivost od čer, se popasci k njemu i mu hoće dat ruku. Prije nego ju more najzađ povuč, je čuti kricanje divljakov. Roman i Marko imaju jur volju za tanac i jace nje uz folisno sprohadjanje Irenke: "Kako mila, kako mila... si se jur zbudila.. Ej, ej, jeh!!!?"

Ankica, jako zbunjena, se uteče kao i čer k Greguru, s kim se Roman čisto mirno pominu. On mu veli nešto tiho i tajanstveno. Onda najednoć dičkaki skrsnu.

"Si ti oca vidio, Grge?" pita Ankica.

"Da, on je prošao danas jako rano, u strahu da mu je vihor kućicu srušio. Ali bolje da ga nij. Rekao je da na ubjed neće dojt. To je još bolje!" veli veselo Gregur. "A zač?" pita začudjeno Ankica. "Vidiš, kako je danas lipo vrime. U zalivu vlada jur navadni žitak. Plavčice nek letu po vodi. Danas ćeš jos ca lipoga doživit, ti velim."

"Ča bi to moglo bit?" pita još s većim čudjenjem Ankica.

"Češ vidit! Danas ćemo ti naše lipo more pokazat. Mi ćemo se odvest svi skupa na našoj plavčici na zapadnu stran Dugoga otoka. Ja poznam onde lipih mjest. Roza i Iren te oganj na obali načinit, a ti ćeš se moć na pijesku igrat, koliko ćeš, kao u Šibeniku kod Danice, od ke si mi povidala. Mi dičkaki ćemo rib nalo vit za ubjed. Tako moremo danas, kad j' ovako lipo tiho i suncano, skoro vas dan vani bit. Češ ti vidit, kako će bit lipo!" Gregur si riblje ruke i hoće da se mala istotako veseli na danasnji iz-

let kao i on; Ankica ali ostane mirna i zamišljena. "Da, ali zač nećemo i vašega tatu zvat, da se i oni s nami vozu? To bi bilo još lipše!" veli tužno Ankica. "Aj, toga ti ne razumiš. Naš tata j proti tomu, da se čuda van vozimo na otvoreno morje. Mi bi morali ostat samo u zalivu. On se nemer boji, da bi nas mogli Turki ulovit, pak nas odvuć u ropstvo. Pravoda i mi toga ne kanimo. Tata je ali preveć strašljiv. Poznam ja mjesto, kamo neće nijedan Turak najt!"

"Ča je kod vas i Turkov? O, Bože!" Ankica giblje opet usnice, da se Bogu i Blaženoj Divici pomoli za pomoć.

"Pravoda je ih, ali samo na zapadnu stran, u zaliv, pred Soline, se ne ufa ju. Jur su dost ribarskih barkov napali i muze, osebujno mlade, odvikli u ropstvo; a na žene jos jace idu. Oni se siguraju katkada i u sela, ter zamu sobom najradje mlade divojke i male dičake: divojke za svoje ženske stane, a dičake, da je odgoju za janicare, ki su pak njihovi najbolji vojak.

"A ti se ih ne bojiš, Grge?" reče Ankica.

"Zač ću se bojat, kad znam da nas onde neki turski brod najt neće, kamo ćemo se mi odvest. Ti se ali bojiš, bud je, mala Ankica!" Gregur ju prvi put militer gladi. "Aj, ne!" veli sada s presenečenom veselom glasom mala divičica; "Ako se ti ne bojiš, se i ja ne bojim! Ja znam, da mi se ništ neće stat, ako idem s tobom. Ti si me i prošlu noć čuvao. Ja sam zgubila cijeli strah, kad si bio uza me i kad si se po hodniku šetao."

"Ti moreš mirno doma ostat", veli Grgo još zadnji put Ankici; - "ti moreš tati pojt, jer on se inako jako za te boji. On te sigurno ne bi s nami pustio, kad bi bio doma. Ti bi morala s Ivankom doma ostat!" "Ne! Ne!" prosim, neka me doma ostavit! Ja volim pojt s tobom, s tobom mi se ništ neće stat!"

Tako nebojazljivo govori Anka Greguru, da i on potpuno miran nastane. Roza i Iren pripravu lonce za kuhanje i žlice za jist. Ankica se lako ljetno oblice, i prođe doli na ubrov, kade Roman i Marko jur čekaju u plavčici. Oni imadu jur svoje kvačke za ribolov. Polako dojdu Roza i Iren, ke nosu veliku kosaru s posudami i svim, ča je kuharicam potreбно. Na zadnje dojde i Grgo, na kom lezi sva odgovornost.

On ne načina najveselije lice. Ankica se tomu čudi. Misli on na ča turobnoga: na Turke? Je zaista pogibeljno na Dugom otoku? Ona ne zna. Grgo more to znat. Morebit, da je zbog toga tako tureban. Je moguće, da se oni već ne

ćedu vratit? To bi bilo strašno.

"Človik mora sa svim računat!" si misli Gregur, nategne platno gori, u kom se od mah vjetar ulovi. Plavčica se gane. Najprije u zaliv, i onda jos dalje... "bez cacine dozvole", to Gregura najveć trapi.

Kako je zaistinu dokonjao njihov izlet?

Tunski gusari, ne Turki, su sve polovili. Oganj je morao uvadit mlade ljude. Gusari nisu od morja napali nego najprije od suhoga, drugac bi bio jedan ili drugi pobignuo. Veselo drustvo je bilo ravno kod ubjeda. Jos nikada se nisu ovako dobro med sobom pogadjali kao danas. Ravno tu zgodnu priliku su razbojniki izhasnovali. Oni su se morali jur sigurno bili došmuljat za njihovim hrbatom i je gledat iz grmlja, ca oni djela ju.

Kad su pak tako svi skupa bili na jednom mjestu, veselo jili i se salili, da jedan razbojnik znak, i cetiri divljaki zaletu na mlado presenečeno drustvo. Nigdo ne misli da pobigne, jer nigdo ne more jos razumit, kako je moguće da je negdo trapi u ovom shranjenom kutu. Kad ali dojdju k sebi i počnu vikati, je jur držu čvrste nemile ruke ter im noge i ruke povežu, da se ne moru ganut s mjesta. Na vikanje se odmah doveze gusarski brod, ki je bio ne vec od sto metarova po obali doli shranjen u zalivu.

"To je ada vaš način napadanja", si misli prekasno Gregur; - "ja toga nisam znao, da vi tako djelate. Turske brode je lako za prepoznat, oni se barem vozu na otvorenom morju."

Gusari pocistu jos, ca su im ostavili, onda nakladu svoj vridni plijen na brod. Sada oslobodu sve zarobljenike, izvan Grge, je ali zatvoru skupa u skuru kamricu. Ovako se dugo vozu, ne znajuci niti za dan niti za noc. Jur mislu da te od glada umrit, žaja je ali jos vec trapi, jer je vrucina sve veca. To je za nje zlamenje, da se vozu na jug.

Jednoć pak dojde zapovidnik nutar i je suva da se neka stanu. Sada stopr vidu, kako su slabi. Dičaki se plaću. Ankica je cuje prvi put plakat. Doma si ih ne bi znala placucih predstaviti. Iren je cisto ric zgubila. Ona je ali tako uboga, kao po brodolomu. Samo ne zna sada, jeli je jos ca gorjega ceka.

Samo Gregur nij za polamat. On je sve vrijeme mućao i se drži za krivca ove nesrice. On se ne bi bio smio odvest na zapadnu stran otoka. Otac je imao pravo kad je je opominao na pogibelj. A ca ce on sada doma cinit? On ce zdvajati, ali zaman! Gregura otpeljaju prvoga van. Od

onoga hipca ga već nisu vidili, i za njega vec nist ćuli. Samo Bog zna, ca se je s njim godalo.

Budući da vidu razbojniki mlahavost ostalih ulovljenih, dojde jedan sa svicom. Stoga kljucu da je vani noc. On im da figov, da se ojacaju, i malo vode da si žaju ugasu. Onda im zamotaju oči ter je po redu otpeljaju van. Brod se vec ne loja tako jako, on mora bit na ubrovi.

Zaista: ulovljeni moraju van stat na suho. Onda moraju na kola, ka j vozju nekoliko uri dugo po skulja i graba, dokle ne stanu u lozi. Ovde odveze jedan črnac ulovljenim glave i noge, ke su im bili na koli povezali, ter posadi jednoga uz drugoga na zemlju.

Zrak je tih, pun misec sviti na tabor. Teta Roza popade sada sve posljedice njihove nesrice. Iren se je sada cisto preminila. Ankica, Roman i Marko sidu mirno skupa. Gregura ali nij. Svi se os ufadu da ce ga vrijeda vidit.

Nigdir ga ali ne vidu med drugimi ljudima, ki u tabor ili iz tabora idu, zgubljenoga brata. Tri velike kamilje dojdju s dugovanjem, ko im skladu. Grge ali nij. Su li ga na ubrovi ostavili, mu - Bog oćuvaj! - žitak zeli?

Ulovljeni se tiho medjusobno, bez ufanja, gledaju, i zabu za kratak cas svoju vlašću nesricu; Iren, Roman i Marko se placu; Ankica mrmlja molitve; Roza ima suhe oči, ćini se ali, da ju je pa met ostavila.

U zori se moraju opet posaditi na sedla; uzeta, ka su im popusćali ne redu vec ulovljene. Za vrime putovanja ostanu u sredini karavane, dobro povezani na hrpte kamilj, ke je nosu: teta Roza i Iren skupa na prvoj kamilji; Roman i Marko na drugoj, a Ankica sama na zadnjoj, plantavoj.

Za njimi koracaju tri druge kamilje, na kladjene satori, kufri i spravom. Najprije jase konjanik s cisto bijelim plaćtom, s bijelimi hlačami, ćiji stof je ćuda bijeliji od toga svojih sprohodnikov. Njegova dućicka pućsa leži prik sedla ili mu visi na rameni; on se ne obrne pri jahanju, i kod pocinka govori, barem prve dane, nek malo sa svojimi ljudima, a s ulovljenim jos ni rici. Drugi Arapi se ponasaju, kao da ne bi zarobljenikov bilo.

Dva veliki sluge sprohadjaju prvoga i ga samo ostavu, kad napr odjasu ili kad naganjaju gazelu, ku odmah donesu zadavljenu. Šef, koga drugi zovu Muhamed-ben-Ali (Muhamed, sin Alija), more imat pedeset ili pedesetpet ljet; on je jako velik, kafecak, s ostrimi potezi lica, orlovim nosom, jako velikimi ćcima, surom bradom, i širokim ćelom, ko j platnom pokrto i ko je samo onda vidit,

kad vjetar otkrije njegov užetom od kamiljske strune svezani rubac. On stane na gizdavoga konja s žilavimi i finimi nogami. Četa se sastavlja iz četrdeset Arapov i četirih crnih, ki su samo sluge, kuhari, itd., jer Arapi ništ rukom ne djelaju. U seli su samo žene opterećene s djelom, ko upravljaju crnci ili robi kod bogatih Arapov.

Samo crnci se bavu s ulovljenimi; ali se boju sami pogleda Muhameda, i oni se ne ufaju ni rici da odgovoru na pitanje Ankice ili Romana.

Dva dani prođu. Teta Roza je ukočena od boli, ima ure dugo oči zatvorene, s rastegnutim obrazom, ne čujuc bojazljiva pitanja svojih sprohodnikov i nećakov. S tihim glasom načinaju Roman i Marko plan da te uskočit kao pravi uskok, zac do sada nisu imali prilike; mladost se ufa proti svakomu ufanju.

Treti dan, po dugom marsu i po strašno žarkoj vrucini, kampovaju kod Medeah. Mladi ljudi se smiju imenom, ka sprogovara jedan crnac vec puti, kazajuc na vrhunce, kade bliskaju svice. Na ulovljene u šatoru pazi Mzur, jedan crnac. On sidi pocucnuto na ulazu šatora, dužičku puksu na koljeni. Ovu noc, sitedci u pozadini satora, i još svenek trapljena od svoje tuge, se čini teta Roza znicena; protegnuti prik kocanja spu samo Iren ter Marko, na koncu svoje moci.

Sveženi, jedan za drugoga, minjaju Ankica i Roman rici, svenek kad vidu da Mzur spusti glavu na svoja koljena i zadrimlje. "Poslušaj!" veli Roman; - "Kucki su tiho, crnac spi; ovo je prilika."

"Da, ja ću odrizat uža nožem, koga si si mogao ocuvat."

"Ne, triba je samo moje uže razvezat; onda cu tebe pohvalit, i ti ćeš se činit da spiš. Morebit, ako se sve vrijeđa otkre, cedu Arapi mislit, da ti ništ ne znaš za uskoćenje."

"Tvoje uskoćenje! Ja cu sama pokusit i protec po mojega ujca, da vas sve oslobodi. Ja sam uskokinja, ja se nikoga ne bojim!" misli nek tako prosto Ankica.

"Ne, ja cu se dat u pogibelj. Misli na nasega tatu, ako te ulovu, i na trojega ujca Posedarica. On ima samo tebe, kad je Martina zgybio". Roman hoće svom silom najzad drzat divičicu.

"Roman, ja te prosim, daj mi tvoj nož; ja sam hitrija, ja znam bolje bižat od tebe, ja sam odmah na obali morja. Onde cu jedan brod zastavit i cu im rec da sam nećakinja brodovlasnika, ki ima čuda pinez. Ako me sobom zamu, ce im dat moj ujac čuda pinez, onda cemo dojt s ujcem Posedaricem po vas."

"Ali ca, idemo obadvimi; ako mene ulo-

vu, ćeš barem ti dojt na obalu!"

"Ne, Roman; Mzur mora mislit da svi spimo. Ako ali obadva skrsnu, ce odmah vidit prazno mjesto i ce dojt odmah za nami."

"No, onda ćemo dat odlučit Božjoj providnosti. Ti ćeš ganjat, u koj ruki imam kamenčak!"

Sudbina je za Ankicu, ka si poriče konopac na noga. Romana ali opet dobro zavezze. Mzur vrlo hrće, a lampuš se je jur ugasio; Ankica stane pazljivo med njega i med njegovoga tovarusa, pak skrsne.

U tom hipcu zgrabi Romana bezufanje. On si očimeće, da je popustio zelji te male divičice. Ako njoj ali ne ugoda, da ostavi tabor? Ako ju najđu? Ako ju ubiju?... Nesricni si lamlje ruke i pokušava da nogami pokine uzinca, ka je drzu cvrsto skupa. Sada se ne smi još ni ganut, jer se je Mzur zbudio, stao i pokušava da nazge prostu svicu. Morao je ca opazit.

Crnac zdigne lampuš i dojde, da pogleda nutri šator; ovde mu ništ ne u oči pade, ter se opet sjede i nagne opet glavu na prsa. Srce Romana počne opet strašno tucati... Medjutim se počne i ufati, jer sve ostane vani tiho, i daleko lajanje, ko je još pred urom cuo, je sada zamuknulo.

Prvi šuncani traki novoga dana udiraju kroz skulje platna u šator; sluge počnu bižat, ali to cinu svako jutro. Brojeci prošle minute, se veseli Roman, da se je maloju uskokinji ugodao uskok. Njegovo veselje raste od minute do minute, kad se približi šatoru jedan sinj clovika; on otkre brzo vrata šatora i nacini Ankici slobodno, da ju nutar porine. To je samo Muhamed-ben-Ali.

On zgrabi onda Mzura za vrat, ter ga cvrsto stisće. Crnac kriči, se hoće skocit, i onda spade s licem na zemlju.

Ankicu spolom suvajuci, se postavi šef pred prestrasenu tetu Rozu. Nesricna je sve uganjala; ona misli da cedu sada Ankicu umorit; ona se hoće plakat i govorit, ali ne zna ni jedne rici arapski.

Mucajuc, trepetajuc, poljani mrzlim potom, gledaju Iren, Roman i Marko Muhameda, ciji blistajuci oci kazu razdraženost.

Samo Ankica se čini mirna, ona drži glavu visoko i gleda Muhameda. On pak veli teti Rozi po talijansku:

"Glete, ja cu se ov put vašoj kćeri još smilovat", veli on u misljenju, da je Ankica nje kcer; - "ona mi je nemer hotila uskočit, da oznani moje nepretelje. Poznam ja vaš uskoke dobro. Vasi brodi su svagdi, još i simo doli dojdu na obalu Afrike. Ako ona još jednoc pokusi da uskoci ili ki drugi, cu vas sve poumarat: reci to tvojoj doci!"

Iskajuci mucno talijanske rici, krikne

Roza zdvojno:

"Ča hocete s nami započet? Kamo ćete nas otpeljat? Hocete li otkupinu za nasu slobodu? Prosite pinez, koliko nek hocete!"

"Meni nij triba pinez; ja hoću vas uskoke samo kastigat. Vi ste svi, prodani i robi kao zadnji crnac. Vi ćete u ovoj zemlji ostat i umrit. Tako će bit moja duša zadovoljna, moje fantenje savršeno."

Dok tako Muhamed govori, izražuje njegovo lice oduravanje i nepopustljivu odlučnost. Ulovljeni spoznaju u ovom hipcu svu sirinu svoje nesrice. Prodani! Robi! Aldovi fantenja! Medju tim se teta Roza, ka preoblada svoj strah, zmalja napović Arapu, ki se postavi pred ulaz satora.

"Zac vi oduravate uskoke?" reče ona njemu; - "Oni se moraju skrbiti za hranu. Pak oni napadaju samo Mlećane, ki hoće znicit naš mali narod. Oni nam kanu dat ogladit, i nam svemu tomu loze zet. Mimo toga su oni pretelji Turkov."

"A pretelji Turkov smo i mi jur od ljeta 1531-ga, kad su Turki Tunis i Alzir posjeli. Od onda im moramo mi placat dacu, zato nas ali oni branu kao pravi pretelji od naših nepreteljov, na priliku, od Španjolcov. Pravoda nisu svi kod nas zadovoljni s Turki, ali ja sam ve lik pretelj Turkov, i moje sine sam zab poslao u boj proti kršćanom. Ti nevjerni kucki su mi je ali ubili. Dva su mi spali u Madjarskoj, a jedan se je utopio na vašem Jadranu; sigurno su ga ti vrazji uskoki ubili, jer ti su najgorji. Samo jedan sin mi je još ostao, moj dobri Ali. No Emir nas je pozvao u sveti boj. I Ali mi je konacno pao u ruke nevjernih ov put u ruke Španjolcov, kod Orana. Ja sam sam odjahao k toj morskoj tvrđjavi, da ga otkupim ili da umrem za njega. Ali sve je bilo zaman. Nevjerni su ga osudili i ga umorili. Kad sam doznao, da j u ropstvu, je bio jur ortav, ustrijen kao razbojnik, moj dragi sinak! Njegovo tijelo nisu hteli izdat još ni mojemu bratu."

"A ča činu Turki s našimi ljudi? Oni odvlicu dica i divojke u daleke krajevine, a stare ljude pokolju kotno blago i ne postriljaju, kako su Španjolci činili s vašim dragim sinom. Ako cete, morete i mene ustriljit, ali gonit po ovoj pustini se ne dam!" veli srdito, kao i hrabreno, Roman.

Škuro lice Muhameda oblijedi kao stijena; ali vindar se ne razijuti. On se samo naglo krene, zgrabi hrabrenoga dica ka za ramen, kao da bi ga hotio sam branit; odmah se ukroti oštro arapsko lice namjesto da ga rukami kastiguje, je mlahavo spusti; negibljiivo gleda on dugo Romana i Ankicu; nazadaje pak mralja: "Glej, dva lavici, a ta, ki me je zban-

tovao, je najspodobniji mojemu Aliju."

Onda se obrne i projde bez toga, da bi se najzad ogledao.

Šator skupa spravu, i karavana ide prema jugu, svenek u istom redu; prije nego otputuju, odveze crnac veruge na nožga, i sada već nisu sveženi na kamilje. Dopustili su im takaj, da minjaju opravu i rublje, ter da si počesu dužičke vlase. Tjelovno im je sada čuda laglje; a to olaksanje njihovoga trapljenja čini dokazat, da ce putovanje durati još vrlo dugo. I čim dalje dojdju od obale morja, tim redja će bit mogućnost otkupljenja ili da pobignu.

Na večer razlozi Ankica pokušaj svoje ga uskočenja, i kako su se Roman i ona dogovorili. "Ej!" povida ona, - "Ja nisam došla daleko. Kad sam van došla iz satora, sam vidila, kako se pred manom jur sviti morje. Najednoč čujem ali za manom lajanje, komu odmah slijedi jedno drugo: to su bili jur sluge sa svojimi kucki; kucinje pare zaskocu na me, da me srušu i požeru. Dobro da sam imala nož sobom, koga mi je dao Roman. Njim sam se branila, dokle nij Muhamed sam došao i me odvlikao u svoj sator. Ovde me hiti na tla, kričeci: "Pasja kci, sada ćeš mi ali crknut...idemo tvojoj majki, da vidi kako polako i mučno umiraš. Kad sam ga gledala, bez toga da mu dam odgovora ili da spustim oči, nadalji on: "Ti si me dobro razumila, jer govorim talijanski; prosi me za oprostjenje, morebit da ti oprostim, ako me lipo na koljeni prosiš."

Ja sam mu ali odgovorila: "Sin Kibele, ja te neću za oprostjenje prosi; ubij me!" Jedan uskok nikada ne prosi za svoj zítak, on zna i hrabreno umrit." Muhamed zaskoci onda nada me s mećom u ruki. Ov put sam oči zatvorila, mraljajući: "Bože! Imaj pomilovanja s manom i mojimi pretelji!" Za časak kasnije, kad još sve nisam čutila nož u moji prsi, vidim opet Arapa pred manom. On se čini tih i mi reče: "Ti govoriš dobro talijanski. Zac me ti zoveš sinom Kibele? Ne znas da je to smrtno zbanovanje? - Ja to znam, ali zac ste me vi zvali pasjom kcerom! - "Ja nisam dobro cinio!" reče on; - "Ti si vrlo, ali pasja dica nisu vrlo." Onda, teta Roza, me je zeo za ruke, i me otpeljao u vaš sator; vi znate za drugo."

"To je junakinja, zaista jedna junakinja!" veli na to Marko. - "Kad bi nek, tvoj ujac znao za to! On bi te još već rado imao!"

Karavana dojde sve dablje u škuru, ulovljenim nepoznatu Afriku; najprvo na jugoistok, tako moru ustanovit zarobljeni

ki, ki gledaju zapadajuće sunce.

Sve naokolo je pjesnata ravnica, ka je prekinuta snivajucimi rodnimi oazami. Oni plaznu na brige i brizice, prerizu male potoke; onda krenu k velikim, slanim jezeram, kade putniki prvi put stanu pred cudnom pojavom. Mladi ljudi ne moru vjerovat, da je to samo vkanjba očiju. Kako! tih cvatucih vrtov, te svitle skakajuće vode nij? Da se ali osviđoću, mora sunce zajt, i onda vidu stopravi kip krajine: ona je tupa, ravna kao morje. Već puti čuju rič ovoga ili tog mjestu, kroza ko dojdū ili ko vidu daleka: Boghar, Bogharis, El-Kantora, Bistera, se dotakne ušes jednoga ili drugoga od ulovljenih. Njim se čini da ov jednaki put neče imat nigda konca. Vručina je strašna, četerdeset stupnjev u hladu. Pijesak je tako vruć da nij rukom za popast. Žaja, ku si samo dijelom utišit moru, je sve veca. I živine već ne moru; zmućene kamilje su se jur već krat suprotstavile da idu dalje; s velikom mukom dojdū k postaji Sidi-Makhe-huf, maloj lozici od nekoliko okolo mutnih zviranjkov posadjenih palm.

Istovrimeno dojde i jedna druga velika karavana i zapuni karavanseraj. To je velik, četirimi stijenami okrojen dvor; u njem stoji i jedna pokrta lopa za konje; na pojedini četiri nuglji je jedna hiža slobodna za putnike. Te hiže nima ju oblokov; njihov jedini otvor su vrata jedna, ka su skoro svenek otprta. Još i vjetar je nanosio finoga pijeska iz pustine nutar. Šatore još nisu postavili; večera postoji od mrzloga ovčinjega mesa i od kao kamen tvrdoga kruha, koga namoču smrdjivom vodom.

Pobignuvši iz karavanseraja, se poufaju ulovljeni otdahnut na malom brizuljku, pod kim se nahaja grob svetoga muhamedanskoga marabuta, i ki je okrojen od drugih malih, uskih grobov.

Još ni jedne riči ne sprogovoru, svaki se boji, da povij drugomu svoje mišlje nje... Konačno šušlja Iren Romanu u uho:

"Si li vidio tu karavanu? To je strašno..." "Da!"

I kad se teta Roza prekriži, doda Roman: "Misliš da su to ulovljeni?"

"Sigurno, jer Ankica je pitala peljača.

"Zaista?" "Onda su to robi iz Zapada, iz Španjolske, sigurno, bojni ulovljeni, ke je jedan Mavar pokupovao, i ke će prodat u Laghuatu na Šjmu, kamo ćemo i mi sutra dojt. Roman, ako i nas prodadu? Ako nas raskinu jednoga od drugoga?"

Iren se počne plakat, dok se Roman igra s prsti. Glavu nagnutu na koljena tete

Roze, se čini Ankica umorena. Prvi put spoznaje i ona, da su sva ufanja zaman. Marko spi vjerovatno, nagnut na svetoga marabutu. Ulovljeni ležu ovu noć na grobni ploča, dok Ankica i Roman viro-stuju, zminjajuć se, i hitaju kamenje, da zignaju kace i skorpijone od spavajućih. Mzur je je upomenuo, da je tih strašnih stvari čuda na ovom mjestu.

U zori, kad počnu črnici sedlat konje i kamilje, se približi Muhamed-ben-Ali Marki i mu veli sa slatkim glasom u nazočnosti drugih zarobljenih:

"Ti si trudan, tvoje noge te već ne moru nosit, tvoje tijelo drhteće i tvoji oči gledaju jur paradizom, ki je obecan vjernikom. Ja ti hocu slobodu dat! Ah! ti me ne razumiš, ja ću sve zabit."

Onda se Arap obrne k Marki govoreći:

"Ti, ki imaš pogled mojega Alija, ja ću ti dat slobodu."

Marko mu odgovori, da on ne hoće slobode, ako je i njegovim preteljkom ne da.

"Ej, dobro!" reče šef, - "Ja se već neću fantit; žene čedu otpeljat do obale morja, kade je dost talijanskih brodov. Nasa vlada ne mer doslobadja trstvo s Venecijom. Ja ću vam to obecat u ime Proroka Muhameda."

"A mi?" kriknu najednoč Roman i Marko.

Arap nadalji, obrnući se k Romanu:

"Tebe ću usvojiti i tvojega brata; vi ćete nastat moji sini, jer moje srce je umeknulo pred vami dvimi i jedan glas mi čuda puti govori u skuroj noci. Još danas jutro sam pitao dušu svetoga marabuta, cije košće ovde počiva, i najednoč sam cuo mojega sina Alija, ki mi je rekao: "Ti dićaki moraju nadomjestit moje brate, ki su tako dicno pali. Obadva imaju srce lava, oni ne poznaju straha. Ti ćeš je naučit, kako se služi Allahu i Proroku; to je pišeno." Dajte odmah odgovor!" doda Arapin i hiti svoju kapucu najzad, ter položi jednu ruku na glavu Romana, a drugu na Marke, kao da bi jur pripadali njemu.

Svi svidoki ovoga prizora su zapanjeni. Roza misli, da nij dobro razumila. Kako, nje necake da otpeljaju međ muslimane, i oni da ostavu vjeru svoju? Ta čovik im se ufa predložiti takovu pogodbu?

Tihanje dura nekoliko minut. S prekriženimi rukami čeka Muhamed na odgovor. Zrak je nepodnosljiv.

Konačno odgovori Roza s trepetajućim glasom, i oči uprte na oči svojega necaka: "Muhamed-ben-Ali, vi poštujuete ove dićake, ako se sami odluču, ce se i meni dopadat." "Sigurno", veli šef s odvrajućim glasom, - "sigurno, ali to zenam ništ sputa ne ide", ter se obrne k

Romanu i veli: "Govori ti, ki imaš oči mojega pokojnoga Alija!"

"Ne, neka prlje Marko govori!"

Ta ali ne čeka, dokle ga Arap pita:

"Muhamed-ben-Ali", reče on; - "nasa te ta vam je izrekla nase misli; ja ponavljam, da nas vi jako cijenite; ali mi smo kršćani, mi smo uskoki i Hrvati, mi ne smimo zatajati našu domovinu i vjeru naših ocev. Mi smo pripravnici da nosimo sudbinu ulovljenih u zlitku i smrti."

"Muhamed-ben-Ali", govori sada i Roman; "moj brat je za me govorio. Medjutim se ufam u vasu velikodusnost za sve, i vas prosim u ime vašega sina."

Najednoč se zasvitu oči šefa.

"Dobro!" reče on glas, u kom gluši razdraženost; - "Ja sam se vkonio. Samo oduravanje i nesricu je Prorok za vas napisao. Budite svi nesricni, poginite; ja cu vas ostavit u bezufanju, dicu, tetu i sluge, pretelje umornikov mojih sinov."

"Razbojnik, pasji sin", krikne Ankica; - "nas Bog ce se za nas sve još fantit."

Muhamed zaskoči sa zdignutom rukom na diviçicu, ka se ufa da ga zbantuje; ali kako u Medeah-u, tako se postavi i sada Roman med Ankicu i Arapa, i kako u Medeah-u, spusti zadnji svoju ruku, mrmljajući: "Pogled Alija!" Onda se odalji, ne dodajući još ni riçi.

Ulovljeni već necedu smit nigda vidit Muhameda-ben-Ali.

Kad Muhamed ostavi svoje ulovljene, projde k drugoj karavani, ka se jur pripravlja na odlazak. Po običnom pozdravu stupi k Mavru Hassan-u, sinu Ahmeda, koga on dobro pozna. Obadva ostanu časak bez riçi, jer musliman se nikada ne pašci kod razgovora.

Prvi je čist Arap, jako velik, s bistri mi očima i orlovim nosom; drugi je čuda manji, ne tako kafecak, s živimi i prodirajućimi očima, se čini da pripadje drugoj rasi. Hassan zame konačno riçi:

"Muhamed-ben-Ali, ti ćeš mi sigurno hotit ca kupit. Med ženami je i muzikašev. Ja imam takaj cvrštih muzi, ki nisu za znicit, ki imaju zeljezno košce."

Muhamed odgovori: "Hassan-ben-Ahmed, ja ne kanim nist kupit, nego prodat."

"Aj!" načini Mavar, - "Ca mi nudiš?"

"Ulovljene, ke sam kupio od gusarov."

"Ljudi iz sjevera?"

"Da, ljudi iz sjevera: dvi žene pak jedna mala diviçica, i dva diçaki, jedan stariji muž ter ca si sobom nosu."

"Pokazi mi odmah te ljude!"

"Dobro! Odmah ćeš je vidit; moji ljudi te velje ovde mimo dojt. Gledaj naprije na one, ke nosu kamilje. Žene nimaju obraze pokrte; u svojoj zemlji idu s otkritim licem, kao plesaçice u Laghuatu"

doda Arap s oduravajućim izrazom.

Zaista: karavana vrijeđa dokoraca; Muhamed stane na stran, da ga ne vidu. Hassan si ali načini put u sredinu karavane i odavle on gleda ulovljene; onda projde k Arapu, komu veli:

"Ja sam je vidio. Koliko prosiš za žene i ditice, skupa s kamiljami?"

"Pet person i to drugo, tri tisuć piastrov."

"Tri tisuć piastrov! To je preveć, staroga ali necu kupit."

"No necemo se čuda pogadjat. Ti znaš, da cemo sutra na veliki sajam, samo za te dva diçake cu toliko dostat, oni znaju talijanski pisat i stat, aj... već os cu dostat; ali ja nisam trzac i zato ne kanim javno prodavat."

"Ti ljudi znadu talijanski, veliš?"

"Oni znadu i malo arapski, samo pisat ne znaju, ali jedna od žen zna barem po našu stat; nju cu dat u bogati ženski harem, i ce još već stat nego diçaki skupa."

"Zač ćeš je prodat? Tebi bi bili takaj na hasan."

"Maskara je pre blizu Alžiru. Oni bi mogli lako uskočit ili bi mi je mogli uskoki opet ukrast. Znaš, tim uskokom nij vjere. Oni se vozu pod venecijanskom zastavom u naše luke, a znadu dobro talijanski, ter gdo im ca more? Ja bih mogao od njih potribovat debelu otkupninu, ujac male diviçice je bogat brodovlasi, ali ja ne kanim pinez nego fantenje!"

"Aj! to je lipo fantenje. Dobro, ja cu se drzat okolnosti. Veceras cemo pogodbu potpisat pred sućem; ja cu zet pet ulovljenih za tri tisuć piastrov, kad imas tako dobro dugovanje."

Arap načini opet oduravajući obraz i s nasmiškom veli:

"Hassan, ti lako govoriš. Ufam se da me nisi vkonio, ja sada idem."

"Muhamed-ben-Ali, neka mi zamirit; ja cu popustit tvojim potribovanjem, ti ćeš dostat tvojih tri tisuć piastrov u srebru pred sućem; samo odstupi k tomu još dva crnce."

"Ne obadva, samo jednoga, najvećega; ali onda je konac..."

Mavar razumi da mora završit; i protegnujuc ruku, krikne:

"Vidiš, sada je posao završen. Ti ćeš mi dat otpeljat kamilje i crnca u zeljezni vrt, uz veliku cestu Uled-Serrin; jedan od mojih ljudi ce vam pokazat put, i ce opet projt, kad zatvori vrata. Robi ce ostat sami posle predstave kod suca; oni nete jist dostat, da budu poslušni i krotkiji."

Arap protegne takaj svoju pravu ruku; krozato gibanje je postao put neprominljiv; predstava kod suca i putovanje su malenkosti.

U tom hipcu stupi jedan khebbir k svoje-

mu gospodaru Mavru.

"Hassan-ben-Ahmed", reče on, -"hodte, još jedno dite Hamre će umrit: ono ne more hodit, njegovi oči su ostali zatvoreni; na kamilji već nij mjesta, vi znate, a Hamra nosi kumaj dugovanje, koje ste joj naklali; ona kriči i se plače, ne hotec ostaviti svojega diteta."

"Zaveži majku za crnca Idris, čiji tovarus je čera umro", a ditetu daj umrit.

Khebbir se odalji. Vrijeda je čuti strašno kricanje, koga Arap i Mavar ne moru poslušnut... Ča je njim za crnce, dicu, robe, konacno su samo dugovanje! Ako jedan dijel pogine na putu, ce drugi dio bit stim vridniji. To je sve!

Muhamed i Hassan se lucu, i zadnji da vrijeda zlamenje na odlazak. Kad dojde na malu višinu, vidi svoju malu karavanu otkoračat iz karavanseraja, kade su prošlu noć ljudi i živine toliko trpili. Slobodno pušcane kamilje dojdu skupa na znak trumbite peljaca; one idu najpr, na kladjene dragocjenimi predmeti: najbo - ljimi robi, zlatimi posudami, slonovom košcu; za njimi putuju robi od manje vridnosti, cuvani na strani od naoružanih crncev; nazadnje idu khebbiri na konji. Pod ognjenim nebom putuju prik suhe ravnice; za ljude je to zadnji kus puta do velikoga sajma. Kad tako svi koracaju, se zdize oblak praha. Mavar masse bijelim rupcom i onda dojdu jur preda njega neki trsci iz Laghuata, ki jur tesko čekaju na karavanu.

To su skuři jahaci na jako veliki kamilja. Ti muzi sprohadjaju Hassana i jasu na strani uz karavanu, zdivlju robom, im se naspočkaju, je silu da skacu, kad im hitaju batice pod noge. Ali jos ni je dan se ne ufa prigovorit toj nemiloj igri, ku djelaju s kumaj oblicenimi nesrncnimi; jedni su obiseni za kamilje, drugi imaju vojke u zuba, s bosimi nogami, ruke su im zavezene na hrbat i nosu teske terete. Jedna žena noši na glavi vile, cije držalo je počvršceno na vratu jednoga muža, ki strašno vice: to je crnkinja Hamra. Khebbir joj je obisio kamen, ki joj pokriva cijela prsa; krv joj skrpa na zemlju... Dica slijedu, slobodno, ali ona su trudna, lice im je iskrivljeno kroz muku... Njihove povezene majke im ne moru pomoc.

Jedan muž je betezan, naranjen; ako ne more već hodit, te ga ubit na mjestu, i ako bi se moga svravit, da ne bi imala slijedeća karavana hasni, kad bi ga živoga nasla; ako ga ne ubiju, ga ostavu živoga divljim stvari na zeralo."

Četa Hassana je brojila kod odlaska pet sto ljudi, zen i dice; sto je ih ostalo na putu, kao mrtvaci ili umirajuci za hijene i kostožere, ki sprohadjaju uvi-

jek u udaljenosti karavanu; ali navadno je broj zgubljenih navadno još veći. Trsci od Laghuata ga još povisu, dok im Mavar gizdavo obice dobre kupnje na sutrašnjem sajmu.

- . -

Kad je Muhamed ostavio svoju karavanu, su pripravljajnja za odlazak završena. Bez toga da ca izvanrednoga opazu, sidu ulovljeni na hrpti kamilj u navadnom redu, okrojani od cetirih crncev, a najpr Arapi; onda se gane četa, i brzo zamu oni rastojanje, ko luci Sidi-Mahke-luf od Laghuata. Ležeci dvistotrideset kilometarov južno od Alzira, je Laghuat prost varoš. Grad se proteže od istoka na zapad prik trih brižicev. To je crnkast varos pod ognjenim nebom, s ravnim horizontom, okrojen od mnogobrojnih cimitorov i jedne oaze od palm, ke daju uvijek hlad uz mali zviranjak potocića; temperatura se kreće med trideset i četrdeset stupnjev vrucine.

Kad karavana Muhameda dojde u Laghuat, se svi Arapi razajdu. Šef se već nij pokazao, ulovljeni ostanu samo pod cuvarstvom crncev, ki zgrabu kamilje za vojke i je gonu. U tom hipcu mislu Roman i Marko, da moru uistinit svoj dugo pripravljen plan. Oni si velu: "Kad budemo nek u velikom varošu, cemo vikat, da slišimo ljudem, ki čedu čuđa pinez dat za naše otkupljenje, i mi cemo ljudem vikat neka dopeljaju suca."

Nazalost su ceste od ljudi otpodne prazne zavolj velike vrucine; nikoga ne vidu, prodavaonice su zatvorene, a drugo stanje bez oblokov. Čini se da u Laghuatu stanuju samo muhe; te stvari sakrivaju skoro sunce; one letu oko kamilj i došljakov, i tako muču blago i ljude.

Kad dojdu mimo jedne velike zgrade, vidu Roman i Marko jednoga človika stat; kao u skupnom akordu kriču zdvojno;

"Hodte, u ime Allaha, nam na pomoc!"

Ali nijedan odgovor ne prekine tišinu toga velikoga stana; za kaštigu svizne jedan udarac crnac svojim bičem prik hrpta dicakov. Teta Roza se prestraši kricanjem dicakov, ke ni malo udarac crnca zabolio, i moleci pogled ditičev ju opet utiši, kao da bi joj hotili rec: "Neke se trapit, teta, jer ce i tebe doseć!"

Kad su prestupili jedan potok i prošli pod dripljem skroz, se nahaja karavana najednoc pred velikom zidinom, ka je presunuta samo jednimi vrati. Ta se odmah otvoru. Tri crnci najpr stanu. Oni pogavaju konja, ki nosi Mzura, da projde kroz otvorena vrata; kamilje projdu za njimi s ulovljenimi na hrpti; vrata se

za njimi kao od nevidljivih ruk zatvoru. Malo preneseceni brzinom toga djela, stana črnac Mzur i ulovljeni zacudjeno doli i gledaju, kade se sada nahajaju.

Naokolo vidu stabalje, bez sumnje palme i oko drivlja jako visoku stijenu; ali nijednoga stana, niti človičjega lica ni vidit. Izvan stijene je čut tisuć misa - nih glasov, psovanje, kricanje, smijanje, jaukanje s plaćem, ki se najednoć cuje, katkada pojedino od suprotivne strani, kroza ku su došli.

Rasedlane živine si išću lišće po vrti, ka se kadetade zeleni, i vrlo rijetku travu; kad su zaman zatvoreni uganjali, kade se nahajaju, se povalu na tla i pre- spu, umoreni od trudnoga puta, kratak čas. Muhe je ali vrijeda po redu zbudu.

Hlad polako sakriva ovo ošamljeno mje - sto, prik koga lezi sve teza tisina; lju - di počnu cutit glad, i počom je ponaša - nje črnca neobično i strasno. Bez riči bizi Mzur po vrtu kao zmahnut, skace na stijenu i razbija vrata; onda se bije po celu i prsi, ne davajuc odgovora na Mar - kino i Ankicino pitanje.

Kad je zaman iskao kapljicu vode u ko - žni miški i kruha u prazni rupci, povuče teta Roza dicu skupa, ka gledaju črnca kod njegovoga zmahnutoga djela, i onda položi na njegov ramen ruku, pitajući ga na svoj način:

"Kade moremo nek bit? Postoji mogućnost da si kako tako hrane preskrbimo ili vo - de?" Pod pritiskom te male ruke se utiši črnac, i sa spustenom glavom, drhtajucim tijelom odgovori u cemernom arapskom je - ziku: "Ovde je Laghuat; onde za stijenom se prodavaju i kupuju robi. Mi smo zatvo - reni u ovom vrtu tako dugo, dokle nas go - spodar naš hoće ostavit bez hrane i pila.

"Ne moreš ti pojt po hrane, kao na dru - gi postaja? A Muhamed, kade je on sada najednoć?" "Muhamed je za svenek prošao; on vas je čera prodao Mavru Hassanu ben Ahmed; on mi je obećao, da će me najzad otpeljat u Maskaru, kade smo jur par ljet njegovu robi; moja žena i moja dica me čekaju. Onde, za timi vrati, ka su zatvo - rili, mi je jedan konjanik viknuo: "Mzur, sin Darfeha, ti slisis takaj Mavru kao i ti uskoki." Prestrašena Roza nima skoro već moći da dalje pita:

"Gdo je ta Mavar? Kamé kani on snami?"

"Svi poznadu Ahmeda i njegovoga sina Hassana", odgovori Mzur; - "nima sela, ka - de se ne bi bojali prokljetoga Mavra."

"Ali ja nisam iz tvojega kraja kot znaš, povidaj mi!" "Ahmed i Hassan kupuju muže, žene i dicu, ke otpeljaju na veliki sa - jam u Laghuat, ili još dalje; oni kupuju

i slonovu kost, zlate posude i drugo. Oni tuču svoje robe, oni je biju do krvi. Staresina mojega roda me je prodao Ahmedu. Ahmed je ubio moju majku na putu, ar - me već nij mogla nosit. Muhamed me je kupio, mi je dao ženu, i do smrti svoje - ga sina je gospodar krotko zahajao s nar - mi." Pri ovih riči počne črnac kričat, se tuč po glavi i si prsi kinut.

"O Bože, Bože!" mrmlja Roza, - "nam se nećeš smilovat?"

Najednoć se čuju veseli kriki Marke i Irenke. Dičaki su se odaljili bili, i teta Roza je Irenku poslala po nje. Sa - da se vraćaju s punimi miški.

"Vode, teta, vode!" kriči Ankica. - "Ro - man je našao puč u zidi, iz ke curi vo - da."

Zaista, pod kupom staroga lišća, zviru uz zid voda, ka načinja mali cu - rak, ki par korakov dalje skrsne opet u zemlji. Voda je prilično friška, sva - ki se more napit, obraz uprat, ruke i noge. Marko ter Iren se opet oživu, i Mzur sam zabi svoju sru, kad si ugasi žaju. Onda napoji kamilje i konje, siro - maske živine.

Medjutim je ali glad sve silniji; pre - iskali su dobro vas vrt do najmanjega nuglja, ali nijednoga sada, ni jedne li - sti za pojist nisu našli ... Žitak i gi - banje na drugu stran stijene ide do ka - sne noći. Veckrat viču ulovljeni iz sve moći; Roman i Marko plaznu na štabalja, da vidu prik stijene; ali kup satorov im je na pački, da vidu dalje, i nigdo ne odgovori na njihovo kricanje.

Teta Roza ima misao, da otvoru jednu podlogu od sedla, ka je napunjena sto - fom; pomocu Irenke rasiri ona stof prik zemlje pod drivom, i svi pokusu da za - spu ter tako zabu sutrašnji dan i mučno trapljenje glada.

Mzur ali dalje prohaja, i pije prik mje - re; da utiši svoj glad, ji lišće, od ko - ga pak želudac boli. Njegov strasan plać i kricanje poveksaju još trapljenja i muke ove paklene noci; jur je jutro, kad si Marko već ne zna pomoc, i zdigne svo - ju ruku proti črnцу.

Ali Ankica ga najzad drži, šušljajući mu slabim glasom: "Neka, Marko, nacini si zaslugu za strpljenje; ta črnac je vindar tvoj brat."

"To je spametno", joj odgovori Marko sramežljivo, i namjesto da bije Mzura, mu se nasmije.

.....

Na striji dvora jednoga arapskoga sta - na se razgovaraju vrlo živo dva muži. Je - dan je Mavar Hassan, drugi mora pripa - dat evropejskoj rasi; med drugim se nje - gova oprava ne razlikuje od te njegovo - ga pretelja. On govori, dok su njegovi

oči uprti na uska vrata.

"Ti možeš ovde još ostati jedan dan i dođi do tamo; ja te pozivam, jer vidim: ti nisi u stanju, da držiš svoju rič."

"Ali, Jusuf ben Kassem, me hoces zničiti? odgovori drugi, ostavljajući mjesto gledanja.

"Ne govori zama; ja poznajem tvoje bogatstvo, ja sam načinio s tobom slabije posle, Hassen ben Ahmed. Spomeni se na tih dvanajst ditičev! Ti si mi je prodao u Messfui, tvrdeći njihovo dobro zdravstveno stanje, a im nije pacilo, da su jedan za drugim poumirali, dokle su došli u Tanger... To je određeno, veliš ti; ej, dobro, bez toga da se čuda za prošlo, čes privoljiti da ili ne, kupnji, ku sam ti danas jutro ponudio?"

Kad zdigne svoju ruku, zazivajući Allaha i njegovoga Proroka, odgovori Mavar:

"Daj mi još jednu uru, daj mi je još pokušavati zadnji put!"

"Ne ka ti bude! Ali, sada je jur kasno. Ja cu se na put dati, kad se misec pokaže, i cu ti ostaviti sve dugovanje."

"Kako? slonovu kost i stofe?"

"Da, slonovu kost i stofe. To je sve i li ništ."

Hassan si lamlje ruke, i bez odgovora prođe časak iz strije.

On dođe vrijeđa sa suhim kruhom i mrzlim ovcinjim mesom; onda se obrne prema vrtu, kamo Hassan opet upira svoje oči. Njegov pretelj ji, ali onda zgubi strpljenje, i dođe takaj, da gleda kroz otvor. Najednocr zgrabi čvrsto ruke Mavra, govoreći: "Vidiš, kako su slabi. Ako ka- nu jist, ne moru već bez pomoći. Ja poznajem ta zlomenja! Večeras te bit dva mrtvi. Sve dobro! Hassan ben Ahmed, ja se moram pripremiti na odlazak."

"Dobro, ja cu popustiti tvojim potrebama, glej moju desnu ruku."

"Sada hocu samo tri tisuć piastrov s crncem skupa, dobro razumljeno?"

"S crncem? Razbojnik! Vražji sin! Haha! Cigan! Ti mi se ufaš ponuditi trih tisuć piastrov? Nimaš već drugoga osmihavanja?"

Drugi se počne smijati, protegnuvši je- dnu ruku, i ponovi: "Tri tisuć, to je ču- da! Odluči se, kad jednoć prođem, ti ne možeš već odgovora dati, ako me najzad zoves."

Mavar drži konačno ruku i psova dalje na Jusufa s najgorjimi arapskim ri- ci. Ča su ali vidili ti dva muži za sti- jenom!??

Na tlu jedne male kamriće, ka- dostaje svicu kroz obločie s resetkom, je viditi na taki protegnutu, pol obličenu, dvoju pregladjenu dicu, s velikimi očima, skoro zatvorenimi bez svitline; dica su zatvorena u strasnoj vrucini i se od mla- havosti već ne moru gibati.

Kad je Hassan dosao u zeljezni vrt k ne-

sričnim, ke mu je Muhamed prodao, nisu ti jur dvajsetčetire ure ništ jili. Onda se pojavi Mavar, sprohodjen od persone sa svitlom kozom, s bistrimi očima, za kim ide nekoliko crncev, naoružanih du- zickimi bici. Kad dojde k Romanu, ga dr- zi za govoritelja obitelji; njemu veli Hassan, kazajući na svoje sprohodnike:

"Ovo je tvoj novi gospodar, i gospodar tvojega brata; ja sam vas čera kupio od Muhameda ben Ali; danas vas ali odstu- pam Jusufu ben Hassan. Sada te svim dat jist, ženam i starcu, onda čete se lu- cit."

Pet nesričnih krikne prestrašeno: Prodani! Lučeni!.. Je to moguće! Pripra- van da se suprotstavi, zaskoči Roman s ognjenimi očima na Hassana, ... i crnci su jur zdignuli bice da ga kastiguju. Te- ta Roza hoće necaka držati najzad:

"Roman, ja ti prepovida, da se s mje- sta ganes!" krici ona i se obrne k Mava- ru:

"Vi ste nas kupili, a sada nas hoće- te lučiti? Ča vi ne znate, da ima ova ma- la divičica za učaj bogatoga brodovla- snika u Senju, ki će vam dati za nas pi- nez, koliko nek hocete?"

Mavar odgovori: "Ja sam prisegao prik Svete knjige, Korana, da neću za vas zeti otkupnine. Ji sada, onda čes se lučiti od dice; to je moja volja!"

Preobladajući svoj strah, pokusi siro- maška žena, da se prepira i Hassanu do- kaže, da mu njegova hasan zapovida, da poslušna na glas milosrdnosti!... Ali za- mag!... Nestrpljeni Mavar joj se konačno još zagrozi, i kad ju Marko i Ankica ka- nu braniti, se jur bič crnca nemilo kru- za. U istom hipcu rašicaju ulovljene i je odvlicu u različne dijele vrta. Mar- ko i Roman ostanu sami, svezeni i s vr- ta van odvliveni. Onda je otpeljavu kroz jednu lesu, prik stepenic, u jednu sko- ro skuru hizu, kade se ne moru niti bra- nit niti suprotstavljati. Zaman kriču po arapsku za pomoć: nigdo ne odgovori na njihov zdvojni poziv.

Vrijeđa se otvori nešto vratom ili o- bloku s resetkami spodobnoga, i Mavar stupi nutar, sprohodjen od drugoga trš- ča robov; obadva imadu u ruka kratke pu- kse, a drugi nešto hrane, ku postavi na tlo, kade stoji jur velika mozana s vo- dom.

"Jite i pijte brzo!" veli Jusuf, - "jer svečera čemo još otputovat, a su- tra necete ništ jist dostati cijel dan, dokle sunce ne zajde."

Roman se skoči; Marko takaj: obadva od- bijaju jilo, ko su preda nje postavili.

"Zač ništ ne jite?" kriči Hassan; "Mi- slite da imamo casa, da čekamo na vasu dobru volju?"

Marko odgovori: "Ja neću hrane k sebi zeti, dokle ne budem s mo-

jom tetom skupa i s drugimi."

"Ja takaj ništ necu jist", mrlja Roman, odvrteći svoje oči od kruha.

"Oni govore dobro talijanski", veli Jusuf, ki se obraća oko lo diticev, ispita-
vajuci je od pete do sišanjka; potom je pita po redu:

"Reci mi, znaš ti talijanski pisat?"

"Da, u Solina smo se to učili."

"A, ti?" "Ja isto znam talijanski pisat, to nij tako tesko kot govorit."

"Dobro, dobro..." Jusuf si riblje ruke oči mu se svitu od veselja, onda nadalje: "Jite nek, veselite se, da ćete bit moji; ja nikada ne bijem moje robe bez uzroka; morebit da cu vas držat... ja cu vas postaviti uz talijanske diplomate. Ona da ćete imat sjajnu opravu i ćete bit sricni. Hajdi sada, jite, pašcite se!"

"Ne!" odgovori Marko, - "ja ništ neću, ja volim od glada umrit, ako već necu vidit moje tete, Irenke i Ankice."

Roman veli to isto: "Ja volim takaj umrit, ako me ne pustite teti i divici - cam." Onda veli najednoč kao nadahnut:

"Kupite i te druge, onda ćemo činit po vašoj volji... ali ne lučite nas u ime vašega Boga, u ime Allaha!"

Tržac trese ramena; on nima nikakove vjere. On je sardinski otpadnik. Još malo ga je ulovio jedan marokanski gusar, komu se je dopadao i ki mu je dao slobodu. On je zatajao vjeru svojih očev jur pred mnogimi ljeti; onda se je predao odurnomu trstvu.

Sada premisljaya i si veli: "Zač neću kupit sve? Divicice cedu dojt u Cari-grad, kade iscu bijele ropkinje već nego ovde; i najstarija ce donest čuda pinez; ona je ucna i more bit upraviteljica zenskoga stana. Ta stari mi ali neće bit dugo na vrati: ja moram tako uredit da vrijeđa skrsne..."

Hassan veli drugomu: "Prodaj mi svih pet, skupa s crncem."

"Koliko ces dat?"

"Četire tisuć piastrov."

"Tebi se je pobludilo: bez črnca, ki j slišio Muhamedu-ben-Ali, sam platio pet tisuć piastrov."

"Ti lazes. Ja velim četire tisuć pet - sto: to je moja zadnja ric."

"Ne manje od šest tisuć!!!"

"Jako lipo, Hassan-ben-Ahmed! Mi ali još nismo bili pred sućem, i ti još nisam dao ruke. Ja necu završit moj posao zato kad ti dva ditici još nisu jili."

"Ali Jusuf, ti si mi obećao trih tisuć piastrov samo za nje, još svecera."

"Ja cu ti je dat, ako cedu jist."

Roman i Marko su pokugili da ulovu neke rici; ali ti dva muzi govore skoro nerazumljivo, premda su se ditici jur

naučili malo arapski.

Razgovor se završi, Hassan im da još jila, ko ali odbiju, bez toga da je pogledaju. Mavar se rasrdi i hoće opet tuc nesricnu dicu, kad je zaman pokusio da im suva nešto u usta.

Jusuf drži jur drugi put ruku tršca najzad, da bije dicake, i mu reče:

"Ne, ja poznam uskoke; na takov način ništ neces dostignut. Idemo sada!" reče on tiho; - "Hranu ćemo im ali ostavit; nete se oni dugo suprotstavljat skusavajnju."

Oni projdu i obisu lance na jedina vrata sobe. Sami ostavni, pogrhitaju Roman i Marko sve jilo kroz rešetkastu oblok. Samo mozanu s vodom si držu i pi-ju s nje od časa do časa. Navečer dojde drugi tržac najzad s nekim jilom, tolikim kao prije.

"Jite der!" ponovi on; - "Vaši prētelji su jur prošli i vi ih već nikada necete moc vidit..."

"Morebit da lažeš", odgovori Marko; - "ako su prošli, sam pripravan umriti: ubij nas, tuci me, ja si željim smrt."

"Ja takaj!" odgovori Roman.

Otpadnika zgrabi jad, ali on se uzdržava: ako tuče svoje robe, je lako more zgubit... On se zavojno obrne k Mavaru - će zakasnit tako dobru kupnju?

Obadva nistvridnjaki se dalje pogadjaju, nijedan ne hoće popustit; medjutim odbijaju ulovljeni još svenek jilo, premda se trapljenju žaje pridruži još strahoca glada, jer vodu iz mozane su spili, ča im nij dosta.

Treti dan, kad se zbudu, vidu Roman i Marko sunce, kako rasviti mali oblok i uzak dvor arapskoga stana. Marko odvrši svoju molitvu, i kad ju zgotovi, čuti odmah oduravanje i kajanje pri misli na zločin samoumorstva, za ko su se on i njegov brat odlucili krozato da samohotno od glada umru.

"Roman!..." reče on tiho.

"Ča je?" veli drugi s rastegnutim glasom. "Roman, mi smo zabili, Bog prepovida samoumorstvo, jer to je grih."

"Zaistinu?" "Da, zaistinu, Roman, naša dužnost je živiti; ako nam dadu ča za jist, ču jist." Oči Romana se svitu, on je tako gladan!

"Ja cu cinit kotno ti, Marko", odgovori on. Vrijeđa opazu zagladjeni malu košaricu, ka se pokaze kroz jedan otvor stijene; ta kosarica im se cini puna slatkarije, za ku ce popast.

Nemoguće... Protegnuti na tlo, se već ne moru stat niži ruke zdignut. Oni pokusavaju da viču i kazu: njihov glas ali ostane u stanju mrljanja i cijelo njihovo tijelo se čini umrtveno; oni ne

moru još ni glave ganut... Po već bezuspješnih pokusajev, se ugoda Romanu da ide jedan korak; dalje ali na more pojt i spade skupa. Obadva zatvoru onda oči. K mlahavosti dojde još strašno trapljenje glada i zaje, kim se pridružuju prividjenja: Roman si predstavlja najbolje sadje; Marko vidi pred sobom pladanj s turtom, koga je htela doma Ivanka donest na stol; jednomu kot i drugomu se čini da moraju samo ruku protegnut i cedu je doseć; onda skrsnu najednoć sadje i turta. Kroz jedno nategnenje, ko mu se čini strašno, otvori Marko jedno oko onda drugo, da gleda svoju tetu, ka mu drži glavu, dajući mu kapljicu za kapljicom u njegovo isušeno grlo, sadržaj jednoga lončica, ki je pun mlika.

Iren čini to isto s Romanom, a Mzur ponavlja u svojem afrikanskom narječju:

"Da, to je jako tesko, jisti i piti po malo, kad je človik gladan i žajan."

Konačno, kad dobu nekoliko moći, gledaju dićaki naokolo, jako preseneceni, da se nahajaju vani pod stabaljem.

"Moj dragi, moj lipi", govori teta Roza u placu; - "to je zlocin, znaš?"

"Da, teta, nazadnje smo spoznali; čemo bit ali luceni?"

"Ne, moj dragi! Kad nas je Jusuf, ti znaš, drugi tržac, otpeljao k vam, mi je rekao, da će nas s svih pet kupit Mavar Hassan."

Syaki je srican, da je barem u ovom položaju prodan. Otpadnik se takaj veseli, jer Muhamed je mislio da cedu mu robi pokapat; on mu je odstupio dićake s drugimi i Mzura za tri tisuc piastrov. To je darovano. Kad ozdravu, cedu samo mladi, u Egipatu, Perziji, Turskoj, tri pute toliko stat; i malo po malo te se naviknut na neophodnost lucenja.

Nesikanost njegovoga rivnjaka spravi Jusufa na smih. "Sada vidite", veli on

svojim novim kupljenim, - "ja sam se skoro zničio da vas združim, ja racunam sada s vašim priznanjem. Ako budete podložni i poslušni, vam se ništ neće stat, vi ćete putovat na hrptu kamilj, zene i starac, a vi dićici na konji, kao pravi Arapi."

Svaki mora obećat da će bit poslušan; i jutro u zori se da karavana na put.

Srce puno jada, ju vidi Hassan koracat po mucni cesta Leghuata, kad si je svoj jad spunio na vlasici ljudi.

Izvan prvaca postoji karavana Jusufa od uskokov, Mzura, pet tesko nakladje - njih kamilj, od khebbirov i vec crncev, ki su do zub naoružani i kim slijedu skoro divlji kucki. Ti crnci na konji, bez toga da mucu ulovljene, je stalno držu okrojene; njihova nazocnost jur ne da već misliti Ankici i Romanu na uskok,

Prije nego otputuju, reče Ankica Rom-

nu još: "Si upametzeo? Jusuf nam je dao priseć da budemo poslušni; a ne da ne pobignemo." "Sigurno", joj odgovori Roman; - "i mi moramo izhasnovat svaku priliku, kad dojdemo kroz naseljenja."

Ali s crnci na strani, kako je to moguće?

Oni krenu na istok; ulovljeni opazu, da nigdo ne sprogovara imena krajin. Ako pitaju za ovo ili ono mjesto na putu, odgovori Jusuf nevjerovatno: "Ja ne znam, ili bolje rećeno: "Ja vam neću povidat."

Uostalom drži otpadnik svoja obećanja: on zahaja krotko sa svojim kupnenimi i je hrani kao sebe. Prisposobljeno s prvim, im se čini drugo putovanje lako. Vrucina je ista ostala, to je istina, ali ona je za podnositi; postaje nisu tako daleke, zene su se takaj naviknule na stupanje velikih kamilj od Laghuata, ko je čuda duže od toga kamilj od Tella. Šatori Jusufa su u dobrom stanju, ne zaključuju regimenat insektov, od kih je nek mrvilo u satoru Muhameda.

Jur putuju osam dan kroz ravnice i preko isušenih potokov; oni nocuju u karavanseraju ili postavu satore u otvorenoj pustini.

Jednoga dana dojde kućak potpuno potučen najzad od bezuspješnoga zganjanja čopora gazel; on se je naranio i čampa ga strašno zge. Šator je daleko postavljen od naselja, a voda miškov kumaj došize, da utisi zaju ljudi i zivin; i crnci pazu, da ne izliju kapljice dragocjene vode; zato nete oprat kucku ranu, ki strašno cvili. Nestrljani Jusuf kriči: "Ubite toga kucka! Kraj s njim!"

Ankica stoji na otvoru šatora, i kad razumi otpadnika, mu veli:

"Dajte mi se skrbit za siromasku stvar."

"Skrbi se, koliko ćeš; ali ako bude oš, jednoć tako cvilio, ga neka odmah ubiju."

Umoren od truda, spu Iren i Roza u hladu satora. Ankica hoće vikat dićake ili Mzura, da joj pomoru, ali nigdi ih ne vidi. Onda joj se približi jedan sluga. U kožnom misku nosi svoj dijel vode. On se poklekne pred kuckom - srce mu tuće jaće, kad vidi milosrdnost male Ankičion takne svoj prst u tekuciņu i namace lako ranu kucka, ki sada već ne cvili; kućak protegne jezik do posude, ter poflaće vodu do zadnje kapljice; onda već ništ ne cvili, jer mu Ankica briše i opet briše naranjenu nogu, iz ke mu izvliče ostar odlomak skale. Nima stvar izreće svoju zadovoljnost mahanjem repa i gleda zahvalno na malu divicicu... Arapi se još štım već čudu Ankici, jer se takovoga ča kod njih još nikada nij stalo. Oni si gledaju na konje, kucki se ali odmah ubiju, kad su betežni ili stari.

Ranjeni kucak šanta još i drugi dan, ali on more barem karavanu slijedit. Kad se ga Ankica poufa katkada gladiti, joj kaže ljubežno zube. Roman i Marko karaju Ankicu, ča je pohasnovala sve pilo za toga nezahvalnoga, ke se ne zna spomenut na dobre čine. Mala divičica im odgovori s nasmiškom:

"Meni nij zao, da sam to činila. Kako me je kucak gledao! Spocetka je mislio, da cu ga i ja tuc, kad sam ruku zdignula, .. i kako me je onda zahvalno gledao! Spocetka je mislio da cu ga ja tuc, kad sam ruku zdignula, ... i kako me je onda zahvalno gledao! Pravoda sam čuda dragočjene vode projala, zato mi se ali sada svaka kapljica tako slatko rači, vi ali velite da je voda pre žuka."

"Ankica je nastala velika mudroznankinja", veli smijuc teta Roza. - "Na svaki način ce ona ostat naš andjeo strpljenja i batrenja, bez nje ne bi bili mogli podnest onu noć, kad su nam Romana i Marku otprimili. Ona nas je batrila i je molila, namjesto da zdvaja."

"Bog ju neka blagoslovi!" se umiša stari sluga, ki polozi svoju drhtajucu ruku na Ankicinu glavu. - "Da, ona ce vidit svoju hrvatsku domovinu i vi takaj, postovana gospa; i Iren i Roman ter Marko te se vratit u Dalmaciju."

"A vi, dragi pretelj?" pita Roza, zabrinuta zbog teskoga dihanja starca.

"Ja sam alčovao Bogu moj žitak za vašu slobodu; to je nek mala zrtva, ja bih volio još vec alčovat."

Opet su na postaji, i ulovljeni se mora slobodno gibat. Jusuf im samo prepovida, da se odalju od satorov. Drugac im da slobodu, sve veseliji da je vidi sve zdravije i zadovoljnije. Samo starac je sve slabiji. U ocima otpadnika se posao za njega dobro stoji, računajući jur s dobrim i sigurnim zaslužkom; svaki dan mu raste suma pinez, ke ce dostat za svoje robe. Jednoć dojde Mzur k uskokom, ke

on sam podvara i za cijje kamilje se mora skrbrit. Od Laghuata jur je on poducava i im odgovara na svako pitanje. Kad ga Roman pita, ča ce iz njega biti, krikne ča nac zbunjeno:

"Vi čete me otkupit, budje kad dojdete u vašu domovinu? Ja ne kanim ostat rob zloga Jusufa!"

"Da!" odgovori Roza; - "Kad dojdemo u Soline, cemo pobirat pineze da te otkupimo, tvoju ženu i tvoju ducu; ali cemo uopce vec vidit našu lipu Dalmaciju?"

"Ufajte se nek, ce nam Bog pomoc!" veli opet Ankica. A črnač odgovori:

"Ako mi date moju ženu i moju ducu najzad, cedu bit oni i ja vaši robi, a za nami te vam naši potomci služit!"

Kapetan Kuktić je u službi jednoga brodovlasnika u Dubrovniku. On se hahaja ravno sa svojim brodom "Bartol" u zalivu od Gabesa, nakladjenim pšenicom iz Sahela, da ju odveze u Dubrovnik. Izvan toga vozi još datulje, sadje, slonovu kost i različno drugo dugovanje, ko su donesle karavane iz najjužnijega dijela Tunisa.

Akoprem stoji Tunis jur od 1531-ga ljeta pod čuvarstvom Turka, ima vindar svoju samoupravu. To znači, da imaju Tunisani sami vlascu vladu i slobodno trstvo s drugimi zemljami, samo moraju Turku platit svako ljetu visoku dacu. Pokidob da im sultan nij prepovida, da trzu s Hrvatima, si ijak dalmatinski brodi istaknu venecijanske zastave na svoji brodi, da su i od Turka i od Tunisanov sigurniji.

To čini i mudri kapetan Kuktić. Kad on vidi ubrov, da podignuti mlecanski zastavu s lavom; potom on mirno pluje u zaliv Gabes. Ovo ljetu su konjači zničili svu tunsku obalu; zato je pšenica, ku vozi brod "Bartol", sva rasprodana na sajmu u Dajrri, jednoj od dvih oaz Gabesa.

Kad imaju sve nakladjeno, zdignu sidro, ali nimaju zgodnoga vjetra. Kapetan zdivlje jur dva dane na ti vjetar, ki puše samo od morja. Treti dan jutro konacno krikne Kuktić veselo i splazni na most. U noci se je vjetar obrnuo za četvrtinu, i ako se bude tako dalje obraćao, te se još pred podnevom odvest moć na diboko morje.

U hipcu, kad kapetan Kuktić da zapovid, da zdignu plahte, mu oznani pomocnik, da imaju samo još za tri dane slatke vode, i da mora kapetan još prlje poslat jednu barku na ubrov po slatke vode.

"Dobro!" odgovori kapetan, - "pocvrstite brod; ja cu takaj pojt na suho, i dokle idu muži k zdencu, cu si razgibat mrvu noge, jer do Dubrovnika vec necu imat prilike."

Barka s osam matrozov i s zapovidnikom ostavi veliki brod. Vrijed su kod potoka Gabes. Kod potoka stoji ali čuvar, ki prigleda skrbno barku i dugovanje; on im se da dalje vozit, jer se je kapetan s njim talijanski pominao, a to jur čuda hasni: oni si kanu samo po vode pojt.

Kad su jur skoro pet kilometarov daleko od ulivanja potoka u morje, da kapetan barki stati, i matrozi rivaju svoje lagvice sobom, najprije po brigu gori, da dojdu na ravnicu, kada daju jako stari skopani zdenci pijace vode za okolicu.

Kad projde Kuktić na svoju šetnju, veli mužem, ki moraju barku čuvat: "Imate vaše oružje?"

"Da, kapetan."

"Ja sam si sobom zec dvi pištolje", od

govori Kuktić; - "zamite si vaše sobom, za sigurnost; ali nekate striljat, odlag da se branite!"

Kad kapetan dojde po brigu gori na ravnici, gleda horizont. U nekoj daljini vidi rimljanske ruševine, s jedne strane oazu, za sobom brige, odzdo potok i još jednu oazu, iz ke strču bijele stijene, s morjem u pozadini.

Kad su matrozi napunili svoje lagve vodom kod najbližega zdenca, je počnu opet pred sobom takat; oni dojdou nek polako dalje prik neravne zemlje. Kuktić se seće, onda stane, kad strese strašno tutnanje zemlju; tutnanje slijedi skoro neposredno oblak, ki se zdize od zemlje u obliku trumbite na mjestu, kade se nahaja na poliskopani zdenac. Zdizajući oblak se raširi na desno i na lijevo, ter najzad drži sunčane trake tri ili četire minute dugo; u okolici spadju pijesak, odlomki skale, letu i se rasiru, se spuštavaju na matroze.

Pripišavajući tu pojavu strijeli, biži Kuktić k mužem, ki ležu negibljivo s licem na zemlji; on misli da jur umiraju, i zaistinu, kad gane jednoga za drugim, mislu svi da su umrli. Kapetan je ohrabri i zahaja s njimi kao s prestrašenom dicom. Onda im da nalog, da nastavu svoj put s vozići prema rijeki.

"Slavko!" reče jedan Splicanin svojemu tovarušu - "Ja bih rado znao, odakle dohaja ta potres."

"To tutnjanje, da, mene je takaj treslo." "Ne, ti straško, vas tresse samo strah! Drugo ništ! ja sam takaj mislio, da je strijela udrila; nebo je ali čisto plavo, os-talo.. Aj! ča je to?" krikne Kuktić, prekinjuć početu rečenicu.

Mornari ostavu svoje lagvice, i, jur puni nerazumljivoga straha, čekaju na novi potres, svi gledaju na jedno mjesto, ko im kaže ruka kapetana. Onda odzdo, oko jednoga kilometara na ravnici, zagledaju kruzanje praha; kruzanje veće nastaje, se raširi, nastane oblak, se priblizava, on se pokazuje sada velik i dva pute veci. Spočetka vidu jednu kamilju, jako nakladjenu nekim bijelim i crnim dugovanjem, onda, za kamiljom, tri ljudi, jedan velik, drugi mali, uza nje velik kucak. U nekoj udaljenosti konačno zganja, dobeci sve vecu brzinu, mali copor ljudi, piše i na konji (sigurno su to Arapi, jer bijela oprava im u vjetru leti) druge, i kriču jako prodirljivo.

Odmah se Kuktić uznemiri i kriči svojim mornarom: "Hodte bliže, naredite si puške, ke sobom imate, morebit da moramo tim, ke zganjaju, pomoć. Ili, morebit, da idu svi proti nam. Na svaki način moramo bit pripravní na sve!"

Oni se postavu kusić dalje od vozićev, jedan potegne svoj nož, drugi dužički meč, mornari su skupa spravní oko svoje ga kapetana. Zadnji je nabio jur svoje-obadvi pištolje i je drži u ruki; pravo da je on samo pripravan da se brani, a ne da napade. Medjutim bižaci dobro napreduju, a kamilja je jur u blizini glasa od čekajućih mornarov, i ti, ki na njoj sidu, kriču skoro najedno po hrvatsku: "Na pomoć! Za volju Božju, na pomoć!"

Kuktić razumi njihove riči, obraze ali još ne pozna, i, priskoćec kamilji, ju ulovi za vojke, da ju postavi pred kup mornarov. Odmah dotecu i tri ljudi. Onda viče jedan divičički glas: "Kapetan Kuktić!"

Ta ali sada nima časa da se ogleda, ka je ta divičica.

Kamilja, morebit ranjena, se odmah teško spusti na zemlju. Dosle pomoru onim, ke nosi, stat, se pokaze strašno velik kucak, i, s ognjenimi očima i pinami u trupcu, hoće Marku, ki spade pod njegove zube, počihat. Iren mu dotече na pomoć i kriči strašno. Zaista je bestija za časak neodlučna i ostavi svoj aldiv ter biži s otvorenim trupcom za Irenkom i laje...

Dok okolo štojeći štentaju, u strahu, da se približu kucku i da ga spudu, dojaše jedan konjanik ter ulovi divičicu za pas. Na to zaskoči kucak na jahaca i mu zagriže u ruku, da spusti divičicu. Kucak ga tako dugo ne pusti, dok ne spade s konja.

Medjutim se je Marko jur skoćio, zdigne onesvišćenu sestru i ju odnese k drugim spasenim, teti Rozi, Ankici, Mavru i Romanu.

Do sada je kapetan sa svojim muži mirno gledao. Kad zna, da kakov je položaj, uredi na mjestu mali copor ljudi, kade je mali brižić, ki za njim sakriva najprije tetu i divičice, onda dičake i črnca, mornare i njihovoga kapetana. Tako postavni Hrvati očekivaju napad onih, ke vidu k njim bižati i ki im se sve već približuju.

Medjutim se brundajući kucak, ki ostavi človika negibljivo u krvi, nedaleko od brižica leže; nigdo na njega ne gleda izvan konja, ki je sada bez jahaca; konj stoji sa spustenom glavom i se čini da turobno gleda svojega naranjenoga gospodara. Arapski konjaniki, sprohodjeni piše od črncev, navalu sada na mornare. Kad su jur čisto blizu, potegne Kuktić četire pute za petesicak pištolje, i četiri nepretelji spadju mrtvi u prah; njihovi konji se obrnu i se dadu u big.

Drugi napadači ostanu časak stat; kapetan izhasnuje tu stanku, da nabije svoje oružje, i kad nepretelji opet napadu

potegne opet, ov put nij dobro pogodio, jer nigdo nij spao. Nozi i meči se svitu, i mornari se boru tijelo uz tijelo sa svojim protivniki. Kuktić, komu su patrone sfalile, se postavi pred Rozu i Ankicu, pripravan da umre; Roman i Marko se ufaju da načinu stijenu pred Irenkom. Ča se tiče Črnca, se on bori proti mužu svoje rase, i obadva se kolju, kinu, rujuc kaq divlje stvari.

Najednoč zakrikne Ankica, ka uz kapetana Kuktića, svojega staroga pretelja, najpr, gleda, od straha: onde odzgo, na brzici, se pokaze jedan konjanik: to j Jusuf, ki leti na konji i ki hoće s hitrimi skoki, da zaleti u Hrvate, sakicu ljudi. Najednoč čuje otpadnik, kad si zategne svoj lačnjak i porine konju ostruge pod rebra, najprije tiho i onda sve veće kričanje i striljanje: to je zapovidnik male čete, ku je Kuktić ostavio kod barke, da ju čuva. Oni su takaj čuli striljanje i ključili stoga, da se njihov kapetan nahaj u pogibelji. To je Kuktića srića, komu je jur sfalio pukseni prah. Odmah se povuču napadači najzad ali ne bez toga, da bi ih još vec ostalo lezat na putu.

Jusuf je takaj presenećen, ali ne gleda čuda na konja, ki dalje biži na ljude; namjesto ali da skoči na žene, se zamelja u matroze. Ti ne poslušaju na zapovid kapetana, nego bodu svojim nozi u konja. Mzur im takaj pomore, a tršču robov se najgorje stane, ča se nek živomu cloviky stat more.

Kad se Kuktić opet da na svoj posao, hiti odmah dva crnce na tla, ke ulovi pri njihovom bigu. Uza to mrmljanje, i da odgovori na bojazljivo kričanje žen, se obrne Kuktić, mirno govoreći:

"Junaki, ča cemo! Sada se je triba borit! Mi moramo bit jači, i ja se vec neću zvat kapetan Kuktić, ako dam ujti ovim razbojnikom i njim spodobnim."

To govoreći, pogleda kapetan, kako se stoji sa svojim muzi; svi su u stanju, da moru marsirat i bizat, premda su neki laglje i teze ranjeni na ruka ili na glavi.

Kad vidi, da se Iren i Marko moru kumaj drzat na noga, da starca ter Iren odmah na ramen zet od dvih jakih matrozov, a on sam zame Rozu za ruku "Hajdi, idemo!" kriči on, - "i s brzim korakom k barki, ako ju uopće vec najdemo onde."

Oni koracaju prik tla bojišća: "Jedan, dva, tri, četire, pet, šest, sedam", ih nabroji Kuktić i doda: "A mr tve konje i tesko ranjene ljude još i, nisam brojio. Ej, dobro, mi moremo rec, da je bio ovo lip dan; samo ostaje pitanje, jeli ce bit i tunska vlada mojega mišljenja!"

Vrijeda krikne svaki veselo, kad zagledaju čun na istom mjestu potoka, kade su ga ostavili. Barku povuču iz ubrovnoga pijeska opet u vodu, ter zamu otkupljeni i mornari sa svojim kapetanom vrijeme mjesta. Kapetan zgrabi sada za kormilo i zapovi: "Hajdi, nek brzo, veslajte junaki, sada ide za glavu, ne stentajte! Mi moramo skrbit, da dojdemo brzo mimo čuvara, dosle ca ne dozna od naše bitke, Mi moramo sa svim računat. Ki su va žitku ostali od Jusufovih ljudi, čedu se fantit i sigurno za nami dojt. Čuvar oš ništ ne svi znat, kad mimo njega dojdemo. Kad pak dospenemo na široko morje, ce bit ju laglje, da dojdemo do nasega "Bartola"!"

Malo kašnje reče opet kapetan Kuktić: "Kad se budemo vozili mimo čuvara, daj za pol ure, se moraju svi otkupljeni, osebujno žene, shranit na dnu barke, i matrozi se mali načinit, koliko je nek moguće. Ako je pak čuvar brojio, kad smo se gori vozili, i vidi, da nas je jutro bilo osam, a sada ponajzad trinajst, bijelih i jedan crnac; trinajst, nesrični broj!... Kad ja pak budem brojio: "Jedan, dva, tri", cete se svi shranit bez gibanja, dokle ne velim dalje; "Četire, pet, šest", i sva pogibelj ce minut... najednoč.

"Kapetan!" odgovori Roza, - "kade smo sada? Kako ste vi simo dosli? Meni se čini, da sam imala strašnu sanju..."

Nje glas drhće i ona se ne ufa da završi. "Da, to je tako!" počne kapetan povidat... i još ne završi on svoje razlaganje, jur su kod čuvara, ki im odmah postavi pitanje: "Koliko vas je?"

Svi sidu, najmanji su shranjeni pod klupom barke, drugi otkupljeni pod punjavom. Kad se barka približi Bordju-Djedid, ima dvostruku brzinu. Kuktić se je ufao, da vojak ništ neće razlikovat izdaleka, nego crnu množinu.

Nažalost se vojak ništ zminjali, još je ta isti, ki je jutro stao. Kad on vidi neko neobično dugovanje u barki, da odmah znak da stanu. Mornari ali ne kanu posluhnut; suprotivno: gibanje vesal je još brže. Sada zgrabi vojak za svoju puksu, krikne, umiri i potegne.

Zazivajuć Blaženu Divicu za pomoć, udari Kuktić čvrsto kormilom: barka krene brzo na stran, i na mjestu, kade bi se morali vozit, zašicne voda, jednoč, i drugi put.

S najhladnijom krvlju mrm-lja kapetan: "Vrlo dobro nosu njihove puksu! Dosle nas ali javi svojemu prepostavnomu, smo jur izvan pogibelji."

No vojak ništ nego je Kuktić računao: spaseni su jur daleko od ubrovi,

kad počnu iz suhoga na nje pucat. Zbog velike daljine ih ali ne ulovi kuglja. Oni dođu srično k Bartolu. Kapetan po more najprije zenam, a onda drugim po škala gori na palubu, zgrabeci svakoga cvrsto za ruke. "Oprostite moju grubnost!" veli divičićam, - "morate imat razumivanja. Sve ce bit dobro, ako nas nek ne budu zganjali."

Onda opomene kapetan svoje ljude, da se pascu, ki uz oh? i ah! psuju pred ranjeniki, i osebužno pred crncem, na kladajući teske lagve, pune vode: "Hajdi, hajdi! Ljudi, u svakom hipcu moru bit ovde, mi ne smimo minute zgubit! Ako toliko ne psujete, ce pojt cuda la - glje!"

Kuktić sam pelja Mzura na most. Afrikanac je vas pun krvi, ke je čuda zgubio, i od čudjenja otvori samo svoje velike, krugle oci.

Kad bijele i crne da pošiškat, dok i gra jedan matroz kirurga, se razgovara kapetan s ulovljenimi, i oni ga spitkuju, jeli bi je mogli Tunisani jos goniti, a on mirno odgovori:

"Ako dođu za nami, cemo pobignut. More bit da jos ki hrvatski brod ovde strefimo, ki bi nam čuda pomogao. Ako ne, cemo se branit; ja mislim da se takovi usko ki kot ste vi neće bojat, sigurno!"

"Pravoda!" odgovoru svi skupa, i Marko doda: "Ako dojde do bitke, cete dat Romanu i meni pukse."

Kuktić projde i da zapovid, da zdignu jedra i da se odvezu. Jedan matroz dojde, da naredi stol u kabini; za daj ce tvrt ure kasnje, kad putniki počnu s dobrim tekom ubijedvat, se pojavi kapetan "Bartola", sprohodjen od kucka, komu se svi veselu kao neočekivanomu gostu.

Kucak se mirno leze uz stol i se da gladi rukom od Ankice, od ke dostane nekoliko kusićev. On mase zadovoljno repom. Konačno, flace ruku, ka mu dava jilo, i gledajuć svitlimi očima na stol, je pun srice, jer ovako ca dobroga jos nikada nij dostao. Ali kako je nek ova živina dosla s njimi?

Po bitki, od svih zao - stavljen, se je kucak morao neopaženo dosmuljat u barku za putniki i mornari, i onde je tako tiho i negibljivo med lagvici ležao, dokle nisu poceli skladat dugovanje na veliki brod, i onda je počeo cvilit.

"Na svaki način", veli kapetan, - "visi ov kucak na Ankici, ka ga je prvi put branila od arapskoga razbojnika; ali ja bih rado znao pojedino sti vašega biga. Sada imate dost casa, da mi sve povite."

Početo od ulovljenja na Solinovoj ubrovi povi Roza sve Kুক্তicu, i onda nadalje:

"Deset dan je bilo prošlo od našega odlaska iz Laghuata, bez toga da smo zna-

li, kroz ku krajinu putujemo, a još manje kroz ka naselja. Jednoga vecera smo postavili naše šatore nedaleko od jednoga zdenca, ki je bio na pol iskopan.

Jutro u zori se šecem u okolici. Najednoč se otkrije mojim očima iz jednoga višega brižića ravnica. Nasred oaze vidim dost velik varoš, kroz koga curi širok potok, i čuda dalje na morju već brodov stat: i ti brodi su mi se činili čuda drugačiji od naših; a malo dalje sam vidila jedan brod s jedri, kakova imaju samo dalmatinski brodi."

"io je bio naš Bartol", krikne Kুক্তić.

"Ja se nisam usudjivala da se ufam. Na svaki način sam bila zbunjena; je li Jusuf, ki me je bez mojega znanja slijedio, upametzeo moje zbunjenje? Pojedno mi je grubno govorio: "Na tu stran ne smis toliko gledat, gledaj dalje na put dole. Sutra cu tebe, divojku i malu divičicu prodat, vi cete dojt na ni veliki brod, koga vidiš na obali."

Rukom mi pokaže na morje, kade je stambno brodov.

"A drugi robi", ga pitam ja, - "ca će s njimi biti?" On upre svoje krvoločne, sure oci u moje i mi odgovori: "Dičake cu si još neki čas držat; ca se tice starca, ce on vrijeđa svoj ništvidni žitak završit."

Zdvojna kot sam bila, sam se ufala otpadniku se suprotstaviti...: ja sam mu rekla sve psovke, ke sam po arapsku i talijansku nek znala. Bez toga da se gane, mi veli: "Vići i placi se, ca to hasni? Ali ako se suprotstavljias, ti ili dica ta, cu vas na mjestu poubijat, po redu." "Ja zdignem ruke i ne znam, ca cu činit, kad strašno tutnjanje strese brižić, i zemlja se čini, da ce se otvorit... Ja spadem kot sam dužićka i zgubim svist... Kad sam došla k sebi, mi drži Ankica glavu, a Roman me oslobadja od briga polamljenoga kamenja, kim sam bila pokrta... Iren povidaj dalje, ja sam premlahava."

Tako nastavi Iren:

"Mi smo bili svi u velikom strahu i smo si stavili pitanje, da ca more bit uzrok te izvanredne pojave, kad dojde Mzur: on drži kamilju za vojke."

"Spasimo se!" kriči on; - "Mavre, Arape, Jusufa, sve je eblis sobom zeo..." To mora znaćit toliko kot: vrag je je zeo. Ne pitajuć čuda u tom hipcu, posluhnemo crnca i posadimo Ankicu i tetu Rozu na hrbat živine. Teta Roza nam onda veli, kazajuć na jedno mjesto horizonta: "Onde na morju stoji jedan hrvatski brod; ja sam ga vidila: on nij daleko odavle."

Vojke u ruka Mzura, je kamilja vrlo dobro koracala, a mi, Marko, Roman pak ja

smo za njom bižali. Nažalost nij trudna živina dugo brzo mogla, premda je nje peljač dost kricao i ju napudjao. Najednocr čujemo za nami lajanje i mi vidimo u nekoj udaljenosti kučka, ki nam se brzo približuje i ki bizi pred ljudi na konji... U istom hipcu kriknu teta i Ankica: "Onde odzdo idu za nami ljudi, hajdi, brzo, dalje!"

"To ste bili vi, kapetane Kuktić i vaši hrabri mornari, ke je poslala Božja providnost nam na pomoć."

U tom hipcu stupi jedan matroz u kabini i reče skoro bez sape: "Kapetane, hode, Tunišani su za nami!"

Odmah projde kapetan van na most. Zaišta: brzo im se nepretelj približuje. Svi matrozi moraju van na palubu k puksam i štukom, koga jedinoga sobom vozu.

Tako čekaju, pripravnici na sve, dok odzdo u kabini naši spaseni uskoki nano-vi trepecu za svoju slobodu i se molu, Majki Bozjoj, Morskoj zvijezdi, za pomoć.

I ov put je srića na strani Kuktića. Kumaj je došao nepreteljski brod u blizinu "Bartola", ga Hrvati pozdravu ognjem, koga otvoru iz svojih puksov na znak svojega kapetana - najednocr! Tunišani ali zgubu odmah volju, da na pucanje odgovoru. Odmah se tako brzo najzad otpravu kot su i došli, jer mislu da imaju pred sobom uskočki bojni brod, a ne trgovački. Kuktiću se je ugodalo da nepretelja tako zaslipi, vindař nima volje da Tunišane još dalje drazi, zato vec ne da dalje striljat.

Još već nego matrozi sa svojim kapetanom, otdahnu sada zaistinu otkupljeni odzdo u kabini. Skoro ne moru popast, da cedu u nekoliko dani vidit svoju ljubljenu Dalmaciju. Dičaki, Roman i Marko, se objamu i počnu skakat od veselja. Iren pak Roza sidi skupa, ter se pominaju za tatu: "Ča ce nek rec, kad nas najednocr kapetan Kuktić doveze?"

Svi su veseli, samo Mzur sidi turobno na klupi u misli na svoju ženu i siromašku dicu. Če li je još koč vidit? Na tu mogućnost, da cedu dojt na slobodu, se ne ufa mislit: "Kot sam čuo, moraju bit uskok, hrabri ljudi. Čemo vidit, jeli je moguće, da mi ujac te male divčice pomore."

Ankica se razgovara s kapetanom Kuktićem i mu povida, ce se je Greguru stalo. Obadva stoju na palubi, kao onda kad je je bio "Svakoplov" spasio kod brodoloma. Ankica gleda turobno najzad na afrikansku obalu, kade je vidila zadnji put Gregura. S turobnim licem daje zbogom onoj zemlji, ka joj svojega dobroga pretelja - jeli živoga ili mrtvoga, Bog zna - drži najzad.

"HERVATSKI KALENDAR" 1921.

(stran 54-55): 1918.lj.

Kun Bela 30. decembara vojsku na bolševismus tako razdraži, da su s-oružjem va varoš prošli od jedne ulice va drugu narinuli i tako striljali i larmali, da vsu noć ni bilo mira. Bolji, mirniji i spametniji ljudi videć oto pobludjeno i razuzdano ljudstvo, se va stane srani i zaklopi. Poštenoga človika on čas ni bilo na ulici viditi.

Kako se je proletardiktatura narodila?

.....
Kommunisti nagovoru nekoliko gauzenjakov neka one štampe, ke proti njih pišu porazbijadu i zničidu.

Zbog nagovaranja na zničenje štampe 21. februara (1919.) Kun Belu i njegove pretelje ulovu, vrlo stuću i va uzu hitu. Drugidan ali Károliji Mihálj pošalje zapovid, da snjimi lipo i mehko zahajali budu. Va uzu su k njim hodili Kunfi, Böhm i drugi demokrati, ki su put bolševismusu napravljali, ar su se prik toga s Kun-om va uzi dogovarali, njim najprilicnije muže za peljace bolševismu sa i sovjeta ur naiper odredili.

Kommunistov pretelji su i zato skerbili, da kad oni harte va ruke dostanedu, i dost pinez najdedu. Vladu su nagovorili na to, neka prepovi bankam i špornicam pinez van dat. Zaključenje pinez je tako neg na kommunisterski malin vodu gonilo.

21. marciusa (1919.) odpoldne je vlada važno spravjšće imala, pri kom Kunfi već ni bil nazoći. On je s-Kunom i Kéri Pálom tanaćstvo deržal, kako cedu Károlija (ministerpredsednika) silovat, da od predsedništva republike odpovi. Kasnje Kunfi, Kéri, Gellért i os već glavni kommunistov projdu Károliju i mu povu, da su i oni potribuju njegovo odpovidanje. Károliji dugo ni htill pustit, ali na ulici pripravna i plaćena žlojsa počne zis vsega guta vikati: Neka zivi kommunistus! Mi očemo proletardiktaturu! Károliji se uboji i podpise njemu predložno pismo, va kom je odpovidal i vladu kommunistom na prik dal.

Otu dob su i Kun Belu s-uze van pustili i kot kakovoga kralja svelikom larmom va parlamenat sprohadjali.....

Poljodelci i seljaki ...Bilo je i hervatski sel, va kih su se vsi gospodari kommunistom organizirat dali,.....

Kad su Gregura tunski gusari lučili od njegove brace i Ankice, došao je brodom na sajam za robe u Aleksandriju. Onde ga kupi trgovačka karavana pase iz Ode-se, varoša med Mesopotamijom i Armeni-jom. Na dalekom putu u sjevernu Malu Azi-ju dojde Gregur iz Egipata u Palesti-nu, kade je njegov Spasitelj živio kot clovik. Zgora Betsaide prekorakne kara-vana Jordan, i onda putuju uz prik tri-tisuć metarov visoke brige Libanona na istoj staroj rimljanskoj cesti, na koj je Saul, kasniji sveti Pavao, jahao u Damask, kad mu se je skazao gosristani Gospodin. Ganutljivo gleda Gregur varo-ske stijene, prik su u kosari doli pu-stili svetoga Pavla, kad je morao pobi-gnut pred Židovih, jer su ga hotili umo-rit; on koraca po ravnoj cesti, u koj j Gospodin Saula poslao da se da poducit i pokrstit. Gregur gleda i isce stan, u kom je mogao stanovat sveti Pavao. Dost najde još takovih, ki izgledaju još da-nas isto tako kao za vrime svetoga Pa-vla.

Iz Damaska pelja dugi i mučni put kroz brigovitu i pustu Siriju u Edessu. Buduci da je Gregur još mlad, lip, sna-zan, svemu tomu i izučan, skolovan di-tic, ga stari paša drži u svojoj blizi-ni. Uopće se on, kao to svecega svaki rado cini, okraja s mladinom. On ima u svojem haremu mlade zene, za sluge si j zeljio vecinom mlade junake. Pri tom stari mudrac zabi na zakon naravi, da se mladina radje s mladinom bavi. Kolo zitka se vec ne da najzad obrnut, kako stari paša to hoce. Njegovo tijelo je jur prćvalo i zgubilo moci one, ke bi privlacile tako mlade njegove zene. Da, i najmilijoj svojoj ne more vec starac zadovoljit zelje mladoga srca.

Snazna mlada Lejla voli društvo junaka Gregura nego dugocasno zabavljanje go-spodara. Spočetka je ljubav još bojaz-ljiva, ali iskrica klije jur polako - u dibini srca. Ona ce vrida plasat i ka-zat svakomu slipomu vidljivo znake pri-klonjenosti. Kako ne bi to stari sum-njivi muž opazio! Samo zaljubljeni su tako od ljubavi zaslipljeni da ne spo-znadu, u kakovoj se nalazu pogibelji.

Konačno se smrtno zbantovani paša ra-srdi, kad vidi, da se u nocni ura u vr-ti sastaju zaljubljeni. Najprije poseze zbantovani starac za mladom zenom, ka-mu tako hvali za njegovu dobrotu s pre-varom. Za kastigu mora pretrpit utoplje-nje u dibokoga jezera vodi, da budu sli-sane od nje sve slijedi, da starac di-vojke vec ne vidi, ku drugi ljubi. Gre-guru se još ugoda da pobigne, prije ne-go i on dojde na red.

Paša sam se sjede na konja, da isce ne-vjernoga slugu u istocni loza, kamo -

povidaju - je Gregur pobignuo. Pašu spro-hadja još dvajset vojakov, naoruzanih s puksami i meci, kad im pobunjenik u klanacu zasida, kade je najsigurnije, da on na nenavidnomu Hassanu izvrši djelo fantenja. U pasu ima zatakute dvi pi-stolje, ke su bile pase ponos i veselje.

Gregur vidi s klanca Tatara, ki jaše prvi i koga odlikuje pred svimi zuta ka-pa, dok drugi za njim u dužickom ređu, polako na izmuceni konji se približuju klanacu. Visoka skala strci uz klanac, na koj sada sidi kostozer i se grbašce klju-nom, kao da bi znao, da ga čeka obiljna gošcina još pred drugom zorom. Diboko odzdo lezi od ljetne vrucine isuseno ko-rito potoka, samo grmlje okraja diboku jamu i visoki granitni kusi, ki su se do-takali doli od vrhunca, kad se je talio na protulice snig ili kad je bila velika godina. Hrastovu lozu dostignu trudni vo-jaki: "Hvala Allahu! sad smo izvan pogi-belji! Onde pred nami se proteže jur ra-vnica, onde se tako vec ne bojim razboj-nika!"

Ali kumaj je jedan od slug paše to rekao, je kuglja dofuckala, tako uz njega tijesno, da je Tatar vec spao na zemlju. Konjaniki poskaču brzo doli, tri-mi vec nece nigda na konje gori. Skrsnuo je neprijatelj, ki zitač pokraci i na u-vijek zatvori junacke oci. Meč u jednoj ruki, a u drugoj pistolju, se na konje sakrivajuć naslanjaju. Drugi opet pobi-gnu za skaline, da dočekaju onde konac bitke. Paša ali ne kani još umriti, prije nego još jednog vidi svojega neprijate-lja. On sam, skuri konjanik, jase na hra-brenom konju dalje, dok mu prve kugle o-znanu, da mu klanac, a još manje razboj-nik, tako lako nece spast u ruke. Od ja-da si gladi ostru bradu, a oci mu goru od ognja fantenja: "Iako zblizu i zdaleka zuju kuglje, jur mi je bilo u mnogi bi-tka vrucije!"

Sada se pokaže neprijatelj, ali ne samo jedan; čopor buntovnikov je Gregur spravio oko sebe. Oni zapovu pase vojakom da položu pukse, ali Hassana jad i Hassana rici vlicu bolje nego da hitu oruzje ili meč na zemlju. Još ni jedan ne prosi za milošcu. I sve bliže dovalja četa još pred kratkim sakritoga neprija-telja. Iz loze dojdu još drugi, ki jasu visoko na konji. Gdo je nek pelja? Je li njegova ruka na meč naucna?

"On je! On je! ja ga dobro poznam po nje-govom kikavom i tupom glasu, ja ga po-znam po skuri očima i ognjenom pogledu. On jase mojega najlipšega crljenoga ko-nja, iako ga sakriva razbojnicka nošnja! Neka bude tomu nevjernomu kucku, najo-krutnija smrt za kastigu! Prokljeti neza-hvalni uskoče, ki si mi zeo ljubav moje Lajle!"

Kao se slapi zaletu jedan u drugoga u morju, da nazadnje pini voda u jadovitom skosnenju dvih vod razliĉnih, tako zaletu četa na četu, ke sada zgrabi os veći jad i oduravanje. Sablje nek zvonkecu, u usesi gluši, kad neprijatelj - ska kuglja mimo odleti.

Odsićena ruka drži još držalo polamljene sablje. Turban lezi daleko od tijela, kao pokinut stari ćanjak; njegova oprava je od meća razrižena, črljena kao oblak pri zahajanju sunca. Šaro grmlje je još sarije od toliko krvi proljane. Prsa potpuno od svake rane slobodna, svoje lice obrnuto prema plavomu nebu, tako leži pasa - njegovo oko gleda, kao da još na neprijatelja čeka, kao da bi bila minuta, kad je spao, njegovoga oduravanja jedini cilj bio. Neprijatelj se je prik Hassana nagnuo, Gregur gleda tako strasno kao on, ki u krvi je ovde umro.

"Da! Lejla spi u dibokoj vodi, ali ov je našao grob u svojoj vlascoj krvi; nje duh je dobro moj meć peljao, koga sam mu u nenavidno srce zabio. U zadnji minuta još je zazivao Muhameda, ali ni ga mogao ta očuvat od pravične ruke uskoka! Zazivao je Allaha, svoga Boga, ne usliši ali on onoga, ki je sam učinio ca grisonoga. Zaman je bilo Lejli zmajanje i prisiganje, misliš, da moraš ti sada očekivat pomilovanje? Ja sam si izabrao vrime, ja sam sakupio oko sebe svoje čete, ke su izvršile pravično fantenje. Sada ali putujem sam u Armeniju dalje; zbogom Lejla, neka bude s tobom i ljubav moja zakopana!

Ljubim tebe, tvrdi meć moj,
Tovaruš svitli ti i hladni.
U teski ura najbolji prijatelj moj,
Tebi hvalim sada slobodni.

Ružičasta ruka mi je tebe darovala
U znak spominka, u minuti rastajanja,
I prije nego je krv neprijatelja po njem curila, se je takala po njem suza ljubavi trapljenja.

I črni oči su se u moje uprli,
Tako tajanstveno su gledali i tužno,
Kao čelik u živom ognju su se svitili,
Onda se opet ugasili i gledali mirno.

Ti si mi darovan sprohodnikom, zalog ljubavi nime, i u dalekoj pogibeljnoj tudjini čes mi bit od velike hasni; da ja se necu preminut, i cu ostat duše tvrde, kožno ti, kao ti, moj najbolji tovaruš zeljezni!

SUDBINA.

Gusar! Ti si veseo i bez skrbi,
Nad plavom Jadrana leti tvoja plavčica,
No znaj: nije vječan pokoj duši,

I srica na zemlji je samo magla.

Ti zavijaš lijeno mustaće svadljive,
Ti se spominaš iz sušnjanja veseljev,
Ali čuvaj se crno-hudobne Venecije -
Ona je čuda crnija od tvojih mustačev.

Sada te sudbina još mili
I nemir bezmišljeni te muti;
Zato te ali nigdo ne ljubi,
Car nezahvalni te dost ne cijeni.

Kad ideš u pogibeljne bitke
I trapiš svojega suroga konja,
Nijedna si ne misli divojka:
"On se ide sada borit za mene!"

Kad ti s vjetrom na bojišće
Letiš, kao vitez nepoznati,
Ništ, ništ hvale
Za tobom, uskokom, ne leti.

Gusar! Ča ne čuje tvoja duša
U mladom srcu želje ljubavi?
Povi, kade tvoj andjeo diha?
Kamo gledaju tvoji oči mili?

Ti mučiš - razum ti je bez ufanja;
Si barem jur jednoc sričan bio?
Oje! - Zac si od prvašnjega žitka
Ti najjednoc srce otkinuo?

Ti nisi bio svenek kao sada,
Ti si u Liki lipo i dobro živio,
Ali sada si iz zadnjega svetisca
Samo plamen ljubavi domovine spasio.

Da, uskoki bi volili doma ostat i u miru svoja polja obdjelivat ili na licki brigi čuvat crede nego se nad pogibeljni dibina plavoga Jadrana potipat. Ravno to je ali njihova oštra sudbina, ku oplakuju, a drugi se zganjaju i oduravaju. Zac im nigdo ne pomore, ni austrijski car Rudolf, ki kraljuje u dalekom Pragu, a niti nadvojvoda Ferdinand, ki zapovida iz Gradac. Pravoda ima i takovih muži, ki vidu kako, kako se s uskoki nepravilno zahaja. Meda nje broji dominikanac Cipriano Guidi, sam Talijan kao Danilo Barbo, kapetan Nehajgrada. Otac Cipriano ide pred Svetoga oca da brani uskoke. Mlećani su ali zvijaniji od njega! Oni pošalju u Rim poslanika Ivana Mocenig. On ogovara šenjske uskoke pred Svetim ocem, govoreći: "To su samo razbojniki i zgrablježivci, ki napadaju naše kršćanske brode. Oni nas najzad držu, da se borimo protiv Turka i da spasimo kršćansku Evropu!"

Nažalost vjeruje Sveti otac već lažljivomu mlećanskomu poslaniku nego domini - kancu, borcu istine i pravičnosti.

Talijanski redovnik ne more mućat da glasi cijelomu svitu, kakova nepravda se čini Hrvatom u Senju i kako se sveta kršćanska vjera izdaje kroz pokršćene Mlećane same. Otac Ciprijan stupi Rimi u crkvi "Ara coeli" na prodikaonicu i kaže

na nove Makabejce kršćanstva;

"Kako znate, su poganski grčki cari pokusili u Jeruzalemu, da zadusu pravu vjeru u jednoga živoga Boga. Mnogi Židovi su bili jur otpali od prave vjere svojih ocev. Ondđ se ali stane sakica pobožnih ljudi pod peljanjem braće Makabejcev i pocnu boj proti silnomi neprijatelju svoje vjere. I ugodalo im se je, da pomocu Bozjom ocuvaju svoj sveti grad i templ od poganskoga oblatenja.

Draga braca! To se je godalo dvi sto ljet pred narodjenjem Kristusa. A tisuc šest sto ljet po Njegovom narodjenju se goda još ča gorjega. Sada činu ono, ča su prije pogani činili, sami kršćani. Poslušnite dobro! Sami kršćani proganjaju svoju kršćansku braću. Pak ali zbog čega?! Oni se ne boru za sveti Križ, ne! Mlećani - nazalost su moji domoroci - se ne boru za svoju vjeru, nego za svoje pineze, da, te prokljete pineze! I to j laz, da su uskoki prijatelji Turkov. Suprotivno: oni imadu zaluzak, da Turak ne sidi u Rimu. Oni napadaju Turka na Jadranu, da ne rasiri svoju moć i prik Italije.

Ali čujte još ča, dragi vjerniki, ča ću vam sada rec: Mlećani su prijatelji Turka, a ne uskoki, iako su nekada Venecijanci boj peljali s Turkom i su pripadali Svetoj ligi protiv Turka, im je islo samo za svoju hasan kao i sada. Onda je islo za Kipar, koga su im hotili Turki zet i koga su im konačno zeli, a sada im ide za trstvo s Istokom i s Turskom, ada opet za svoju hasan i za svoje pineze. I ti besramnjaki se ni ti toga ne boju, da lažu pred Svetim ocem...."

No otac Cipriano ne more završit svoje prodike, jer to je bilo preveć za pobožna usesa. Gdo bi mogao najednoć podnest toliko tvrde istine, ka ta pi slatki mir duše. Toga misljenja je i prior dominikanskoga samostana s vecinom svojih subratov i zato prepovi Ciprijanu, da prodikuje još dalje u crikvi: "Nazadnje cemo dojt u neprijateljstvo i sa Svetim ocem!"

Zaista je "Sveti ured" vrijed doćuo za skandal prodikaca dominikanca. Najviša crikvena pretpostavnost prepovi ocu Ciprijanu takaj prodikovanje. Dominikanac posluhne u tom smislu, da već ne prodikuje u crikvi. Kaž njegov pretkip Savonarola ne more mucati o nepravici i zato ide na ulice i nazadnje na Forum, da glasi narodu istinu. Ali mlećanski poslanik Ivan Mocenig vidi, da još nij dost dostignuo kod Svete stolice, i zato da kroz sluge Svetoga ureda uloviti glasnika istine i hititi u tamnicu.

Dominikanču ali to ništ ne načinja. Njegova zadaća je, da sebori za istinu. Duha vindar nigdo ne more okovat. Da, slo-

boda prava se počne danit stopr u zatvoru, kad prebiva ona sama čista u srcu, u onom srcu, ko človika ražari za svoje idejale. Ako se sini slobode nahajaju u mokri uža, ako su odsudjeni, da nošu lance, nece biti zaman njihovo mučeničtvo, i glas od slobode odleti na kreljuti vjetra prik cijeloga svita. Ocu Ciprijanu j tamnica sveti stan, nje tlo mu je oltar, na kom prikazuje on Bogu svoj aldov žitka i poslanstva. Buduci da nij sluga Božji niti proti jednoj Božjoj niti crikvenoj zapovidi grišio, ga Rimi vrijeda puštu na slobodu, samo u Veneciji ga vrije da opet uhapsu ter hitu u zatvor.

Medjutim je sudbina senjskih uskokov odlučena. Sam papa se je zamišao u boj med Mlećani i uskoki, ki dura jur od 1596-ga ljeta. Kroz posredovanje Svetoga oca je car Rudolf privoljio, da preseli uskoke iz Senja. Za ti posao pošalje on u Senj svojega povjerenika Rabatu.

Kad bi bio general Rabata sam došao, ne bi bilo još tako zlo. Nasred januara ljeta 1601-ga dojdu u Rijeku čete iz Gorice, Trsata, Karlovca i Ljubljane. 26-ga januara dojde kumpanija gorickih husarov pod kapetanom Odoardom Locatello. Mladi upravitelj mletačke Istre, Gerolamo Cornaro, da zapovidniku mletačke mornarice i Jadranskoga zaliva, Filipu Paskvaligo, nalog, da povuče svoju flotu skupa na otok Rab u blizini Senja. Antonio Capogrosso sprohadja kao pobocnik carskoga povjerenika, kad general Rabata dojde u Rijeku sa svojom vojskom.

Njihovi najveći suprotivnici su pod peljanjem kneza Posedarica Daničić Jurisa i franjevački gvardijan Viktor, u čijem klostru dojdu većkrat skupa, da se razgovaraju o budućnosti uskokov. Kot se kaže im se grozi pogibelj potpunoga zničjenja ili istiranja. Jur dugo je njihov biskup Marko-Antun de Dominis u Veneciji, ča im se činji sumnjivo. Zapravo ne znadu, da ča onde djela.

Medjutim se je Ciprijanu Guidi u Veneciji ugodalo da pobigne iz tamnice. On je mnogo vrimenta zgubio i zato mora činit ča, dokle nij prekasno. Kroz svoje prijatelje je sve doznao, kako se stoji s uskoki: oni su jur prodani. Brzo odjase s Venecije u Rijeku. Kad ovde vidi, da je jur dosao Rabata s vojskom, zna da je uskokom već udrila skradnja ura. Zato goni svojega konja prema Ljubljani, da se ide u Grače pomolit nadvojvodi Ferdinandu za pomoć. Kad ne bi on bio u zatvoru, sigurno ne bi bilo tako daleko došlo, jer on zna da su nek opet krivi nazlobni Mlećani. Oni su opet kod cara zlogovorili, i svemu tomu još dostigli, da pošalje Rabatu kao svoga povjerenika u Senj, toga krvoločnoga generala i nenavidnoga neprijatelja uskokov.

Prije nego se otpravi na put u Grace, da još bratu Jerolimu pismo, ko da odmah odnese gvardijanu Viktoru u Senj. U pismu upominje svoje prijatelje, da stoje Rabata jur u Rijeki s vojskom. Zaišta čekaju u Rijeki Goričani, Riječani, Tršćani, Stajerci, Nimci i Karlovčani na zapovjed Rabate, da marsiraju u Senj.

Nimci i Karlovčani putuju po suhoj zemlji pod kapetanom Vidom Klekovićem, a drugi po morju. Istovremeno pošalju Rabata i biskup Antun de Dominis pismo k turskomu paši, da ide dvi tisuć vojaka protiv Senja, ki čedu uskokom, velikim skodljivcem muslimanov, polamat moc.

Brat franjevcov, kod kih je bio dominikanac Ciprijan gost, more još dan prije nego Rabata sa svojom vojskom, krenut u Senj, dok je dominikanac jur u Ljubljani kod generala Lenkovića, odakle hoće dalje u Grace k nadvojvodi. Franjevačka ga brata opazu na putu u Senj nimski musketiri, ki su takaj jur pred Rabatom tamo na putu. Oni ga zganjaju, da zgubi nesrični fratar krljaču, u koj se nahaja pismo od oca Ciprijana za senjskoga gvardijana.

Kad čuju iz ust franjevačka ga brata, da ide pod Senj tako velika vojska od dvih tisuć muži, pobigne tri sto starih ljudi i šest sto junakov s vojvodom Orlovićem, Stipanovićem i Radicem iz grada van med brige. U zimi je to već nego neugodno. Na sricu je čuva Orlovo gnjazdo, prosta zgrada med brigi za najgorje case, od krute zime.

U Senju zvonu sve crikve, ča znači pogibelj. Sve bizi iz varoša van. Samo prijatelji Venecijancev ostanu, knez Posedarić sa svojom familijom i Ankićom. Nehajgrad ostavi takaj Orlovićeva četa ter pobigne u goru, samo Barbo, kapetan grada, s nekolikimi slugi ostane u Senju. Uz pomoć šest sto vojaka se i narod van seli. 29. ga januara 1601. ga ljeta stigne barun Josip Rabata kao carski povjerenik i njegov pomoćnik Antonio Capogrosso skupa s biskupom Dominisom u Senj. Rabata da trubit u varošu, da dođu ljudi skupa, a onda da prestat ordinaciju carskoga komisara:

"... Svaki da se pokori pod gubitkom glave. Prepovidano je svim pojtji na lov i se vozit barkom po morju. Vojaki plaćeniki će bit premješćeni u gornju Krajinu. Gusari i zlotvorci moraju sami va dvi dani pred sud. Nigdo ne smi nositi oružje, nigdo ne smi van iz grada. Gdo se ne prijavi komisaru, će zgubit glavu ..."

Polako su došli tudji vojaki u grad i sve je ih već nastajalo. Varoš j ali skoro prazan. Ipak nisu svi prošli, da se ne bi uskok pokazali kot stra-

šljivci. Zašto su ostali ravno najhrabriji u varošu. Kad je bila skoro sva vojska Rabate u Senju, da general čuvat sve izlaze iz grada i varoša, ter postavi višalo pred grad. Vrijeda visi prvi uskokij junak na njem, a onda ih dojde sve već na red. Sada im se je zaman kajati, da zač nisu pobigli svi med brige. Ali gdo si je mislio, da more povjerenik krcanskoga cara tako hudobno vkanit poštene uskoke?

Hrvate predadu povezane mletaćkomu generalu Filipu Pakvaligo. Svi uskoki su zabilježeni, kih smrt on potribeje. Odsudjenim zamu odmah oružje ter im preišcu hiže.

Kad vidi ogorćeni Danilo Barbo, kapetan Nehajgrada, ča ceasarski povjerenik stvara s dobrimi uskokij, projde odmah k njemu, govoreći:

"Ovako vi zahajate s uskokij, ki su temelj austrijske vlade proti bosanskomu paši i Veneciji? Da moradu oni pojt na lov, je kriv sam nadvojvoda, ki im ne šalje iz Graca plaće, za ku su se pogodili s carom. Mlećani im kratu trovinu, a rodne zemlje nimaju. No od čega te onda živit?"

Na ove riči se Rabata rasrdi i otpusti odmah kapetana Barbu iz svoje službe. Gvardijan franjevcov je ulovljen kao buntovnik, koga pošalju u Rim. Skupa s dvajset Hrvatov ga nakladu na venecijanski brod. Dvi glave su istaknuli nad vrati kaštela: glavu ledeniskoga vojvode Marke Marglitica i kneza Martina Posedarića.

Oj, ča će Ankica tomu reć? Ča gospa Posedarić? Kad Ankica dočuje tužnu vist od smrti svojega ujca, joj se skoro pobludi. Ona ostavi sve doma i biži tako, kot je, prema gradu. Ne more je čuvar najzad držat kod varoških vrat, a niti striljit se ne ufa, ganut od zaplakanoga lica male divičice. Ankica bizi, i se popikuje, gori k Nehajgradu, Ona ne more toga vjerovat, je li moguće, da su nje ujca.....

Laglje podnese gospodarica Posedarić ta teski udarac. Nij li se kamen odvalio s puta, ki joj je bio tako dugo na pački? Ona je stopr sada prava gospodarica i posjednica cijeloga Posedarićevoga imanja. Da se odmah Mlećani, novimi gospodari Senja, sprijatelji, i da si tako očuva svoje imanje, pozove na večeru mletaćkoga generala Filipa Pakvaligo u svoj raskosni štan. Sada more opet dobro upotribit i čar svoje tjelovne lipote.

Decio, nje sin, se plaće za ocuhom, kako bi to svako dite činilo, skupa sa službenami, ke su zgubile dobroga gospodara. Gospa Posedarić zna ali dobro batrit svojega sina: "Tebi nij triba da se plačeš. Ovako je bolje za te. Sada ćeš ti jerbat

sve tatino imanje. A kad on ne bi bio umro, bi bila dostala sve Ankica."

Danas ne gleda Ankica s tako radosnima očima na Nehajgrad kao dosada, ali vinda se pašći, da vidi još jednoč milo lice ujca Posedarica. No do vrat još ni ne dojde. Pred gradom je sve puno ljudi. Tuzno stoju žene sa svojom dićom, najpobitnije zapokano u rupci. Muži nij toliko. Ki su ovde, nosu lance. Sve skupa je ih oko tri sto. Ča to opet znači?

Ankica nima lazno da pita, "Ja kani vidit mojega ujca Posedarica, pustite me!" kriči divičica i si hoće put naci-njit kroz množinu. Ali jur ju ima jedan Štajer za vrat: "He, kum cruk tu plajpst to!"

Vojak ju ulovi za ruke i ju zapunji, kad divičica dalje kriči: "Ja kani još jednoč vidit mojega ujca! Pustite me!" "Umiri se, drago dite!" velu joj jedna teta; - "glava tvojega ujca visi onde nad lesom; ali bolje je, da ga ne vidiš, on zgleda strašno."

Štajer još sve drži divičicu, kad dojde jedan drugi s tablicom. On je Slovenac, sekretar Albert.

"Ej dobro!" veli on: - "inako nam ih još par fali. Ti ćeš pojt s njimi!" Onda pita Albert za Ankićino ime, ter ju zapiše na listu.

Sada načinja u divičice duši jedan strah mjesta drugomu. Ona se već ne boji za drugoga nego za sebe.

"Kamo moramo pojt?" pita Ankica prestrašeno tetu. "A kamo? Si moreš mislit, Naš lipi Senj moramo ostavit. Iselit ce du nas u Otocac, Brinje i Prozor A kako se stoji s tobom? Imaš koga još doma?"

"Ne, ako su umorili mojega dobroga ujca, već nikoga nimam. Ja sam nek sama. Pravoda imam još uju Posedaric, ali nij ona meni dobra. I njesina Decija bih imala rado, ali ona mene pusti k njemu. Onda je još Marica, moja sluzbena, ku imam rado, ali najvolila sam mojega ujca. Ja sada već nikoga nimam, mogla bih pojt samo u Šibenik k Bendekovicim, ali to je jako daleko ..."

"No, onda je bolje, da ideš s nami" velu teta; - "na mjesto tebe bi morao ki drugi. Vidiš, da Albert još išće, lista mu još nij puna, a tri sto nas mora bit! Tako mu je carski komisar zapovidao! Nas sve te iselit!"

Već dugo ne đura, kad se gane sva kolona. Ankica još sve pokušava, da vidi os zadnji put ujin obraz. No ne ugoda joj se. Kad dojde malo dalje i više od vrat, vidi da je nešto istaknuto na kolci nad glavnom lesom. To je nje ... ujac, to j njegov pokop. U misli na njegovo dobro lice, joj dojde suze u oči, ter joj kapaju nablijeda lica, i doli na tvrdi

put, ki nastaje sve nagliji. Če li još gdo drugi oplakivat kneza Posedarica, ki je bio tako tvrd i tako dobar, tako skup i tako darežljiv, a osebužno oduševljen za visoke idejale poštenosti i hrabrenosti, kao pravi uskok?

Kad dojde tiho kolona ulovljenih, ki još svenek dijelom hođu u lanci, okroje-ni od stajerskoga vojaka, na Vratnik, gledaju svi doli na Nehaj, Senj i morje. Još nikada nij bio ovako lip zimski dan. Bura je čisto pohenjala.

Brigi su bijelo snigom pokrti, a morje se sviti u podnevnom suncu kao djundje. Lipa je narav, a ljudi, se čini, da su umrli u tom lipom varosu uz svitlo plavi Jadran. Već ne letu u vjetricu uskokča jedra plavčić. Sada stoju na pristanišcu jarboli teskih bojnih mletackih brodov, kao da su došli na pogreb uskokov. Na Velikom trgu je sve zamuknulo, samo kadetade si susljađu stare tete za nuglji, ča se je strašnoga godalo u Nehajgradu. Kad je kolona prošla od grada, je onde još turobnije: odsičene glave na kolci svidocu od negdašnjega zitka, a višalo se grozi onim, ki su prezivili..

Kad dojdu iseljeniki s tužno-teškim korakom prik klanca Vratnika, vidu na pecini jednoga neobicnoga putnika u crnoj dužičkoj jupi s kapucom. On mora dojt s dalekoga, jer ima on i njegov konj glavu spustenu. Jahač je morao dolazit nek pred kratkim, jer je konj još vas potan, s koga se zdize u zimski zrak oblak bijele pare. Kad dojdu ljudi do putnika, ki sidi uz put i gleda doli na grad, se on ništ ne giblje, kao da bi jur poznao one, ki tuzno koracaju po ledenom putu, i njihovu sudbinu.

Najprvo stupi stajerski vojak k njemu s uprtom puksom: "Vea sans?"

Putnik se činji, kao da ga ne bi čuo. Onda ponovi Štajer, jer misli, da ga drugi nij razumio: "Ferflikst, vea sans!"

Ankica ga je jur spoznala i kriči veselo: "Oće Ciprijan!"

Čuda puti je vidila dominikanca u stanu svojega ujca.

"Rujik!" se vojak srdito obrne.

Polako poseže ta neobični človik u žep, a Štajer trepeće, da će povlic pištolju van. On odahne, kad mu pokaže pismo od nadvojvode Ferdinanda iz Graca za carskoga povjerenika Rabatu. Odmah obisi vojak svoju puksu i stupi kraj od putnika. "Zdravi bili!" pozdravi otac Ciprijan u lipom hrvatskom jeziku, premda je rođen Talijan; - "kamo vas pelja nemila sudbina po ovako oštroj zimi?"

"U Otocac i Brinje su nas poslali, sve smo morali ostavit", mu se tuzu svi smrznuti, nek slabo obličeni ljudi.

Kad pak vidi dominikanac, da nosu i lance, krikne Štajeru: "Gib sie herunter!" Vojak odmah posluhne, jer misli da stoji pred njim sam general.

"Dajte nek mira, dragi ljudi!" nastavi redovnik; - "vrijeda cete se vratit opet najzad. Ja sam bio u Gracu kod nadvojvode. Rabata mora u Grace, da račun da našem kralju. On je nemer pofolišio pismo od cara. Najvec su ali krivi Venecijanci - nažalost moji domoroci - oni su zlogovorili na vas, uskoke, kod nadvojvode. Zato imajte još malo strpljenja! Pojte sada mirno, kamo vas vojak otpelja, a za par dan ste opet u Senju. Rabata vam ni vlasa ne smi polamat, a još manje uskoka! Ovde imam pismo za njega od kralja Ferdinanda, u kom stoji, da nima badnuti kneza Posedarica, on da je njegov i austrijske vlade prijatelj ..."

Još ne more dominikanac završit svoj govor, kad ga ljudi zbunjeno prekinu: "Ubili su ga, ubili ... glava mu visi. .. nad vrati grada mu je istaknuta.. istotako su vojvodi Margitlicu glavu ot..si..kli!" "Ča?" krikne prestrašeno otac Ciprijan: "Pak mi toga niste mogli odmah rec?" On se skoci, kao da bi mu išlo za svoj vlasni zitag, i na konja, onda: hajdi doli prik Vratnika...

"Gvardijana su takaj odvlikli, pak oš čuda drugih u zatvor u Veneciju! Sve naše najbolje junake!" kriči za njim jedan otac, ki misli na svojega sina, koga su mu uhapsili Mlečani i zeli sobom.

Muče sidim pod obločićem tamnice;
Plavo nebo mi je kroz njega vidljivo:
Na nebu se igraju sve slobodne ptice;
Kad je gledam, mi nastane srce turobno

Otvorite mi tamnicu!

Dajte mi svitlinu dana,
S crnim očima divicu,
S črnom grivom konja.

Dajte mi prik zelenoga polja
Skakat na tom bistrom konju;
Dajte mi, kot me je volja,
Doli pogledat u moju dolinu.

Dajte mi čamac driveni,
Nacinjeni od plügnjile daske,
Jedro na brzi, plavi slapi,
Zazlamenovano od strahote.

Onda sam odmah na morju
Bez nikoga i bez skrbi,
Prošetat ču se na prostoru
I bit sričan u borbi sa slapi.

Dajte mi kaštel visoki
I zelen vrt naokolo,
Da bi uz njegove zidi
Na trslju grojze zreljalo;
Da bi voda nasred dvora

Curit nikada ne bi prestala;
Da bi se u Senju živilo,
Kot je pod Posedaricem bilo.

Zločin Rabate se je raširio po cijeloj Hrvatskoj, ča do Šibenika, kao potres. Svi muži su ruke stiskali, a osebužno junaki, da platu opet najzad mletackomu Laju. Svi su premisljavali, kako moru potučenim uskokom opet pomoć na noge. Svi hrvatski brodovlasniki, od Rijeke do Dubrovnika, su pripravnici, da daruju senjskim uskokom svaki barem jedan brod ili plavčicu skupa s posadom. Tim putem dojde i File Bendeković u Senj iz Šibenika, kade j dosada bio namješćen kod brodovlasnika Vuković. On je oduševljen od ljubavi domovine, otajno mu ali klije u srcu naklonjenost prema nepozabljivoj Ankici.

No medjutim su si uskoki jur sami pomogli. Kad dojde zapušeni otac Cipriano k Nehajgradu, vidi sam, da su ljudi istinu govorili. On se iskaže kod čuvara lese, da ima pismo za carskoga povjerenika Rabatu od nadvojvode. Onda proteče gori po stepenica k hižam, kade se je raširio lažljivi carski povjerenik. Kad Rabata otvori pismo, ublijedi, cecne na stolac i zakopa svoje lice u sake.

No vrijeda mu udri divlja krv u lice, general se skoči, da zgrabi prokljetoga redovnika za vrat, ter da ga hiti s obloka u dibinu. Prije ali nego on to hoće učinit, je otac Ciprijan jur skrsnuo s hize, on dobro pozna divljega generala.

Dominikanac odjase sada brzo u varoš. On se upita, kade stanuju carski kapetani. Redovnik im povi istinu o njihovom zapovidniku Rabati:

"Ja sam bio sam kod nadvojvode Ferdinanda i hrvatskoga kralja u Gracu. On je jako srdit, da ca je Rabata prošao s tolikom vojskom u Senj. Nadvojvoda ništ ne zna o punomoci, ku bi bio Rabata dostao od cara ili njega. S toga moramo ključit, da je lazivi vas general pofolišio pismo od cara.

Si morete mislit, da ča će nadvojvoda reci i ciniti, kad cuje od zločinstva u Senju, za ko je odgovoran Rabata. Knez Posedaric, čiju glavu je dao istaknut takozvani carski komisar, je bio prijatelj nasega hrvatskoga kralja. I on mi je dao sam pismo za Rabatu, da Posedaricu jo ništ ne učini. Pismo je ali došb prekasno... Ja vam samo svitujem, da ide te odmah s vašimi četami domom!"

Sada zgrabi i kapetane carskih čet strah. Odmah dadu trubiti na odlazak. I Rabata hoće ostavit cim prlje grad, ali jur je prekasno. Na sricu još iz svoje službe otpusćeni Danilo Barbo nij otputovao u Grace, da se potuži kod nadvojvode. Otac Ciprijan je i njemu odnesao blagovist iz Graca. No stari kapetan je muž cina, zato zna, daca mu je ciniti. On skupa spra-

vi oko sebe par vojaka, kim se je ugoda, da se shranu pred krvoločnim Rabatom. "Mi moramo odmah u Nehaj, i generala ulovit, jer će nam ujt, ta zvižgana ptica. Ta će projt pred cara, da jos i pred papu. Ondę ce opet lagat, ter je slobodan svake kaštige! Hajdi za manom!"

To nij ali tako lako, jer Rabata jer jur na sve mislio. On si je sam doprimio lipo veliku vojsku, ka sidi sada u Nehajgradu. Barbo zna, da je pre slab sa svojimi par junakov prema tako velikoj posadi.

"Dobro, da se je Orlovićeva četa shranila med brige; ja sam jur poslao po nje. Za dvi, tri ure mora bit naš vojvoda ovde sa svojimi junaki", batri kapetan svoje muze; - "moramo samo pazit, da nam ta hudobna lesica ne ujde iz lečke! Mi ćemo se shranit uz cestu za vrtinimi ploti i pazit, da ne hukne Rabata iz grada u varoš. Bolje je, ako ostanemo ovde odzdo, malo izvan varoša, nego da idemo gori u blizinu grada. On da bi nas mogli cuvvari lako opazit, i nas par pokosit."

"Ali ca ce bit onda s Orlovićevom četom?" pita dominikanac.

"Da, dobro, da ste na to mislili, velečasni!" veli kapetan Barbo: "Znate ca? Vi ste duhovnik, zato ne smite u ruki meč peljat. Vi ćete bit naš izvjdnik. Vi ćete pazit, jeli je Orlovic jur dosao!"

"Da, ali kako ću vam to oznanit? Opet simo dojt, je pogibeljno, i stoji čuda dragocjenoga casa", veli redovnik. "Hodte simo! Vidite onu skalu na Vratniku?"

"Da!" veli dominikanac.

"Vi ćete se na nju postaviti i nam bijelim rupcem mahat", razlozi kapetan; - "Orlovic neka ali tako dugo čeka, dokle mi damo znak!"

"Ali kako?" pita neskuseni redovnik.

"Mi ćemo vas ovde u vrtu čekat... ja vidim, da smo ravno u Posedaricevom. Vidite ovo grmlje, i ja ću poslat još muža u vilu, da donese cipalin. Kad budete vidili da gori, ćete se ganut. Onda te nemer svi cuvvari grada gledat doli na oganj, i vas nete opazit, da idete po Vratniku doli. Oganj ce i naše ljude privlic iz varoša, morebit da dojdju i neki vojaki iz Nehajgrada doli. To bi bilo za nas nek dobro, bar bi ih bilo manje odzgo!"

"Izvanredan plan!" se jur svi veselu.

Kapetan nastavi: "Ako dojde prlje Orlovic sa svojimi junaki k Nehaju, neka odmah navalu nutar, dokle lese ne za tvoru. Rabata nam mora ali dojt živ u ruke! Sada zbogom i sve dobro, veleča-

sni!"

Otac Ciprijan se odmah da na svoj važni posao. Sve se ugoda, kako je planirao kapetan Barbo. Kad da muž u kapuci na skali s Vratnika znak, počne plasat u Posedaricevom vrtu, kao da bi gorio stan. Čuvar lese je prvi, ki ostavi svoje mjesto, da bolje vidi, ca gori. Onda rukaju drugi vojaki po lesi van iz grada. Malo ki upametzame, da po cesti Vratnika brodu doli Orlovićeve čete. Ki je ali vidi, misli, da su to ljudi, ki idu pomoć ga - sit u varoš. Kad stoju prvi uskoki pred lesom svojega tvrdoga Nehaja, je jur prekasno, da cuvar krici: "Ta fajnt!!!"

Mnogi stopr onda opazu, ca se u gradu zaista goda, kad sve vec naoruzanih, neobično opravnih vojakov dohaja s hrvatskim govorom. Pokidob da nigdo ne stri - lja, se Rabatini vojaki čuda ne maru. Nigdo ne more popast, da bi ti mirni ljudi bili neprijatelji, iako pukse nosu, tako još sve zanima oganj.

I uskoki se za vojače čuda ne maru, jer vidu, da ne nosu oruzja, a strazar se ne ufa striljat. Prvi uskoki jur troplju povrati komisara. Bez toga da se najavu tuketanjem, navalu nutar. General Rabata ih skoro upamet ne zame, tako zanimljivo gleda doli na oganj, ki sada zanima jur vas grad i varoš.

Rabata ne more vjerovat svojim očima: pred njim stoju bez sape, zapušeni uskoki. Skoro mu ostanę srce stat od straha, ali odmah razumi, ca se je stalo, i zač da odzdo gori oganj. Spametan je on človik, ali ov put, nazalost, ne dosta! Kad dojde malo k sebi, počne vikat: "Na pomoc! Izdajstvo! Hüjfe!!!"

No dugo ne kriči, jer ga zgrabu čvrste ruke za vrat. Rabata se hoce osloboditi, ali jur ima i ruke povezene. Sada ga odvlicu van, da se pokaze kao ulovljeni svojim vojakom. Uskoki ga postavu pred oblok, da ga svi vidu s dvora.

"Hej, ovo je vas general!" vikne vojvoda Orlovic carskim vojakom.

"Na pomoc!" kriči sa strasnim glasom Rabata. Ali nigdo se odzdo ne gane. Još ne moru razumit njegovi vojaki, kako su je mogli uskoki prevarit.

"Na višalo s Rabatom!" kriču s odzdo vojaki Orlovićeve čete. Onda stopr dojde do gibanja u dvoru. Vojačka postenost zapovida vošcanu, da brani svojega peljača. S oblokov se pokazu neki oficiri s pukšami, da striljaju u dvor na neprijatelja. U dvoru se ali carski vojaki mišaju s uskoki, ter ne znadu, da kamo te striljat. Par puti je čut pucanje, kratko kričanje ranjenih, onda je opet sve tiho.

Uskoki ostavu brzo dvor, da posjedu odzgo hize, ter je spraznu od oficirov. Sve vec Orlovićevih junakov se spravija oko povezanoga Rabate, koga vlicu po hodniku,

a onda po stepenica doli.

"Na visalo s njim!" kriču pojedno.

"Sad bar znamo, da zač je je dao po - staviti pred gradom!" mu se smiju drugi.

Siromaškoga Rabatu sve veći strah. On se drži zadnjom mocu za letve uz stepenice. "Ja ne kanim umrit!" kriči gene - ral zdvojno.

Onda ga ritne nogom zodzad jedan grubnjak, da odleti slavni carski povjerenik prik deset stepenic doli. On se ali već ne gane, ni glasa ne da od sebe. Pri kobacanju po stepenica doli, si je Rabata polamao vrat, tako kot ga je hotio polamat svim senjskim uskokom.

Kad dojde kapetan Barbo sa svojimi mu - zi, najde mrtvoga Rabatu s polamljenim vratom: "Takove smrti mu vinđar nisam željio!" I svaki okolostojeci si misli svoj dijel. Otac Ciprijan uljeva još pred kratkim preminuloga generala, da mu Bog oprostí njegove teske grihe, kako je je oprostio na Krizu i pokornomu razbojniku.

Brzo se sada Nehajgrad sprazni od Rabatinovih cet. Svi uskoki se vraću opet s Orlovoga gnjazda u grad i varoš, kade već nijednoga carskoga vojaka nisu našli. Ti su pravoda bili prošli, ali i čuda sobom želi. Mlećani su prvi dan znicili uskočku flotu, a mnoge brode ot - primili u Veneciju.

Turki su takaj prouzrokovali čuda ško - de Hrvatskoj u ovi dani. Kroz pismo Ra - bate i biskupa Dominisa su doznali, da se je polamala uskokom moc, i zato su se sigurnije poufali dojt u blizinu Se - nja, dok nisu Senjanini s pomocu cijele Dalmacije opet sastavili svoju negda - snju jaku flotu. Onda su ali još okrut - nije počeli nacinjat napade na turske i venecijanske brode.

Stari kapetan Bendeković, ki more samo još hodit na stula, pošalje svoga sina Filu takaj u Senj, jur zbog Ankice.

No File Ankice u cijelom Senju ne naj - de. Nigdo mu ne zna povidat, kamo je do spila. On pravoda zna, da se ih tri sto moralo odselit u Brinje i Otocac. Nigdo ali ne zna, jeli je i Ankica med njimi. Kasnije mu pak povu jedan tetac, ki su se vratili iz Brinja, da je Ankica onde i da joj ide dobro. Ona je kod jedne o - bitelji, ka nima dice. Još jedna divi - cica je s njom onde, ku su ti ljudi ze - li za svoju. Ankica nij hotila, pojt s tecom najzad u Senj, jer da već nikoga nima.

File je stož višću zadovoljan i utišen, zato ne hoce pojt poiskat divi - cicu. On nemer dobro zna, da bi išla s njim odmah najzad u Senj. Ali ča bi ov - de cinila, kade bi stanovala? On bi ju morao opet poslat u Šibenik. Jeli bi to bilo starljim pravo?

"Hvala Bogu, da joj dobro ide!" si mi - sli File; - "ali kad bude veća, ču si pojt po nju: sada je dvanajst ljet stara. Za pet, šest ljet imam jur vlasce brode, kot je je imao nje ujac, i onda ču si na - cinjit stan, kamo ču si dopeljat najzad Ankicu. Ja znam da ona visi na meni, i da me neće zabit, a ja nje takaj ne!"

Mladi File se vozi jur kao kapetan na brodu po Jadranu. Jednoč napadu nadmoćni Turki njegov brod i ulovu posadu skupa s nje kapetanom. Oni dojdú najprvo u za - tvor, a onda u službu paše na otoku More - ja, u južnoj Grčkoj.

Robi načinju ustanak pod peljanjem mla - doge File i važgu palacu. S pomilovanja hoce kapetan dat i ropkinjam slobodu, ke stanuju u skupnom ženskom krilu palace . Prvu, najmiliju divojku paše, zame File sam na ruke, da ju spasi iz goreće pala - ce.

No, namjesto da paša da gasit oganj, zove svoje sluge k oružju. Izvan File po - bignu svi uskoki. Njega samoga ulovu pri spasavanju zarobljenih divojak.

Kapetan dojde u zatvor, kade mu obisu teške lancena ruke i na noge. Ovde ima već časa, da misli na Šibenik, na Senj i na Brinje, kade živi Ankica, sada jur li - pa divojcica. On misli najpr i vidi, ka - ko mu se divojka smije s vedrim licem i svitlimi očima. Ona raste i se razvija kao presadjena katica s Jadrana u novi vrt. Ča će bit ali šada s njim, ovde u huzi? On zna da ga čeka sigurna smrt! Nje - gova mlada duša se suprotstavlja: on ka - ni živit!

Otvorite mi tamnicu,

Dajte mi svitlinu dana,

S črnimi očima divicu,

S črnom grivom konja.

Ja ču lipoticu mlađu

Slatko kušnut na čelu,

Na konja ču po tom skočit,

I kao vjetar pred Turka odletit.

Ali do obloka je visoko,

Vrata teška sa zasunjom;

Moja Ankica je daleko

U Brinju, tihom selu svojem;

Konj skace prik zelenoga polja

Bez uglavnika, kako ga je volja,

On se igra, biži, i je veseo,

Rep je po vjetru slobodno raspustio.

Ja sam sam - nimam batrenja.

Stijene su gole naokolo,

Umirajuća svica lampusa

Sviti mi u lice turobno;

Samo je čuti: za vrati

S admirenimi koraki

Hodi u noćnoj tišini

Čuvar za me odgovorni.

Najednoč se otvoru u polnoći vrata. Nu - tar stupi ista ropkinja, najlipsa divoj - ka iz ženskoga stana pase, ku je kapetan hotio spasit iz ognja. Od onda joj već ne da mira, ona ga ljubi, ki je ju tako

hrabreno nosio na ruka.

"Paše nikada nišam rado imala, on me j samo kupio za teške pineze. Kad si me nosio iz plamena, je zbuknuo u mojem srču neugasljivi oganj, ki mi ne da spati. Čelo mi gori od vrucine, zato sam došla, da si je malo ohladim kod tebe. Ja sam se van odsmuljala, kad je Sejd zaspao na mojoj strani. S ruke sam mu znešla prsten, ki mi je pomogao, da su me čuvari k tebi pustili. Odgovori mi sada: lju - biš li ti mene?"

File gleda i se čudi. Nažalost joj mora valovat, da on drugu ljubiu, Turobno ga ropkinja ostavi, ali mu obeća, da mu nigda neće zabit, ca je on za nju učinio.

Divojka ali već ne najde mira. I paša opazi da se je divojka preminila. Ona ne more pred njim sakrit, da ju ljubavlju drži prikovanu ta uskočki zarobljenik. Čim već ona tudjinca ljubi, stim već silnika Sejda odurava. Tako ju za - slipi oganj ljubavi, da nazadnje pašu u noci umori. S krvavimi rukami dojde ona uzniku, da mu pokaze, ca je ona učinila za njegovu slobodu. Ona misli, da se je u srcu junaka ljubav zbudila, kot se je u nje srcu tako naglo važgala; zato govori s hitrimi riči k junaku:

"Hajdi, idemo! Sve je pripravno. Paša spi i se već neće prebudit. Čuvari su jur placeni i pomocniki na odlazak pripravni. Mi moremo pobignut u slobodu, kada ćemo si obećat na svenek ljubav vjer nu!"

Divojka stoji pred njim s krvavimi rukami. On ju gleda s prestrašenimi očima, kao da ne bi bio još vidio takove strahoće. Ulovljeni ostane drugač miran kao da za nje čin i govor riči ni odgovora nima. Sada ali spusti glavu, jer već ne more gledat lica vjerne divojke. On ne more vidit, kako se rasturobi, kad cuje istine riči:

"Lipa divojka, vjeruj mi, da je bilo samo pomilovanje, ca sam te spasio; ja ti valujem, da nisam to iz ljubavi činio."

Milo lice čekajuće divojke se na takov odgovor odmah zaostri kao skala tamnice. Na obrazu već nij slijedi lipote, ona zaboza samo rukami i ostane drugač negibljiva na mjestu: brzo dotecu Grki, i crnac s hodnika, da oslobodu od teskih lancov junaka. Sada je slobodan kao morski vjetrić, a srce mu trapi tuga, kao da leži na njemu brižić. Divojka već ne govori ni riči - s rukami kaže samo na tajni izlaz k obali.

Pri tom visi na njegovom licu takaj do zadnjega divojka, da joj se od hladnoga pogleda junaka skoro odurava. Onda joj se otkinu prve suze, ke bi bila morala proljat prlje; ona kleći pred njim i ga drži za ruke:

"Ti mi moraš oprostit, iako me sam Bog odurava, jer bez mojega umorstva - ca bi bilo s tobom sada? O, karaj me - samo danas mi daj mira! Ja nisam takova kot se činim - samo onda, kad si me na ruka nosio, sam čisto pobludjena - zato me neka nikada pozabit! Kad te ne bih bila ljubila - gdo bi te sada branio! Samo moja je krivica; da, ja sam oduravanja vridna!"

File vidi, kako joj lipota skrsne s lica. On je jur dost vidio i trpio, ali ovakove nevolje još nij gledao. Zato ga lako spade, da se od nje luči, i na morju mu se opet srce razveseli.

- . -

Ankici se je u Brinju od prvoga dana vidilo. Teta Liza i njev sin, komu je žena umrla, bez toga da bi mu bila ostavila diće, su joj zaista nastali drugi starji. Još već joj se zavidi kod Kazoticevih, kad dostane u Mirci družicu i sestricu, iako je za dvi ljeti starija od nje. Mirca je ciganjsko dite. Jednoč su je tetac Ivan ulovili na polju na čerišnja. Polag zakona su ju morali zēt u selo, da se ona ili nje starlji kastiguju. Dok on ispuni svoju dužnost prema državi, se odvezu Mirce starlji dalje, a tetac Ivan imaju sada ciganicu na vratu. No Ankici se je ciganica tako vidila, da joj je pravo, ca nisu tetac Ivan već našli nje starlje. Vrijeda govori Mirca teti Lizi starmajka, a njevomu sinu, tecu Ivanu, tata, kao i Ankica, ka joj je nastala prava sestra.

Mirca se trsi, da se nauči na novi žitak i da živi i se ponaša kao Ankica. Tesko ju ali spade, da živi tako mirno u stanu pak samo na jednom mjestu, zimi i ljeti, i tako lječo za ljetom. Ciganica je naučna drugi žitak. Dosada je bila skoro svaki dan drugdi. Ona je bila u bijelom Zagrebu, uz srebrnastu Savu su se gori vozili ca do Ljubljane. Preko visokih klancev uz snigom pokrte brige su došli na plavi Jadran, uz koga su putovali u topliju Dalmaciju, da onde prebavu zimu. Njoj nij potribno, da joj Ankica povida od Sibenika ili Splita. Kad Mirca tako misli na svoj prvašnji živiji i zanimljiviji žitak, ima veliko skušavanje, da kod Kazoticevih sve ostavi i proteče prik brigov, da isče svoje starlje, da živi opet nemirni ciganjski žitak.

Zimi nij tako tesko, da zdura kod Kazoticevih. Ona mora priznat, da joj je ovde lipše uz toplu peč, nego se smrzevat pod ciganjskim satorom. Kad dojde ali protulice, teče i u zila petnajstljetne divičice krv hitrije i vrućije. Ona se već ne more držat najzad i čekā samo na priliku da pobigne. Ankicu hoće ali sobom zēt. Ona joj kani samo pokazat, kako lip je ciganjski žitak, i ju opet najzad do-

primit. Jednoč u juniju, kad su prošli teta Liza i tetac Ivan sijeno spravljat vidi Mirca, da je dosla najbolja prilika da pobignu. Ankici ništ ne veli od svoje nakane, nego da si idu u lozu po jagud. Tako se otpravu u lozu.

No, Mirca pelja Ankicu sve dalje u staru lozu med brige, kade vec nij putov. Mirca hoće samo daleko projt od Brinja, bar kamo. Ankici je krajina sve neobicnija. U ovoj lozi, s ovako velikimi jelvami još nikada nij bila. Sve naglije ide u brig. Ankica je jur trudna i gladna, jer je jur kasno otpodne, pod noc.

"Oh!" veli ona bojazljivo, - "sunce jur zaħaja! Mirca, idemo frisko!" "Ča kanis, domom?" veli Mirca, i se sjede na meku mahovinu, - "ča ti se ovde ne vidi?" "Ovde ostat! O, ne! A škurina vuki? orli? kaće? Ti se ne bojiš?"

Mirca se počne smijati. "Bojat? Koga? Dosle sunce ne zajde, si moramo naćinjit brzo od kica kucicu. Tamo neće nijedna stvar. Nutar ćemo si suħoga lišća donest: lipo spat, a sutra ćemo putovat dalje, Onda ćemo vrijeda strefit ljude, ki cedu nam ča za jist dat. Ja znam, kako se prosjaći. Ja cu im ča jacit ili tanćat, pak cedu nam dat jos već. A ti ćeš im povidat, ča si sve jur doživila, kade si jur bila, da si zgubila svoje starlje, brodolom pretrpila, i da si vidila, kako su Mlecani tvojemu ujcu Pošedaricu odsikli glavu. Aj, stopr kad cuju, da si ti nećakinja toga poznatoga Pošedarica!" Mirca zaboza u ruke i poskoci, - "kako ćemo mi dobro živit! Kroz svu Dalmaciju ćemo putovat!" "Ne!" se brani Ankica, - "ja hoću domom! Mi toga ne moremo ućinjit. Kako te se staramajka i tata za nas bojat! Mi im ništ nismo rekle, da ćemo projt. Kako cedu se plakat, ako ne dojdemo najzad. Idemo, Mirca! Idemo frisko najzad!"

Mirca spusti oči i gleda srdito na Ankicu, kao da bi hotila reć: kako zaspina je ova divicica, vidit je da nima u sebi ciganjske krvi. Mirca premissljava, jeli vindar ne bi mogle ostat: Ankica se inako ne ufa sama pojt. Kad si ali pomisli, kako dobra je Ankica uvijek k njoj bila, ne more bit sada tako neza - hvalna i nemilosrdna, ĩer popusti.

"Idemo onda, kad kanis!" joj veli, i one krenu opet putem, kim su došle. Ankica se boji, a Mirca je turobna, da ništ neće bit iz nje sanj od slobodnoga i od neodvisnoga zitka. Sunce je jur zaslo. Pod gustimi jelvami je potpuno škuro. Ankica se stišće uz svoju družicu, jecajuć: "Ja se bojim!" Ona se opet malo oħrabri, kad dojde u sicu, iz ke vidu oš vidno-rozecko nebo; ali oni moraju sada

doli u visoke, prik viseće skaline, i malu Anku počne opet strah. Ona se spomene na sva strašna povidanja, ka drzu na selu za istinu, i ona drhteće po cijelom tijelu.

Mirca ali ne pozna straha i se ufa jaciti da oħrabri Ankicu. To ali nij hrvatska nego ciganjska jaćka, od ke Ankica ni rići ne razumi, i ka joj naćinja samo tajanstveni strah.

"Mući!" veli ona tiho Mirci: "Vile ćedu te ćut...ako dojdu za nami, ću od straha umrit."

Mirca se nek od srca smije.

"Lozne, noćne i gorske vile su prijateljice ciganov, one im ništ zloga nete ućinjit, a tebe ću ja pred njimi branit. Pašćimo se; kad dojdemo na ravnicu, ćemo bolje vidit naš put."

Kad dojdu ali uz skale doli, ne vidu bolje. Zemlja je škura, samo nebo je malo rasvićeno prvimi zvijezdami. One stupaju dalje, polako i trudno. Ankica već kumaj ide, viseć na Mircinoj ruki. Jur dugo već ne znađu, kade su. Mirca poslušsa, jeli neće ćut kakov glas, zvonjenje na zdravumariju, kakov zvonac ovac, ki bi joj oznańio, kade ljudi stanuju; ali ništa nij ćuti. One još dugo tako hođu, popiknujuci svoje siromaške male noge na kamenju oštne skale, ke ne vidu, kinujući svoje haljice na trnju, trudne i nemoćne.

"Mirca, ja već ne morem!" veli Ankica s placucim glasom. - "Znaš, jeli idemo k domu? Smo ovde dosle? Sad bi jur morale bit doma, kad bi, ..."

"Ćemo malo počinut, moja lipa: već ne vidim, mer znaš; tesko je vec puta najt."

"Onda smo zgubljene! Sada moramo umrit. O, tata! Staramajka! Ja vas već nikada necu vidit!"

Mirca se sjede na zemlju, posadi plaćuce dite na svoja koljena i pokusi, da je batri i jaća. Ona odveže svoju pregacu, da zamota Ankićina koljena, jer i ljeti je med brigi dost hladno, i Ankici je zima. Ona joj da koricu od kruha, ku je još imala u zepu, i joj razloži, da je najbolje, ako doćekaju zoru i dan.

"Vidis, moja mala", joj govori, - "mi ćemo se samo utrudit, a puta inako neće mo najt, jer ništ nij vidit. Bolje ćemo si iskat lip nugalj u zavicu; ja cu se tijesno lec uza te, da te teplim. U ljeti se jur zaran dani, onda ćemo pojt dalje. Ti ćeš bit dobro spoćivana, i mi ćemo odmah najt naš put. Hodi sada!"

Odmah su na jednom loznom putu, ki mora kamo peljat: samo je pitanje, jeli pelja u Brinje. Na livu stran ide naglo doli, a na desnu se zdizu oštne skale, skroz uz put. Mirca babra, jeli neće kade najt udubljenja, da se more povalit.